ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

ДІМ • САД • ГОРОД

Передплатний індекс 74142

№11 листопад 2008

Артишок – французький делікатес

Суниця: конвеєр сортів

Смачного!

Передплачуйте наші видання!

Всеукраїнський щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім, сад, город

Журнал "Дім, сад, город" видається з 1989 року. Найпопулярніше в Україні, справді народне видання для всіх, чиє життя і праця пов'язані із землею.

Журнал "Дім, сад, город" (укр.). Передплатний індекс 74142
Журнал "Дом, сад, огород" (рос.). Передплатний індекс 22429

"Будьмо здорові" — щомісячне видання з проблем охорони здоров'я. Публікації медиків-практиків, діячів української та світової медичної науки, досвід народних цілителів і травознаїв.

Передплатний індекс 74063

"Пасіка" — українсько-чеський щомісячник з практичними порадами як для досвідчених бджолярів, так і для початківців. Вміщує багато корисної та цікавої інформації стосовно використання цілющих властивостей меду.

Передплатний індекс 74429

"Квіти України" — єдине в Україні спеціалізоване ілюстроване видання для квітникарів. Рекомендації досвідчених фахівців стосовно ведення всіх галузей квітникарства, розповіді про кращі сорти квітів, ботанічні сади, публікації відомих селекціонерів.

Передплатний індекс 74275

"Виноград. Вино" — журнал для виноградарів-любителів і професіоналів. Розповіді про випробувані та нові сорти винограду, поради щодо боротьби з хворобами і шкідниками, рецепти виготовлення найрізноманітніших вин.

Передплатний індекс 40305

"Туризм сільський зелений" — щоквартальне видання для всіх, хто бажає відпочити в сільській місцевості або надати свою садибу для відпочинку. Досвід в цій галузі інших країн.

Передплатний індекс 40307

"Чумацький шлях" — для тих, хто цікавиться історією, культурою, звичаями народів світу. Подорожі, пригоди, знахідки.Корисний для вчителів, студентів, школярів.

Передплатний індекс 22436

"Календар садівника і городника" — журнал, який порадить садівникам і городникам, у які строки найкраще проводити ті чи інші роботи, яким сортам віддати перевагу, як захистити насадження від шкідників і хвороб.

Передплатний індекс 30203

"Яблунька" — багатоілюстроване видання для дошкільнят і школярів. Цікаво, захоплююче розповідає про таємниці природи, походження тварин, рослин. Флористика, казки, легенди, дитяча пошта, конкурси, вікторини, ігрові завдання, призи.

Передплатний індекс 40306

"Яблунька" з двомісячним додатком **"Чарівна казка"**.

Передплатний індекс 21870

Усі наші видання можна передплатити з будь-якого наступного місяця поточного року в усіх відділеннях зв'язку України

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде
Т.В.Грабовська,
спеціаліст з правових питань

Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні

№ 3721-ХІ. 16.12.1993, Закон, Верховна Рада України

Стаття 7. Пільги ветеранам праці

1) користування при виході на пенсію чи зміні місця роботи поліклініками, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

2) першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування із дорогоцінних металів);

3) переважне право на забезпечення санаторно-курортним лікуванням, а також на компенсацію вартості самостійного санаторно-курортного лікування у порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

5) першочергове обслуговування у лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова шпиталізація;

6) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

7) переважне право на забезпечення площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт житлових будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом;

8) першочергове одержання позики на індивідуальне (кооперативне) житлове будівництво з погашенням її протягом 10 років, починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва, а також першочергове одержання позики для будівництва або придбання дачних будинків і благоустрою садових ділянок;

9) переважне право на вступ до садівницьких товариств (кооперативів), кооперативів з будівництва та експлуатації колективних гаражів;

10) переважне право на встановлення домашніх телефонів;

11) звільнення від плати за землю та сплати земельного податку;

12) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі), автомобільним транспортом загального користування (за винятком таксі) в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів у межах області (Республіки Крим) за місцем проживання.

Хто платить податок за землю

За заповітом я є власником земельної ділянки разом з будинком. Чи повинна я сплачувати податок на землю, якщо проживаю у місті, а в будинку мешкає мати?

Н.І. Рибак,
м. Хмільник, Вінницька обл.

Згідно з Законом України "Про плату за землю" використання землі в Україні є платним.

Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель. Ставки земельного податку за земельні ділянки, грошову оцінку яких не встановлено, диференціюють та затверджують відповідні сільські, селищні, міські ради, виходячи із середніх ставок податку (стаття 7 Закону), функціонального використання та місцерозташування земельної ділянки.

Відповідно до статті 2 Закону, власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі сплачують земельний податок.

Величина земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів.

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у таких вимірах:

Групи населених пунктів з чисельністю населення (тис. чол.)	Середня ставка податку (коп. за 1 кв. метр)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування
до 0,2	1,5	–
від 0,2 до 1	2,1	–
від 1 до 3	2,7	–
від 3 до 10	3,0	–
від 10 до 20	4,8	–
від 20 до 50	7,5	1,2
від 50 до 100	9,0	1,4
від 100 до 250	10,5	1,6
від 250 до 500	12,0	2,0
від 500 до 1000	15,0	2,5
від 1000 і більше	21,0	3,0

Не справляється плата за землю з інвалідів першої та другої груп, громадян, які виховують трьох і більше дітей, та громадян, члени сімей яких проходять строкову військову службу, пенсіонерів, а також з інших осіб, які користуються пільгами відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", громадян, яким у встановленому порядку видано посвідчення про те, що вони постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

ДІМ·САД·ГОРОД №11
2008 р.
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Мої улюблені помідори

Уже багато років поспіль я разом з родиною дізнаюся багато корисного зі сторінок чудового журналу "Дім, сад, город". Хотілося б поділитися і своїм досвідом вирощування помідорів.

Все починається із зернятка. Насіння потрібно відбирати сильне, вирівняне. Перед сівбою його необхідно прогріти за температури 20°С не менше доби.

Розсаду я вирощую у плівковій теплиці без підігріву. Обов'язково загартовую її, відчиняючи на день двері в теплицю. Згодом, коли потепліє, роблю протяги. Удобрюю гумісолом.

Висаджування у відкритий ґрунт

Під час висаджування у відкритий ґрунт в ямку потрібно налити багато води (не менше 3 л). До води рекомендую додавати гумат натрію, завдяки чому розсада значно краще приживлюється. Після висаджування у відкритий ґрунт рослини поливати не доцільно. Проте якщо літо видалося дуже посушливим, можна полити, але тільки вдень (увечері не варто, щоб не розвивалися грибні хвороби). Як тільки середньорослі та високорослі помідори починають підростати, їх потрібно терміново підв'язувати, не чекаючи, коли вони сильно підростуть, і потім у міру росту продовжувати підв'язування.

Щоб не хворіли рослини

Обприскування проти хвороб починаю через два тижні після висаджування розсади у відкритий ґрунт. Непоганий результат дають препарати квадріс, оксихом, акробат і ридомил голд. Обприскувати потрібно не менше двох разів за сезон. Другий раз обприскую не пізніше як за 20 днів до початку достигання плодів. Якщо літо дощове, слід обробляти тричі. Паралельно з хімічними засобами захисту використовую народні методи. Щотижня обприскую рослини одним з таких розчинів: на 10 л води – 25 крапель йоду і столова ложка соди; на 10 л води – 1 л сироватки і 100 г розчиненого цукру. Ці засоби слід чергувати.

Дещо про сорти

Моїми улюбленцями є: серед ранніх – Ляна, Ефемер, Санька, Лагідний, Новичок, Дар Заволжжя, Персей, Ренет, Рання любов, Рожева перлина, Золоте серце, Рожеві щічки та ін.

Ренет – дуже цікавий сорт, стебло низеньке, цупке, листячко махрове, пухнасте, плоди круглі, червоні. Сорт дуже врожайний, суперранній.

Золоте серце – кущ середньорослий, плоди оранжеві, серцеподібні, маса їх 200–300 г. Сорт салатного призначення, надзвичайно красивий.

Рожева перлина – кущ низькорослий, плоди круглі, рожеві, з ідеально рівною поверхнею, чим і нагадують перлини.

З-поміж середньостиглих сортів – Де Барао, жовтий, червоний, рожевий, Банан (оранжевий, червоний), Лимон, Рожевий гігант, Космонавт Волков, Волове серце (рожеве, жовте), Жовтий гігант, Рожева груша та ін. Усі ці сорти потребують підв'язування.

Лимон – середньорослий сорт, потребує підв'язування, плоди світло-жовті, дуже красиві, не розтріскуються.

Космонавт Волков – кущ високорослий, потребує підв'язування, плоди червоні, плоско-округлі, маса 300–600 г. Сорт салатного призначення, смачний, багато років підряд він у мене один з найкращих.

Волове серце (жовте) – кущ високорослий, потребує підв'язування. Плоди серцеподібні, жовті, маса 200–400 г. Сорт салатного призначення, надзвичайно красивий, урожайний.

Усі названі й описані вище сорти помідорів стійкі до фітофторозу та інших захворювань.

М.О. Бондар,
м. Біла Церква

Чи вигідно сіяти під зиму? Так: адже затрати праці і витрати коштів невеликі, а користь неабияка. По-перше, вже рано навесні до столу матимете вітамінні овочі. По-друге, поява сходів і ріст овочевих, висіяних восени під зиму, випереджає весняні посіви і посадки на 12–15 днів, що теж важливо. Зрештою, третє: ранні овочі дорого цінуються на базарі. То ж чому не скористатися цими перевагами?

Скажу дещо із власної практики господарювання. Коли в с. Яришеві після переселення з хутора у нашої сім'ї було лише дві сотки городу, мати щороку восени

Підзимові посіви вигідні

сіяла під зиму столові буряки, моркву, петрушку, редиску, кріп, саджала цибулю і часник на зелень. А рано навесні вже збирала врожай. Ту материнську науку згадав, коли почав господарювати сам. Без підзимових посівів не обходився жодного року. Завдяки цьому в сім'ї було достатньо ранньої зелені та овочів.

Посіви на зелень

Кращими строками підзимових посівів є період настання приморозків, коли земля вже промерзає на 2–3 см. На Поділлі це перша–друга декади листопада, хоч бувають винятки. Власне, треба розрахувати так, щоб висіяне насіння лише набрякло і накільчилося, але не проросло. А в разі появи сходів грядки варто замульчувати, вкрити соломою, опалим листям, плівкою, нагорнути снігу.

На зелень і ранні овочі під зиму я висівав столові буряки, моркву, петрушку, кріп, редиску, яка вже через 23–26 днів після сходів давала гарні плоди. А який смачний ранній борщ або овочевий суп з молодих бурячків, моркви, зеленого горошку, заправлений свіжою зеленню! Словом, затрачена праця варта того.

Тут, однак, слід було б з'ясувати різницю між підзимовими і повторними посівами. Перші – це сівба насіння під зиму, яке сходить навесні. А повторний посів – це використання звільнених з-під ранніх культур ділянок землі для одержання другого чи й третього врожаю у той самий рік. До речі, звільнені від підзимових посівів ділянки чи не найкраще підходять для посівів повторних.

Догляд за посівами

На перший погляд, догляду, як такого, ніби й немає. Бо що доглядати, коли насіння ще в землі? Але й напризволяще підзимові посіви не слід покидати. Урожай буде кращим, коли підзимові посіви замульчувати перегноєм, внести або хоча б розсіяти попіл, зрозуміло, деревний, провести снігозатримання, а навесні не дати стекти талій воді. Рано навесні заборонувати або заскородити граблями грядки-ділянки, аби зберегти вологу в ґрунті. А потім знищити кірку, проріддити сходи й просапати чи виполоти бур'яни, розпушити ґрунт у міжряддях, поки рядки не зімкнулися.

Подальший догляд зводиться до того, щоб підтримувати посіви чистими від бур'янів, а міжряддя – розпушеними. Не завадить підживити молоді рослини органічними або мінеральними добривами.

Збирання врожаю

Здебільшого, якщо підзимові посіви призначені для домашнього вжитку, врожай збирають вибірково, в міру наростання зелені або стиглості коренеплодів, або ж для консервування про запас. І, навпаки, для продажу на базарі зелень, овочі чи коренеплоди збирають суцільно і площа грядок звільняється повністю.

Погода на той час здебільшого тепла, сонячна. Волога швидко випаровується. Тому господар має запобігти цьому. Звільнену ділянку треба якнайшвидше перекопати чи пересапати, заскородити і засіяти наступною культурою. Адже до осені ще можна зібрати урожай, а той й два, якщо вчасно впоратися.

Цим, власне, теж вигідні підзимові посіви. Адже площа звільняється набагато раніше, ніж за звичайної весняної сівби. Не скористатися з цього, на мій погляд, було б необачно, особливо, коли землі обмаль.

Замість післямови

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що підзимові посіви таки вигідні. Не будемо говорити про додаткову продукцію з одиниці площі, виручені гроші тощо. Скажемо про більш важливе – наявність у зелені та овочах вітамінів, зокрема, вітаміну С, конче потрібного усім нам. Адже у зимовий період людський організм перебуває, так би мовити, на голодному вітамінному пайку. Вітаміни в організмі не нагромаджуються. І хоч добова потреба вітаміну С – лише 50–60 мг, його не вистачає.

А тепер зауважимо, що 100 г зеленого кропу містить до 1000 мг, а то й більше вітаміну С. То чого вартий навесні кріп!? Аналогічні цифри можна навести й по інших зеленних культурах, а, відтак і визначити їхню цінність. Прорахунку не буде. Вся рання зелень особливо корисна для людського організму.

Г.А. Скоряк,
м. Вінниця

Ріст, розвиток і продуктивність рослин тісно пов'язані з навколишнім середовищем, тому з давніх-давен людство намагалося впливати на нього, щоб створити оптимальні для рослин умови. Використовуючи теплиці, а також плівкові укриття, можна споживати свіжі овочі протягом усього року. Вміле регулювання мікроклімату таких споруд і дотримання особливостей агротехніки вирощування дає змогу на два-три тижні раніше отримувати урожай.

У захищеному ґрунті вирощують розсаду і овочі взимку. Такі культури, як помідори, огірки, баклажани і навіть кавуни та дині вирощують у теплицях і на утеплених грядках, а також у відкритому ґрунті із застосуванням тимчасових плівкових укриттів.

Ранні овочі під плівковим укриттям

У моїй практиці були випадки, коли температура під плівкою була нижчою, ніж у відкритому ґрунті, і рослини під нею гинули від заморозків. Це траплялося тоді, коли плівкою рослини накривали в день садіння, без попереднього прогрівання ґрунту. Річ у тім, що поліетиленова плівка характеризується високою прозорістю для теплового випромінювання. Основним фактором захисту рослин під нею є наявність на внутрішній поверхні конденсованої вологи, що поглинає 99% інфрачервоних променів. Такий шар утвориться, якщо полити ґрунт перед настанням заморозків. Крім того, при цьому підвищується теплопровідність ґрунту, і рослини захищаються від заморозків до мінус 5–6°С. Для більшої гарантії захисту від таких великих заморозків їх треба укрити другим шаром плівки з повітряним проміжком, а краще – світлонепроникними підручними матеріалами. Не можна допускати дотикання рослини до плівки.

Якщо в городників немає можливості вентилювати споруди, використовуйте стару плівку, перфоруйте її: це компроміс, який зменшить перегрівання вдень, але й знизить нічні температури. До плівкових споруд треба підходити творчо.

Капуста

Щороку на своєму городі (північ Харківської області) я починаю збирати білоголову капусту наприкінці травня – на початку червня, висаджуючи власну, добре розвинуту, загартовану розсаду з 7–8 листками в останніх числах березня – на початку квітня. У кожну лунку кладу чайну ложку нітроамофоски та одну – дві пригорщі перегною. Плівкою вкривати капусту не має необхідності. Навіть за таких суворих заморозків, що були навесні 1999 і 2000 років, рослини ранньої капусти не постраждали.

Використовую ранні сорти: Червнева, Димерська 7, Дитмаршер фрюер. Щороку аж до збирання першого врожаю ранньої капусти у мене зберігається пізня капуста. Вирощую сорти Харківськая зимова, Білосніжка, Українська осінь, Ліка, Ярославна. Вони не тільки прекрасні у свіжому вигляді, але й добре зберігаються. Отож увесь рік споживаю власну капусту, вирощену без отрутохімікатів. Цьому сприяє підтримка високого рівня агротехніки й ущільнення посадок фітонцидними рослинами: чабером садовим, змієголовником молдавським, чорнобривцями, календулою, а також "сусідство" з картоплею, селерою.

На 5–7 днів раніше від білоголової збираю врожай брокколі та кольрабі. Ці культури вирощую щороку. І ціную їх не тільки за поживні й лікувальні властивості. Брокколі та кольрабі менш вибагливі до умов вирощування і стійкіші до хвороб та шкідників порівняно з білоголовою капустою. Недарма ж за рубежем ці види капуст користуються великою популярністю.

Цвітну капусту, на відміну від білоголової, брокколі і кольрабі, доцільно витримувати під плівкою не тільки для прискорення надходження врожаю, але й для одержання товарних головок протягом усього літа. Досвід останніх років показав, що цвітна капуста у відкритому ґрунті вдається тільки тоді, коли її висаджують добре розвинутою розсадою у ранній термін – разом з ранньою білоголовою, у перших числах квітня. У цьому випадку сорти Мовір 74, Біла куля дають врожаї наприкінці травня. Влітку, коли не вистачає вологи не тільки в ґрунті, але й у повітрі, цвітна капуста, як правило, не дає якісний врожай. Під плівкою влітку легше не тільки регулювати вологість, але й зменшити освітленість, що важливо для одержання щільної білої головки.

Кабачки

У родині гарбузових найбільш скоростиглі і стійкі до холоду кабачки. За сприятливих умов сходи з'являються на 6–7-й день після висіву, приблизно через місяць починається цвітіння, а ще через 7–10 днів можна збирати молоді зеленці. Якщо насіння висівати під плівкові укриття на початку квітня (а проростає воно за температури 8–10°С), врожай можна збирати наприкінці травня. З висадженої під укриття 20–25-денної розсади в середині квітня врожай надходить у середині травня.

Найскоростигліший сорт – Скворушка – дає врожай через 35–39 днів після сходів, Аеронавт – через 46, Грибовський – через 50 днів. Тунельне плівкове укриття доцільно встановлювати на дві рослини через 60 см одне від одного. Особливу увагу приділяють вентиляції, тому що вологе і застійне повітря призводить до поганого запилення квіток та загнивання зав'язей. Багатьом подобаються світлі цукіні, зокрема, сорт Опал.

Огірки

У середині травня можна одержати врожай огірків у плівкових укриттях і в парниках, якщо утеплити ґрунт гноєм. Це старий трудомісткий спосіб утеплення ґрунту, але дуже ефективний для культури огірка. Ця рослина чутлива до біологічного обігріву, що не тільки підвищує температуру ґрунту на 8–12°С (повітря на 6–8°С), але й збагачує повітря вуглекислотою. Наприкінці першої – на початку другої декади квітня гарячий гній шаром 25–30 см закладають у канавки глибиною 40–45 см, шириною 60–80 см. Через два–три дні їх зверху засипають 20–25-сантиметровим шаром ґрунту в суміші з перегноєм 4:1. Над ним встановлюють тунельне плівкове укриття. Ще через 3–5 днів, коли температура ґрунту на глибині 10 см становитиме 12–14°С, висаджують розсаду. Розсада має бути загартованою, у віці 25 днів, мати 3 листочки. Оскільки насипний шар ґрунту швидко пересихає, успіх вирощування забезпечують часті поливи теплою водою.

Наприкінці травня – на початку червня плодоносять огірки з тепличних укриттів без обігріву при використанні розсадного способу. Сівба насінням як мінімум на тиждень затримує плодоношення. Розсаду висаджують у третій декаді квітня при зазначеній вище температурі ґрунту, на 1 м^2 вирощують 5–6 рослин. Не забувайте збагачувати повітря вуглекислим газом, розставляючи ємкості із збродженим під укриттям коров'яком. Добре вкопати під укриттям відро (з отворами) із свіжим гноєм і поливати рослини цим настоєм. Можна і безпосередньо під укриття висівати насіння в першій–другій декадах квітня, але в цьому випадку мені найбільше подобається так званий спосіб "халабудки". Викопується ямка глибиною 5–7 см, всередині робиться огородження з чотирьох цеглин, поставлених на ребра. У центрі встановлюється цегла довгою стороною догори. По кутах висівають насіння огірків і зверху вкривають плівкою. Краї прикопують землею. Цегла має високу теплоємність і поліпшує мікроклімат, зменшуючи перепади температури. Гарантується захист від заморозків. Немає необхідності вентилювати укриття протягом 3–4 тижнів, поки рослини не упруться в плівку. Поступово укриття відкривають, готуючи рослини до умов відкритого ґрунту. Після зняття плівки цеглу прибирають. Під такою "халабудкою" вирощують по 4 рослини.

Сорти огірків

Одержанню високих врожаїв сприяє внесення в лунки органо-мінеральних добрив і, звичайно, ранні сорти. Городники часто не знають, яким з них віддати перевагу. Ринок заповнений насінням сортів і гібридів іноземної селекції. Публікації у поточній пресі суперечливі. Одні городники хвалять голландські, молдавські ранні сорти та гібриди, інші критикують їх. Це свідчить про різні умови вирощування та неоднакові вимоги до продукції. У тих, хто вирощує огірки на продаж, критерій один: кількість виручених грошей. У травні на ринках Харкова продавали горбкуваті, білошипі зеленці. Як правило, вони були несмачними, особливо після декількох днів зберігання, а за консистенцією нагадували губку.

Головний селекціонер по огірках Інституту овочівництва і баштанництва В.Н. Лисицин рекомендує вирощувати смачні, з високими засолювальними якостями ранні сорти і гібриди: Слобожанський, Кошт, Джерело, Сквирський 1/27, Гейм, Самородок, Смак, Лялюк.

Помідори

Щоб мати свіжі помідори в другій декаді червня, треба 60–65-денну, добре розвинуту розсаду помідорів ранніх сортів висадити під плівкові укриття 15–20 квітня, коли температура о 8 годині ранку на глибині 10 см буде не нижчою +10°С. Запізнення з висадженням на 10 днів призводить до зниження раннього і загального врожаю. Висадивши помідори під укриття 15–20 квітня, на 20 червня можна одержати по 6 кг, а 25–30 квітня – по 4 кг плодів з квадратного метра площі.

Висаджування горщечкової розсади у відкритий ґрунт 25–30 квітня потребує особливої уваги в період заморозків. З-поміж засобів захисту найчастіше використовують індивідуальні укриття: паперові, пластикові ковпаки.

Для одержання раннього врожаю помідорів під плівковим укриттям потрібне загущене насадження (8–10 рослин на 1 м^2) з обов'язковим формуванням куща в одне стебло з 3–4 листками. Кращі ранні сорти: Кременчуцький, Іскорка, Флора, Атласний, Яблунька Росії, Білий налив, Мить. Останні два сорти висаджують під укриттями рідше – по 6 рослин на 1 м^2, і кущ не формують, як і інші ранні малооблистнені сорти.

Щоб виростити ранній врожай, дуже важливо створити умови, які сприяють раціональній архітектоніці куща: багато плодів на одиницю поверхні листків. Це забезпечує ранній термін висаджування і визначений рівень мінерального живлення.

За ранніх строків садіння складається температурний режим, нижчий від фізіологічного оптимуму, що сприяє найшвидшому росту. Саме він забезпечує відтік пластичних речовин у плоди, підвищуючи так звану господарську продуктивність фотосинтезу. Протилежне

явище – "жирування" рослин, коли стебла і листки ростуть на шкоду плодоношенню. Це мені доводилося спостерігати під плівковими укриттями в разі рясного азотного живлення і неправильного застосування обігріву. Якщо для огірків ми рекомендуємо використовувати обігрів ґрунту, наприклад, біологічний, описаний вище, то помідори за такого обігріву будуть "жирувати". Для підвищення господарської продуктивності фотосинтезу їм необхідний або обігрів тільки повітря, або спільний обігрів ґрунту й повітря. "Жирування" рослин може спричинити свіжий гній, тому використовують перегній з розрахунку 10–20 кг на 1 м². Крім перегною, восени в ґрунт вносять по 20–30 г калійних добрив, 60 г суперфосфату. Навесні в кожну лунку додають по 200–300 г такої суміші: 10 кг перегною, 30 г аміачної селітри, 80 г суперфосфату, 40 г калімагнезії.

Зверніть увагу, що при перших двох підживленнях помідорів, до утворення зав'язі на перших трьох гронах, вміст фосфору і калію перевищує вміст азоту (дози добрив дані з урахуванням вмісту діючої речовини). Це необхідно для поліпшення зав'язування плодів і прискорення їхнього достигання. При першому підживленні на один квадратний метр вносять розчинені в 10 літрах води 15 г аміачної селітри, 50 г суперфосфату і 20 г калійних добрив, а при другому – дозу азотних і калійних добрив збільшують до 30, суперфосфату – до 80 г.

Один із секретів вирощування здорових рослин помідорів під плівковим укриттям – належна вентиляція, щоб уникнути перегрівів (температура не повинна перевищувати 25°С), і підтримання низької вологості повітря. Якщо для огірків потрібна атмосфера лазні і відносна вологість повітря 95%, то для помідорів – 60–65%. Вища вологість призводить до хвороб. Тому укриття з помідорами вентилюють з двох боків, щоб створити протяг.

Перець

Практично одночасно з ранніми помідорами з-під плівкових укриттів у відкритому ґрунті, без застосування плівкових укриттів, можна одержати перші плоди перцю, вирощуючи дорослу 90–100-денну розсаду і висаджуючи її у відкритий ґрунт в оптимальний термін – наприкінці травня. У 2000 р. я одержала перші плоди в середині червня, висаджуючи розсаду наприкінці травня. Насіння на розсаду сіяла в січні, висаджувала рослини із зав'яззю. Використовувала такі ранні сорти, як Дружок, Піонер, Надія, Ранок Болгарії.

Чому ж легше одержати ранній врожай перцю, ніж помідорів, навіть у тому випадку, якщо вегетаційний період (від сходів до першого збирання плодів) у них приблизно однаковий? Секрет у використанні дорослої розсади перцю. Бо її виростити легше, особливо в умовах міської квартири, ніж розсаду помідорів. Перець з-поміж усіх овочевих культур у розсадному віці витримує більше загущення і може задовольнятися меншою площею живлення – 8х8 см. Помідори у віці 80–90 днів треба вирощувати в контейнерах з об'ємом ґрунту не менше одного літра. Під час висаджування переросолої розсади перцю перші плоди бажано зібрати швидше, щоб забезпечити нормальний розвиток куща з гарною асиміляційною поверхнею.

Під плівкові укриття розсаду перцю висаджують тоді ж, коли й огірків, – у третій декаді квітня, коли температура ґрунту о 8 годині ранку на глибині 10 см підвищиться до 12–14°С. Використання плівкових укриттів дає змогу удвічі збільшити ранній врожай перцю.

Кавуни і дині

Багато городників Харківщини переконалися, що кавуни і дині перейшли з екзотичних у розряд звичайного асортименту культур. Вони вдаються на городах практично щороку. Використовуючи такі ранні сорти динь, як Титівка, Липнева, кавунів Вогник, Борчанський, Легінь, Первачок, Голопристанський та ін., можна мати перші плоди вже наприкінці липня – на початку серпня. Тимчасові плівкові укриття прискорюють надходження продукції на 10–15 днів. Кавуни і дині вирощують, висіваючи насіння під укриття в середині квітня, або висаджуючи розсаду наприкінці квітня – на початку травня, коли температура ґрунту на глибині 10 см буде не нижчою 14°С. На одному квадратному метрі розміщують по одній рослині. Прискорити плодоношення дає змогу нормування врожаю. Як тільки головний батіг досягне одного метра, його прищипують і залишають на рослині 3–5 плодів.

Удобрення ґрунту і підживлення рослин здебільшого таке саме, як і під час вирощування огірків. Відповідальний момент в агротехніці всіх баштанних культур – повне зняття плівки з укриттів. Як правило, це трапляється на початку червня, коли температура не опускається нижче 16°С. Знімати її треба поступово, краще в хмарну погоду, щоб рослини не згоріли. Різка зміна мікроклімату дуже послаблює рослини, вони можуть хворіти і стати джерелом інфекції для основних насаджень. Тому розміщувати їх слід ізольовано одну від одної.

Використання плівкових укриттів дає змогу одержати перші плоди динь і кавунів у другій–третій декадах липня. Сподіваюся, що мої рекомендації стануть у пригоді городникам, які доповнять їх власним досвідом. Адже у кожній ґрунтово-кліматичній зоні є свої особливості, які слід враховувати.

Л.М. Шульгіна,
професор, доктор сільськогосподарських наук,
м. Харків

рийнятою для овочевих культур технологією. Відмінність полягає в тому, що перед висівом насіння треба яровизувати, щоб отримати суцвіття у рік сівби. Без цього артишок зацвітає тільки на другий–третій рік і потребує укриття (крім півдня України).

Висівають насіння, коли мине загроза весняних заморозків (травень). Враховуючи масивність цієї культури, міжряддя роблять широкі: 60–70 см. Сходи з'являються через 2–3 тижні. Це теплолюбна культура, оптимальна температура для її вегетації становить +25–30°С. З яровизованого насіння артишок зацвітає у перший рік вегетації, тобто в рік сівби: вже в липні з'являються високі квітконоси з рожево-фіолетовими квітками.

Квіткові кошики артишока збирають до розпускання квіток, перед приготуванням чистять, зрізаючи верхівку кошика, і ложечкою видаляють залишки квіткових пелюсток. Зрізи на кошиках швидко темніють, тому після чищення їх одразу використовують для приготування страв, або збризкують лимонним соком для споживання у свіжому вигляді. За смаком свіжі кошики артишоків нагадують ядра волоського горіха молочної стиглості. Вони багаті на білок, вуглеводи, вітаміни (С, B_1, B_2, каротин).

Артишок рекомендують вживати людям похилого віку, а також при діабеті, атеросклерозі, захворюваннях печінки, закрепах (відвар кошиків), для нормалізації роботи щитоподібної залози.

Крім лікувальних властивостей, артишок відзначається високими смаковими та дієтичними властивос-

Артишок – французький делікатес

Захоплююся екзотичними квітами та овочами. Якось посадила артишок. Вирощувала з насіння, розсадою висадила на город. Рослини ростуть дуже повільно, мають розлоге, темне, розсічене листя з колючками. Я мало знаю про артишок, чула, що він корисний для печінки, але не можу знайти потрібної інформації.

Прошу розповісти про цю рослину, агротехніку її вирощування, особливості росту, і, по можливості, рецепти приготування страв.

О.С. Скрипка,
с. Соснівка, Гадяцький р-н, Полтавська обл.

Артишок звичайний, або колючий, латинська назва якого – Cynara scolymus, належить до родини айстрових. Це багаторічна культура, на півдні України її вирощують протягом трьох–чотирьох років на одному місці без пересаджування. Але він недостатньо морозостійкий (зелені рослини пошкоджуються навіть за мінус 1–2°С), тому в центральних та північних районах України його вирощують як однорічну або дворічну культуру з укриттям на зиму.

Стебло артишока під час цвітіння сягає висоти 2 м, а листки мають довжину більше 1 м. Кінчики листків та черешок вкриті колючками, а суцвіття схожі на суцвіття будяка. В їжу використовують квітколоже до розпускання квіток.

Для отримання овочевої продукції артишок вирощують з розсади або сівбою насіння у ґрунт за загальноп-

тями. Квітколожа артишоків додають у супи, відварюють і смажать запанірованими у сухарях та яйці, консервують. Страви з артишоку доволі популярні в Америці, Італії, Іспанії, Франції. Ось один з рецептів.

Артишок варений

Почищені кошики артишока, в яких залишають лише квітколоже з лусочками, відварюють у підсоленій воді, зціджують, подають до столу политими вершковим маслом, лимонним соком. На 1 кг артишоків – 2 столові ложки вершкового масла, сік одного лимона, сіль.

Якщо висіяли не яровизоване насіння, у перший рік виростуть великі колючі листки. Щоб отримати квітконоси та насіння, артишок укривають на зиму. В Ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України в деякі роки артишоки зимували, лише злегка підгорнуті землею. Сприятливі умови взимку, тобто, коли рано випав сніг і не сходив до весни, дали змогу в умовах Києва не утеплювати рослини. Але такі умови трапляються раз на 6–7 років, тому важливо забезпечити укриття цих рослин на зиму. Для цього якомога пізніше восени, але перед початком перших приморозків у рослин зрізують надземну частину на висоті 3–4 см над рівнем ґрунту, добре підгортають, а в разі загрози сильніших приморозків (-4–6°С) укривають соломою, листям, торфом. Якщо випаде сніг, артишоки добре перезимують під таким укриттям. Але коли морози сягнули за мінус 10°С, а сніг ще не випав, рослини бажано укрити плівкою, присипавши землею. Тільки-но морози спадуть, плівку необхідно зняти.

Навесні другого року вегетації рослини відростають. Спочатку з'являється велике колюче листя, пізніше у липні – високі колючі квітконоси, суцвіття та квітки, які можна використовувати для харчових потреб або залишити для отримання насіння. І ще раз хочу підкреслити: для використання в їжу кошики збирають до цвітіння (до розпускання суцвіття), Якщо спізнитися, вони стануть грубими, волокнистими, непридатними для вживання.

Щоб одержати насіння, на рослині залишають кілька найбільших суцвіть (кошиків), які зацвіли найпершими. Невеликі суцвіття видаляють. Насіння достигає у вересні. Зберігає схожість протягом трьох–чотирьох років.

Артишок є також і декоративною рослиною, яка, на жаль, не дуже поширена в Україні. З 10–12 видів роду саме артишок звичайний найчастіше використовують в озелененні парків, скельних садів, схилів. У квітниково-декоративному садівництві артишоки належать до красивоквітуючих та декоративнолистяних орнаментальних рослин. Їх поціновують за високу посухостійкість, жаростійкість, невибагливість до умов вирощування. Суцвіття артишоків використовують для складання зимових букетів: їх зрізують на початку квітування. А особливо привабливі суцвіття після осипання насіння. В цей час вони мають вигляд пухнастих напівкулястих головок. Через чималі розміри та наявність колючок артишоки використовують для озеленення великих територій, здебільшого на задньому плані, поблизу огорож.

Н. М. Смілянець.
Фото автора

Мабуть, немає такого городника, який рік у рік не намагався б здолати затятого шкідника садово-городніх культур – вовчка звичайного. І скільки б не точилася ця боротьба, а перемоги вдається досягти зі змінним успіхом. Кажуть, що свого ворога треба знати в обличчя. То ж хто цей непримиренний ворог наших садів і городів, якого так важко позбутися?

Будова тіла та шкодочинність вовчка. Вовчок звичайний, або капустянка, – це велика комаха: довжина тіла дорослої особини сягає 35–50 мм. Зверху тіло темно-брудно-буре, знизу бурувато-жовте, з шовковистим блиском. Широкі лопатоподібні надкрила з чіткими темно-бурими жилками сягають половини довжини черевця. Вовчок має великі крила, що складаються віялоподібно і стирчать уздовж черевця у вигляді загнутих униз джгутів. Личинки відрізняються від дорослих комах меншим розміром і відсутністю або недорозвиненістю крил.

Вовчок дуже поширений у Євразії. В Україні трапляється повсюдно, місцями у масовій кількості. Живе у верхньому шарі ґрунту. За допомогою міцних копальних передніх ніг риє довгі звивисті ходи під поверхнею ґрунту, перегризаючи на своєму шляху коріння та підземні частини стебел різноманітних рослин. Ходи вовчка добре видно завдяки утворенню над ними валка з розпушеного ґрунту (приблизно в палець завтовшки). Найбільшої шкоди завдає посівам різних сільськогосподарських культур по низинних ділянках, розміщених у заплавах річок, лук та боліт.

Тіло комах вкрите густими короткими волосками, які захищають їх від води і запобігають прилипанню вологого ґрунту. Завдяки цьому вовчки добре плавають і легко долають водні перешкоди. На поверхні ґрунту з'являються вночі або після дощу. Живляться підземними частинами рослин, а також ґрунтовими комахами та їхніми личинками. Особливо небезпечне пошкодження для молодих рослин (зокрема, в умовах закритого ґрунту), які швидко в'януть, жовтіють і всихають. Вовчок пошкоджує найрізноманітніші польові й городні культури, а також саджанці плодово-ягідних і лісових дерев та чагарників.

Найбільшої шкоди вовчки завдають у травні–липні. Саме на цей період припадає парування комах і відкладання яєць. Самка відкладає яйця в гнізда, зроблені в кінці підземних ходів на глибині 10–15 см, рідше – над поверхнею ґрунту. Одна самка відкладає звичайно близько 350 (від 150 до 600) яєць в одному гнізді. Вона утворює гніздо на добре освітленому сонцем місці, тому й викошує все довкола. Поряд можуть знаходитися декілька самок, то ж вовчки іноді знищують чималі пло-

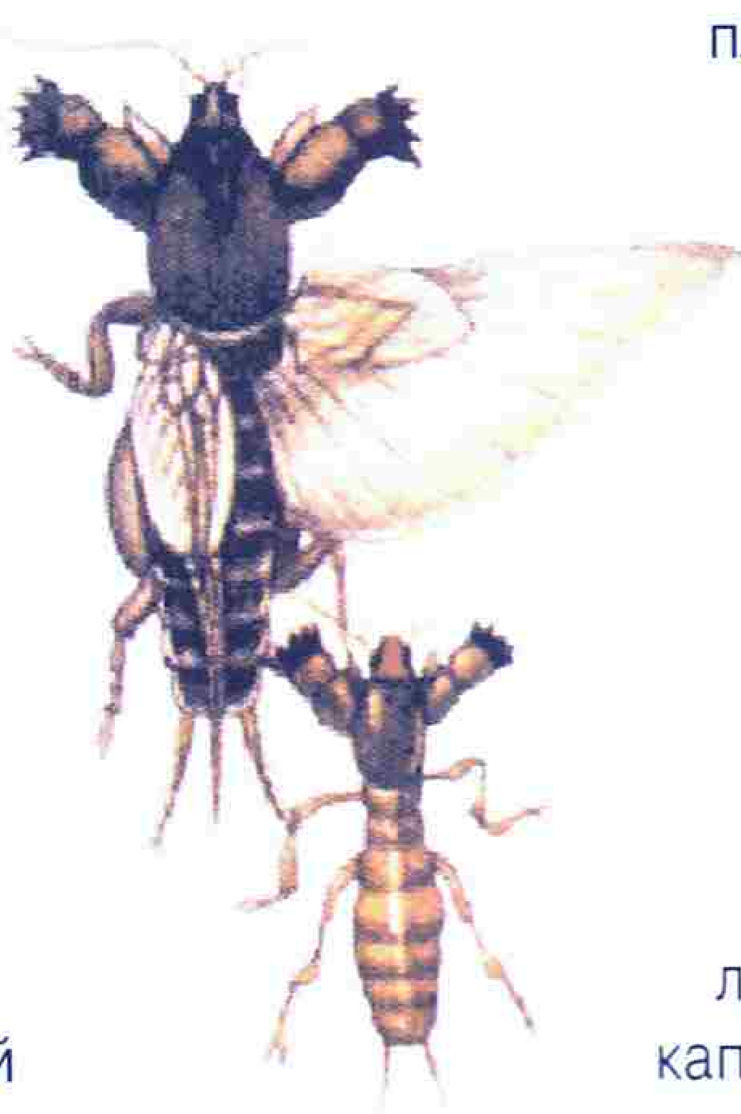

Боремося з вовчком

щі насаджень. Цікаво, що після відкладання яєць самка певний час знаходиться у своєму гнізді, захищаючи його від ворогів. Яйця розвиваються 15–20 днів. Самостійне життя личинки починають після третього линяння (через 30 днів після виходу з яєць), вони швидко рухаються, риють ходи і починають самостійне життя. Зимують переважно личинки четвертого віку у глибоко розміщених ходах. Протягом розвитку личинки линяють 8–9 разів. Самці можуть цвірчати тертям надкрил одне об одне. Протягом календарного року розвивається лише одне покоління вовчка.

Заходи боротьби. Хімічна промисловість виробляє ряд препаратів для знищення вовчка. Це і звичний вофатокс, який змішують з вареною пшеницею чи перловою крупою, настоюють протягом доби та розкладають на ділянці у місцях скупчення комах або розсіюють під час оранки по всій площі городу. Існують й інші препарати –інсектициди у вигляді кульок та порошку, які розкладають у нори чи насипають рядами біля розсади: базамід, грім-2, діазінон.

Не забули городники й старий дідівський спосіб: заливати у нору чи хід вовчка розчин прального порошку. Зараз цей спосіб трохи вдосконалили і вливають у нору водний розчин рідини для миття посуду. Метод досить ефективний, але потребує чимало вільного часу й терпіння, бо інколи треба не одне відро вилити у нору або хід, поки вдасться вигнати вовчка на поверхню. Комаха або вилізе на поверхню, де її легко зібрати й знищити, або загине в норі. Ну, а для тих, хто не хоче використовувати отруту чи хімічні миючі засоби на своєму городі, маємо кілька народних порад.

Народні способи боротьби. 1. Візьміть скляну банку і зсередини набагато нижче отвору намажте медом. Декілька таких банок закопайте по самий отвір у різних кінцях городу, накривши зверху невеличким дашком із зігнутого картону чи бляхи. Зверху з двох боків присипте землею. Вовчків вибирають один раз на тиждень.

2. Подрібніть яєчну шкаралупу і змішайте її з олією. Розкладіть у лунки під час садіння розсади по одній чайній ложці цієї суміші. Поївши шкаралупу, капустянка загине.

3. Не витримує вовчок і полину. Під час садіння розсади киньте у ямку жменьку сухого полину. Завдяки цьому розсада залишиться неушкодженою. Відлякують вовчка чорнобривці та хризантема, якщо посадити ці рослини по межах ділянки та між грядками. Це обмежить доступ шкідника з сусідніх ділянок.

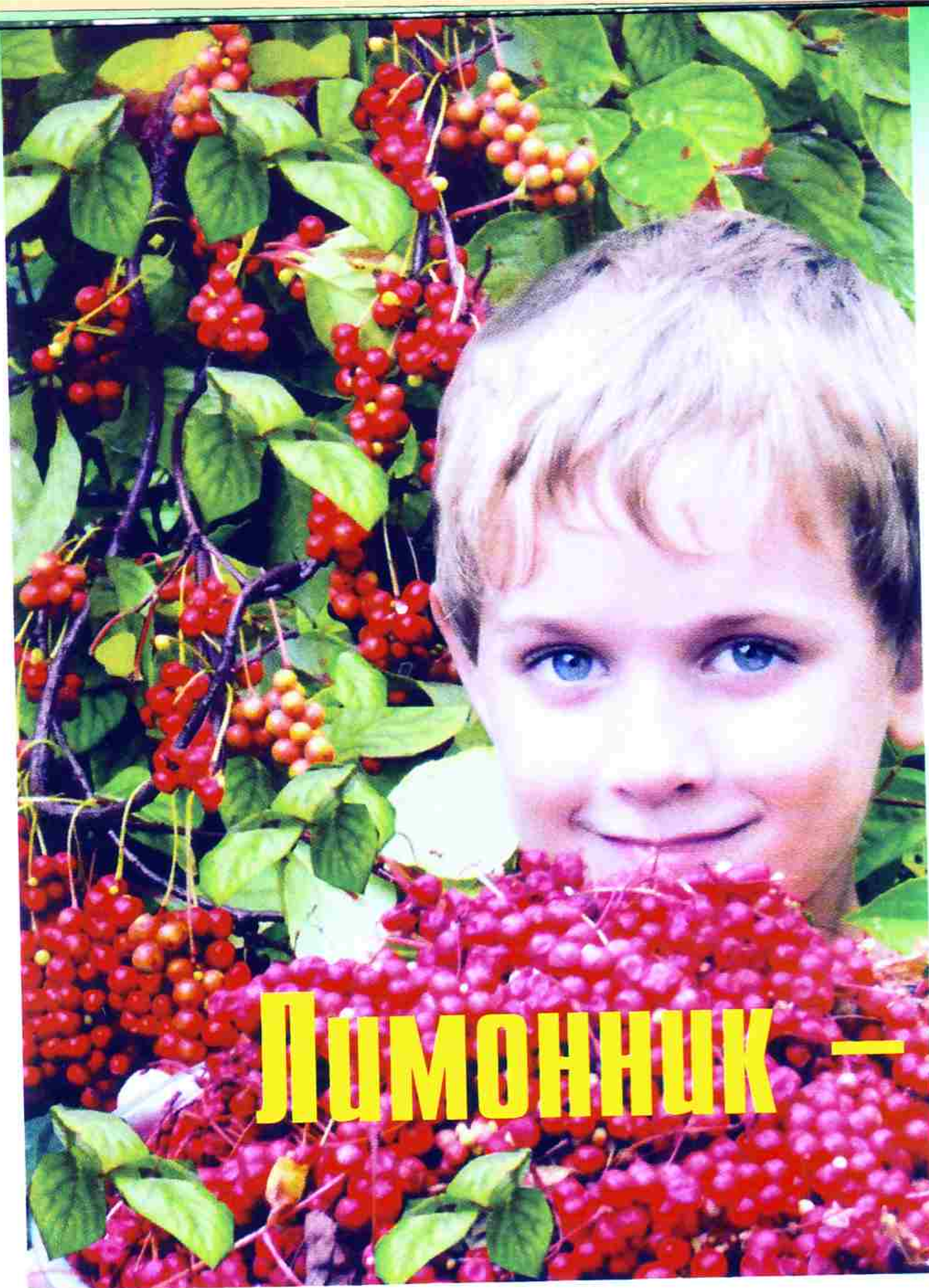
4. Допоможе відлякати вовчка настій курячого посліду, якщо поливати ним землю в суху погоду. До речі, одночасно рослини отримають і неабияке підживлення.

Пивце смакує й капустянці. Мені сподобався народний рецепт, який спершу здавався досить дивним, а тому я його не застосовувала. Одного разу після тривалої і безрезультатної боротьби все ж таки вирішила спробувати. Для цього треба взяти звичайне пиво і налити його трішки (приблизно 30–50 мл) у пляшку. У пораді було зазначено, що слід використовувати пляшки з-під шампанського. Але достатньої кількості таких пляшок у мене не було, і я вирішила використати скляні 0,5-літрові пляшки з-під пива "Славутич". Таку пляшку з пивом треба закопати під кутом 30 градусів так, щоб отвір пляшки знаходився під землею на глибині трьох сантиметрів. Закопавши пляшки, ми поставили палички, щоб знати, де стоять пастки. Через п'ять днів перевірили їх – і, о жах! У кожній пляшці знаходилося від трьох до дванадцяти капустянок. Рекорд становив чотирнадцять штук. Вони ледве вмістилися у пляшці. Надворі стояла спека, тож, очевидно, пиво нагрівалося і своїм запахом принаджувало вовчків. За один раз ми витрусили з десяти пасток-пляшок 124 капустянки.

На жаль, наступного року наш рекорд чомусь не повторився, а розсада продовжувала страждати: чи то пиво стало несмачним, чи капустянка порозумнішала. Тому ми придумали, як можна вовчка обдурити. Для цього беремо пластикові пляшки одно-, півтора- чи дволітрової ємкості і нарізуємо кільцями шириною 10 см. Кільце закопуємо у землю трішки вище рівня землі і саджаємо у нього розсаду помідорів. Капустянка натикається на кільце і повзе геть. Щоправда, трапляються капустянки-екстремали, які перелазять через верх і перегризають рослину або залазять всередину кільця, але це буває приблизно один випадок на сто. Пластикове кільце – це не тільки захист від вовчка, воно ще й зручне для поливу і підживлення рослин. А восени кільця разом з рослиною легко вириваються із землі. Взагалі, боротися з капустянкою досить важко, тому краще спробувати кілька способів боротьби, хоча б протягом травня–червня, коли самка шукає місце для кладки яєць і завдає чимало збитків городникам.

Механічний захід боротьби з вовчком. Часте просапування міжряд культур з метою знищення гнізд і ходів вовчка, осіннє глибоке перекопування ділянки. Можна на зиму робити приманки. Для цього приблизно у вересні викопують по городу кілька ям глибиною 50–70 см і складають у ці ями купи гною. Саме в такі купи вовчки ховаються на зимівлю. Під час сильних морозів потрібно вилами розкидати гній з ям. Разом з ним на поверхню потраплять вовчки і вимерзнуть на морозі.

Т.О.Григоренко,
м.Черкаси

Лимонник – дивовижна рослина

Як не парадоксально, але в кривої "розвитку радянського суспільства" було так зване "Харківське міське відділення української спілки охорони природи і сприяння розвитку природних багатств". І я придбав брошуру автора М.М. Кузьменка "Лимонник" (1969 р.). Я низько вклоняюся автору за його прекрасну роботу. У нас у той час матеріали Пленумів ЦК видавали мільйонними тиражами, а таку архіважливу брошуру М.М. Кузьменка – лише до 11000. Доклавши всіх зусиль, я уже мав на власній грядці в 1972 р. кілька далекосхідних рослин лимонника, а до кінця 80-х років отримав з Київського ботанічного саду сорт Садовий-1.

Хто користувався французькими парфумами, той впізнає їх в ароматі весняного цвітіння лимонника! Але не це головне достоїнство цієї дивовижно царственої ліани з райського куточка самого Творця.

У той "знаменний" радянський час на присадибних ділянках росли яблуні, груші, вишні, де в кого смородина, аґрус, рідко – черешня. Я маю право це стверджувати, бо за своєю професією вивчав економіку і причини застою Кубані. А в цей час повсюдно за залізною завісою бурхливо розвивалося садівництво, завойовували простори рідкісні культури. Але ж лимонник сотні років тому був уже добре відомий на Далекому Сході. У Китаї ж цю культуру використовували для зміцнення здоров'я нації. Ягід не вистачало і їх десятками тонн вивозили з Росії.

Мій колишній учень служив в Уссурійському краї – на кордоні. І він розповідав, що щоранку їм дають чай з лимонника, після якого не відчуваєш утоми, ніхто не хворіє.

У ті сімдесяті роки один мій знайомий, старший науковий співробітник Далекосхідного інституту садівництва поділився зі мною одним секретом використання лимонника. Позаяк удома було достатньо сировини, я випробував усі три варіанти.

Річні пагони подрібнив секатором, склав у літрову банку і залив горілкою. Через три тижні рідина набула консистенції киселю. Щоранку на склянку чаю додавав чайну ложку настоянки. А який аромат! Під час епідемії грипу навколо мене чхали, але я був невразливий! Вчений виявився правий.

Другий варіант. Плоди лимонника подрібнював, додавав три частини води (через кислотність), цукор – за масою плодів.

Після бродіння одержував чудове вино, а вичавки сушив, подрібнював і заливав горілкою 1:5. Це вже третій варіант. Через пару тижнів одержував настоянку, практично таку, яка продається в аптеках. Її вживають по 20–30 крапель з водою при знесиленні, за статевої слабкості, недокрів'я, при хворобах шлунка, застуді, дизентерії, нервових захворюваннях, гіпотензії. Так, при гіпертонії ця настоянка небезпечна, кмітливі знайшли вихід: за масою сировини лимонника додали туди квітки глоду або його плоди. Але в таких випадках може дати пораду досвідчений лікар. З 25 видів цієї рослини в нашій країні росте тільки один. Інші – у Північній Америці, Субтропіках Азії і деяких інших місцях. Його називають рослиною п'яти смаків, лимонним деревом, червоним виноградом Максимовича.

Морфологічні і біологічні особливості лимонника

Але це зовсім не дерево, а ліана і його рідний ареал у Росії – Далекий Схід (Сахалін, Курили, Примор'я, Хабаровський край). Так, це багаторічна листопадна, досить морозостійка (до -46°С) ліана, висотою понад 15 м з діаметром біля основи 3–5 см. Темно-коричнева кора зморшкувата, з безліччю бруньок. Стебла, що гілкуються, обплітають усе на своєму шляху, спрямовуючись догори. Молоді пагони з гладенькою світло-коричневою корою міцні на злам, трьох типів: ростові довжиною до півтора метра, змішані – до півметра і короткі – плодові.

Перші два типи мають властивість обплітати опору за годинниковою стрілкою. Листки лимонника чергові, еліптичні або оберненояйцеподібні, злегка загострені до верхівки, дрібнозубчаті, до 10 см у довжину, і наполовину менші по ширині, зверху темно-зелені, блискучі, знизу – бліді-ші. Черешки червоні, соковиті, до 3 см. Ця рослина може бути одно- і дводомною, але що цікаво: через погодні умови року це співвідношення може змінюватися. Квітки лимонника роздільностатеві, білокремові, з рожевуватим відтінком, надзвичайно запашні, з тонким ароматом, у діаметрі до 2 см, зібрані в пучки з пазухи листка однорічних пагонів. Квітки запилюються комахами. Якщо уявити гарне гроно червоних порічок, але щільно збите, то так виглядає соковите гроно лимонника – одно- чи двонасінних ягід. Маса грона до 15 г. Насіння ниркоподібне, до 3 мм у діаметрі. В одному кілограмі їх до 50 тис.! Але схожість насіння до 80%! Звичайно, врожайність з куща може бути і до 10 кг ягід. Цвітіння ліани припадає на травень–червень. Воно триває до 20 днів. Але які пахощі! Плоди достигають у серпні–жовтні (залежно від регіонів). Коли стиглі ягоди починають обсипатися, я починаю вибірково їх збирати. Але збираю весь урожай впродовж тижня. Частина з одного збору йде на насіння, інша – на переробку. Не можна збирати ягоди в оцинковані ємності.

Садіння та догляд за рослинами

Коренева система лимонника дуже могутня! Але вона має властивість малини – розростатися в усі боки суцільною порослю, поверхнево. Тим, хто був на моїй ділянці, я завжди показую паркан довжиною в 20 м. Років десять тому біля нього я висадив лише три рослини. Нині – це паркан з густих заростей лимонника. Ця рослина віддає перевагу легким, багатим на перегній, злегка кислуватим ґрунтам з помірною вологістю. На щільних ґрунтах лимонник не буде розвиватися, на перезволожених – загине, непридатні і піщані ґрунти. Але листяний перегній, перепріла тирса, коров'як, торф – його стихія, за один рік на такому ґрунті дасть пагони до п'яти метрів. Так, це ліана, їй потрібні опори на ваш розсуд, навіть до 25 м у висоту. У мене опори до трьох метрів – це зручно в догляді. Лимонник тіневитривалий, але за сильного затінення не дає плодів. Прекрасний варіант, коли основа притінена, а вся надземна ліана на сонці. Форма опори може бути будь-яка: альтанка, шпалера, художня композиція. Зазвичай коренева система залягає неглибоко, в межах до 30 см, але з огляду на розростання рослин, необхідно їх садити не ближче 2 м одна від одної. Обробляють ґрунт перед садінням на глибину 20–30 см. Лимонник може почати цвітіння навіть із другого року після садіння. Це залежить від саджанців, що ви придбали і, природно, від агротехніки, тому в перші роки домагаються гарного приросту стебел. Позаяк корені поверхневі, то я уникаю навіть розпушування ґрунту, бур'яни висмикую і не забуваю щорічно мульчувати ґрунт листяним перегноєм і органічними добривами (не рідкими) навесні, улітку – деревним попелом. Правильно застосовувати рідкі добрива можуть тільки фахівці, тому я всім рекомендую такого підживлення уникати. Треба мати на увазі, що ця рослина дуже швидко загущується порослю, за цим треба стежити. Досить залишати по центру 2–3 гарних пагони, інші видаляти. Обрізувати можна і рано навесні, і восени. Видаляють зайві пагони, старі непродуктивні ліани. Не раджу вкорочувати пагони для оригінальності насадження, тому що в цих випадках часто видаляються плодові пагони.

Розмноження лимонника

Лимонник успішно розмножується кореневими відсадками, поділом куща, живцями, насінням.

Після збирання стиглих плодів, вичавлювання соку насіння відмивають, просушують у тіні до сипучості. Стратифікація обов'язкова і складається з трьох етапів. Сухе насіння замочують у воді на 3–4 доби, потім тримають у вологому піску за кімнатної температури один місяць, після чого на один місяць кладуть їх у нижнє відділення холодильника, де температура приблизно 3–5°С. За зовнішньої температури 10–15°С можна висівати на грядку на глибину 5–10 мм (залежно від механічного складу ґрунту). З огляду на те, що в ґрунті розвелося багато шкідників, я висіваю насіння в ящики, а потім рослини пікірую на грядку чи в ємності. При зеленому живцюванні утворюється дуже слабка коренева система. А ось розмноження відсадками вдається успішно. До розпускання бруньок молоді пагони минулого року пришпилюю до землі, залишаючи кінці пагонів вільними. Ту частину пагонів, що від основи, злегка присипаю землею. А вже до осені заземлені пагони по всій довжині утворюють могутню кореневу систему з безліччю нових паростків.

Лікувальні властивості лимонника

У насінні лимонника ефірної і жирної олії міститься до 3–4%, також є тонізуюча речовина схизандрин, а безпосередньо в плодах – яблучна, винна і лимонна кислоти, до 20% цукрів, близько 10% білків, до 75 мг% вітаміну С і до 100 мг% вітаміну Р (яке виняткове поєднання для кровоносних судин!) У плодах є також залізо, кальцій, фосфор та інші елементи.

Як надзвичайно сильний стимулюючий і лікувальний засіб лимонник відомий здавна.

У китайській медицині використовують усі частини рослини, а для шлункових захворювань – і відокремлені від ягід плодоніжки. Вітчизняна медицина довела, що лимонник не поступається женьшеню, а й багато в чому навіть перевершує його. Він є неначе відновником зношеного чи ослабленого організму і при вживанні не призводить до виснаження нервових клітин. Бо ж відомо, що при перенавантаженні і виснаженні мозкових клітин розвиваються хвороби шлунка, астма, зникає зір, порушується гормональна система (І.П. Павлов). Саме лимонник китайський відновлює до норми механізм здоров'я, що руйнується.

М.Ф. Лерман довів, що лимонник нормалізує кров'яний тиск: якщо плоди лимонника підвищують тиск, то стебла мають протилежну дію. При хронічних гастритах впродовж трьох тижнів хворим давали лимонник. Уже через два тижні усі хворі забули про болі. Що цікаво – він нормалізував кислотність. Ті, хто вживав лимонник, також забували про поганий зір. І було вже доведено, що під час епідемії грипу, ті, хто пив чай з листків лимонника, жоден не хворів. Я ж полюбляю чай із стебел – пагонів, вони приємні на смак.

Однак, не слід забувати, що організм кожної людини індивідуальний, тому не ганяйтеся за високими дозами, порадьтеся з вашим лікарем. На жаль, багато лікарів, перестраховуючись, рекомендують настоянку лимонника лише при гіпотензії (зниженому тиску).

У народній же медицині практично немає таких захворювань, де б не допомогла ця прекрасна ліана.

Плоди лимонника широко використовують і в лікувальному харчуванні. З них готують сиропи, компоти, вони входять до складу цукерок, шоколаду, мармеладу. Я наведу кілька рецептів приготування продукції з лимонника:

1. **Чай** з висушених листків і пагонів: 10 г на 1 л окропу.
2. **Сироп з ягід:** вичавити сік через два–три шари марлі в емальований посуд. На один літр соку додати півтора кілограма цукру. Можна злегка підігріти до розчинення цукру.
3. **Вичавлений сік** лимонника як приправу до чаю додавати не більше однієї чайної ложечки.
4. **Компот із плодів.** Свіжі плоди в скляній тарі залити гарячим 60%-ним цукровим сиропом і 10–15 хвилин пастеризувати за температури не вище 80°С.

Якщо хтось спробує вирощувати лимонник у кімнаті, пам'ятайте, ця рослина найбільше боїться перезволоження ґрунту, будьте обережні з поливами, особливо у зимовий період.

Ареал лимонника просувається далеко на північ – він прекрасно витримує навіть сибірські морози. Ця реліктова рослина третинного періоду збережена для нас як рятувальний засіб для людства, яке захлинається в океані хвороб. Лимонник – це здоров'я і довголіття, це домашня аптека, це диво – дизайн.

М.В. Коноплянов,
вул. Іванівська, 72-а, с. Молдовка,
Адлерський р-н, м. Сочі, 354393,
тел. 8-918-403-33-80

Суниця: конвеєр сортів

Увазі читача пропонуємо знайомство з високоякісними сортами суниці, ягоди якої, починаючи достигання в останніх числах травня, та завершуючи його на початку липня, забезпечують формування конвеєру надходження ягід для десерту та для різних видів переробки. Неперевершеними за економічною ефективністю при реалізації свіжими є ранні сорти української селекції, а для переробки та заморожування – середньопізні.

ОЛЬВІЯ

Походження. Сорт одержаний в Інституті садівництва у 1987 році від схрещування сорту Присвята з російською міжвидовою формою (підвищеної зимо- та посухостійкості) №277-3-16 (Фестивальна х F_1 Fragaria virginiana).

Опис рослин. Рослини середньорослі, напіврозлогі, добре вкриті інтенсивно зеленим шкірястим блискучим листям. Численні сланкі пагони (вуса) середньої товщини, червоні. Здатність до утворення розсади – середня. Розсада середньоросла, з добре розвинутою кореневою мичкою. Квітконоси середньої довжини, товсті, міцні. Суцвіття – багатоквітковий компактний дихазій.

Опис ягід. Ягоди великі, одномірні в зборах (маса більших – 32–40, у середньому в зборах – 11,0–11,8 г), правильної тупоконічної форми з шийкою, інтенсивно червоні, блискучі. М'якуш яскраво-червоний, щільний, соковитий, ніжний, ароматний, гармонійного кисло-солодкого смаку (8,5–8,7 бала); містить: сухих речовин – 11,0–12,4%, цукрів –7,74–9,0, органічних кислот – 0,79–0,88%, а також 64,5–86,9 мг вітаміну С на 100 г сирої маси.

Ольвія

Строки достигання. Ранньостиглий сорт. В умовах Київщини ягоди достигають у перших числах червня, майже водночас з сортом Десна (але надходження ягід більш розтягнуте) та на 5–6 днів раніше європейського сорту Хоней.

Стійкість. Відзначається значно вищим рівнем зимо- та посухостійкості порівняно з сортами, одержаними у межах виду F. annanassa, стійкістю до грибних хвороб та суничного кліща.

Значення та використання. З 2001 р. – сорт занесений до "Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні". Право на поширення сорту та надання ліцензій підтримується Інститутом садівництва (м. Київ).

Вирізняється високою та щорічною врожайністю (15–20 т/га), відмінною товарністю ягід задовільної транспортабельності. Споживають ягоди в основному свіжими. Один з найприбутковіших вітчизняних сортів для вирощування у відкритому грунті та малогабаритних тунельних плівкових укриттях. Перспективний для промислової та аматорської культури, уже набув великої популярності в садівників-аматорів.

ВЕСЕЛКА

Походження. Сорт отриманий в Інституті садівництва (м. Київ) у 1990 р. від схрещування відбірної форми № 86-53-303 та сорту Гігантелла Максім, запатентований в 2007 р.

Опис рослин. Сильнорослі, напіврозлогі, утворюють багато дочірніх розеток – розсади. Суцвіття розташовані на рівні листків.

Опис ягід. Середня маса ягід – 13 г, максимальна – 40 г. Широкоокруглі, рівномірного помаранчево-черво-

Веселка

ного забарвлення, із сильним блиском та поверхневим розміщенням зернівок. М'якуш помірно твердий, світло-червоний, відмінного смаку та чудового аромату лісової суниці.

Строки достигання. Ранньосередній сорт, має розтягнутий період достигання: початок на 1–2 дні пізніше сорту Ольвія та на 11–12 днів раніше сорту Зенга Зенгана.

Стійкість. Має високу зимостійкість та стійкість до сірої гнилі ягід, а також – до плямистостей листків.

Значення та використання. З 2007 р. – занесений до "Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні". Право на поширення сорту та надання ліцензій підтримується Інститутом садівництва (м. Київ).

Має дуже високий потенціал біологічної продуктивності, який повною мірою реалізується за умови достатнього зволоження грунту. Згідно з багаторічними даними, один з найврожайніших ранніх сортів – до 19 т/га. Ароматні, смачні і вирівняні за величиною ягоди десертного напрямку використання.

ОНЕБОР

(торгова марка – Мармолада (Marmolada)

Походження. Один з найцінніших італійських сортів, виведений розсадницьким консорціумом CIV у Феррарі (Ferrara). Похідний від сорту Горелла (Gorella). Вирощується з 1990 року і тривалий час мав назву Мармолада.

Опис рослин. Кущі від середньо- до сильнорослих, приземкуваті, габітус компактний, розлогий. Листкові пластинки інтенсивно зелені, великі, шкірясті, з легким блиском. Черешки товсті, щільні. Квітконоси товсті, численні, щільні, піднімаються над листками. Під час наливання зав'язі та достигання ягід більшість суцвіть зберігає піднесене положення, що запобігає забрудненню плодів і полегшує їх збирання. Квітки великі, утворюють багато пилку. Утворює багато повзучих пагонів (розсади).

Опис ягід. Ягоди великі та дуже великі, в середньому на кілька грамів більші за плоди сорту Зенга Зенгана, від конусо- до ширококонусоподібних, формою нагадують ягоди Ельсанти. Забарвлення шкірочки інтенсивно червоне, на добре достиглих плодах навіть темно-червоне, однорідне по всій поверхні, з дуже сильним блиском. Плоди виразно темніші, ніж в Ельсанти, що дехто вважає недоліком сорту. М'якуш червоний, досить рівномірно забарвлений, соковитий, ароматний, доволі смачний (4,3 бала) . Ягоди дуже щільні, як в Ельсанти, дуже добре витримують транспортування навіть на далекі відстані. Чашечка велика (чашолистки укладені в два кільця), досить легко відокремлюється від плоду.

Строки достигання. В умовах Київщини сорт середньостиглий, а то й середньопізній, ягоди достигають за сортом Ельсанта, та на декілька днів раніше сортів Презент та Зенга Зенгана.

Стійкість. Менш, ніж Ельсанта, сприйнятливий до хвороб кореневої системи і підмерзання взимку. Має високу стійкість до хвороб листків.

Значення та використання. Сорт середньої десертності, з великими, правильної форми, дуже блискучими, привабливими плодами. Придатний для промислового та аматорського вирощування, добре вдається при вирощуванні під високими укриттями, а також для тривалого збирання у відкритому грунті.

Добре придатний для заморожування ягід, при цьому втрати вмісту сухих речовин мінімальні (до 6,7 %), та досить високе збереження вмісту аскорбінової кислоти (59,4–52,8 мг%) після їх розморожування (Германова, М.Г., 2007).

ГЕРКУЛЕС

Походження. Найновіший український сорт, одержаний в Інституті садівництва (м. Київ) у 1998 році від схрещування елітної форми № 87-75-182 із сортом Ельсанта. Назва сорту обумовлена потужним поєднанням показників рекордно високої врожайності, великої маси ягід та їх десертного смаку.

Опис рослин. Кущі середньорослі, напіврозлогі, з листям нормального зеленого кольору та закрученими догори його краями. Краї листків глибоко зубчасті, зубчики великі. Квітконоси стоячі, досить високі, на рівні листків і вищі, зелені ягоди довго тримаються над кущем. Суцвіття з великою кількістю квіток на твердих стеблах.

Опис ягід. Ягоди великі (маса середньої – 12,8, найбільшої – 35 г), ширококонічної та округлої форми з округлою верхівкою, без шийки, яскраво-червоні. Чашолистки вузькі, найчастіше не прилягають до плоду. М'якуш яскраво-червоний, щільний (як у Ельсанти, та щільніший, ніж у Пандори), соковитий, чудового кисло-солодкого смаку (4,8 бала за п'ятибальною шкалою).

Строки достигання. Середні та ближчі до середньопізніх, за 3–4 дні до сортів Присвята та Зенга Зенгана, що в умовах Київщини припадає на 20–25 червня.

Стійкість. Сорт стійкий до борошнистої роси та хвороб коріння, дуже мало уражується білою плямистістю листя. В період безсніжної зими рослини доволі витривалі.

Значення та використання. З 2009 р. заноситься до "Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні". Право на поширення сорту та надання ліцензій підтримується Інститутом садівництва (м. Київ).

Сорт має надзвичайно високий потенціал біологічної продуктивності, який повною мірою реалізується за умови достатнього зволоження. Згідно з багаторічними даними, врожайність висока, у межах 12–17 т/га, на рівні та дещо вище, ніж у сорту Зенга Зенгана.

Геркулес

За смаковими властивостями перевершує сорти Фестивальна ромашка, Ельсанта і Присвята (на 1,5–2,5 бала) та в деякій мірі (на 0,7–1 бал) поступається сорту Полка. За щільністю м'якуша – на рівні сорту Ельсанта, та щільніший від Фестивальної ромашки. Має високий (як і сорт Фестивальна ромашка) вміст вітаміну С (близько 54 мг/ 100 г, що на 10–12 мг/100 г вище, ніж у Ельсанти та Зенги Зенгани).

ПРЕЗЕНТ

Походження. Отриманий в Інституті садівництва (м. Київ) у 1996 р. від схрещування відбірних форм №90-1-190 та № 92-15-7, запатентований у 2006 р.

Опис рослин. Кущі сильнорослі, округлі, напіврозлогі, з темно-зеленими листками, утворюють середню кількість розсади. Суцвіття розташовані на рівні листків.

Опис ягід. Ягоди округлі, без шийки, рівномірного темно-червоного забарвлення, з помірним блиском та розміщенням зернівок на рівні з поверхнею та "кучерявими" чашолистками. М'якуш помірно твердий, світло-червоний усередині та темний на периферії. Середня маса ягід 16 г, максимальна – 42 г.

Особливі ознаки: смачні та універсальні у використанні ягоди (на десерт, переробку, заморожування).

Строки достигання. Середньопізній сорт, ягоди достигають одночасно з сортом Зенга Зенгана, тобто на 10–12 днів пізніше сорту Ольвія та на 5–6 днів пізніше від Фестивальної ромашки.

Стійкість. Зимостійкість висока, як і стійкість до плямистостей листків і сірої гнилі ягід.

Значення та використання. З 2006 р. занесений до "Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні". Право на поширення сорту та надання ліцензій підтримується Інститутом садівництва (м. Київ).

Сорт має високий потенціал біологічної продуктивності, який повною мірою реалізується за умови достатнього зволоження. За багаторічними даними врожайність висока – до 17 т/га.

ПОЛКА

Походження. Голландський сорт, виведений у 1977 р. від схрещування сортів Індука та Сіветта, запатентований у 1985 р.

Кущі середньорослі, напіврозлогі, з темно-зеленими листками, що мають глибоко зубчасті краї; утворюють середню кількість розсади. Суцвіття стоячі, середньої довжини, розташовані частково нижче, а частково на рівні листків.

Ягоди вирівняної ширококонусоподібної чи серцеподібної форми, середньої величини, а під кінець достигання – дрібні; темно-червоного забарвлення, із блиском. М'якуш щільний, темно-червоний. Середня маса ягід –10 г, максимальна – 27 г. Маса ягід – найменша серед багатьох сортів. Особливі ознаки: дуже смачні та універсальні у використанні ягоди (на десерт, переробку, заморожування).

Строки достигання. В умовах Київщини – є середньопізнім сортом. Ягоди достигають одночасно з сортом Зенга Зенгана, тобто на 10–12 днів пізніше від сорту Ольвія та на 5–6 днів від Фестивальної ромашки.

Стійкість. Зимостійкість дещо нижча, ніж у Зенги Зенгани. Рослини доволі вразливі до вертицильозу та суничного кліща.

Значення та використання. З 2007 р. – занесений до "Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні". Право на поширення сорту та надання ліцензій підтримується Plant Research International B.V. (м. Вагенінген, Голландія).

За багаторічними даними, врожайність в умовах Київщини при вирощуванні із зеленої розсади висока – 14 т/ га.

За різних умов вирощування як в Україні (Подільська, Львівська дослідні станції садівництва), так і Росії (Брянська державна сільськогосподарська академія) сорт підтверджує високий адаптивний потенціал за показниками: продуктивністю (більше 50 ягід на дворічний кущ, при збиранні 289 г з куща), великоплідністю (35–40 г у перших ягід) та врожайністю як з одиниці площі (15 т/га) (Айтжанова С.Д., Андронов В.И., Андронова Н.В., 2006), так і з рослини – до 514 г в сприятливі роки (Айтжанова С.Д., Андронова Н.В., 2003 р.). Навіть під Петербургом є високоврожайним та життєздатним (Плеханова М.Н., Петрова М.Н., Логинова С.Ф., 2003).

На завершення варто нагадати, що не зважаючи на значне поповнення сортименту суниці, досить давній сорт Зенга Зенгана є одним з найпопулярніших для заморожування ягід.

В.В.Павлюк,
завідувач відділу селекції та сортовивчення Інституту садівництва УААН (м. Київ), кандидат сільськогосподарських наук,
8 (050) 545-67-73.
Фото автора.

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Універсальний міні-трактор НАМИ

Ідея виготовлення тракторця у автора з'явилася в 1990 році на виставці (ВДНГ) у м. Києві. П'ять років збирав комплектуючі, робив ескізи базових вузлів (рама, капот і т.д.). У вільний час наступні два роки активно працював над створенням свого "красеня". І ось 8 березня 1997 року був перший запуск і перші радощі.

Для початку треба було роздобути невеликий двигун, коробку зміни передач та заднього моста. Отож, надибавши десь на задвірках старі вузли від ВАЗа, "Москвича", УАЗа, навіть ГАЗ-51, сторгувався і вважайте, що півсправи зроблено, бо ж, відомо, початок – діла половина.

Частіше іншого на саморобках зустрічаються стаціонарні двигуни УД-15, УД-25 або ЗИД-4,5. Свого часу вони слугували за привод зерноочисних машин, стругальних верстатів, кінопересувок. Інколи трапляються й "надпотужні" (як для міні-трактора) двигуни від "Запорожця", мотоцикла "Днепр" або навіть від "Москвича". Коробки зміни передач найчастіше застосовуються від авто ГАЗ-51, УАЗ, "Нива". Годяться й від "Жигулів" та "Москвичів". Те ж саме й стосовно задніх мостів. Але майте на увазі, що діаметр ведучих коліс на ведучих мостах від легкових автомобілів не повинен бути більшим 0,7 м. Чому – про це трохи далі.

"Автомобіль призначений для їзди, трактор – для тяги. Ці відмінності в призначенні обумовлюють особливості конструкції", – так колись писав американський "майстер саморобок" Генрі Форд. Спробуємо зробити деякі підрахунки. При цьому в основу розрахунків беремо відомий з шкільних років закон Архімеда "Програючи у швидкості – виграємо в силі".

Для прикладу почнемо з розрахунку швидкості транспортного засобу, що "для їзди", де в конструкцію не включено додаткові редуктори для зменшення швидкості.

Передаточні числа коробки зміни передач (КЗП), яку я застосував при виготовленні міні-трактора від автомобіля ГАЗ-51, такі:

$i_1 = 6,4$, $i_2 = 3,09$, $i_3 = 1,69$, $i_4 = 1,0$,

→

На фото видно невеличку сходинку, на яку можна стати ногою при запуску двигуна (кік-стартером). Рульове кермо може підніматися при сіданні тракториста і опускатися. Рівень опускання за необхідності можна регулювати. Рульова колонка, вимикач реле поворотів і кнопка вмикання сигналу взяті від електронавантажувача. Зусилля від керма через конічний редуктор передається до рейкового механізму, взятого від інвалідного мотовізка.

Автор на своєму тракторці. Оранка городу двокорпусним плугом

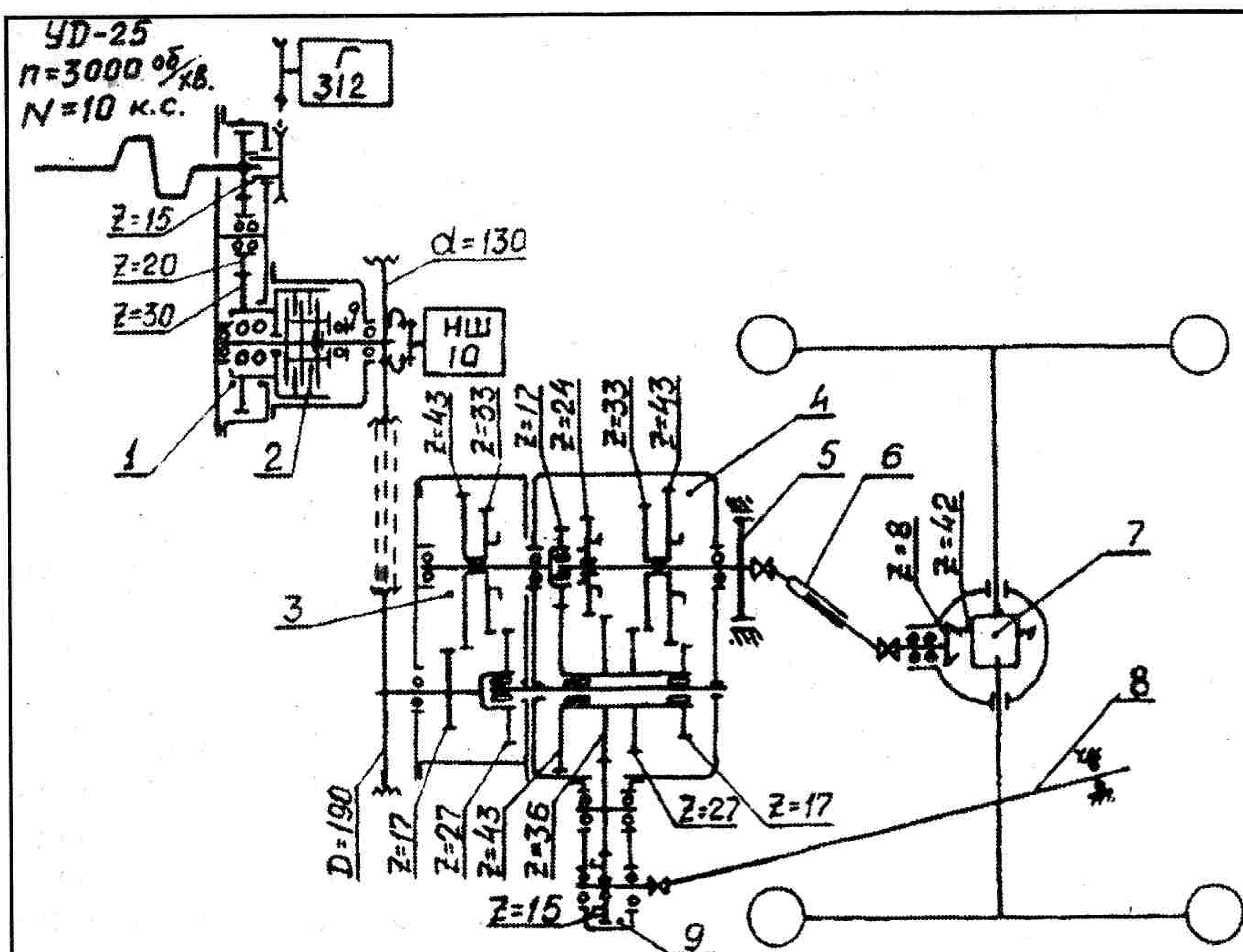

Рис.1. Схема силової передачі міні-трактора НАМИ-97

Шестерні редуктора стартера і передачі заднього ходу умовно не показані. 1 – саморобний редуктор двигуна; 2 – муфта зчеплення (з пускового двигуна ПД-10); 3 – понижуючий двошвидкісний редуктор; 4 – коробка зміни передач автомобіля ГАЗ-51; 5 – шків ручного гальма (ГАЗ-51); 6 – карданна передача (перехід з ГАЗ-51 на УАЗ); 7 – диференціал заднього мосту автомобіля УАЗ; 8 – саморобний вал відбору потужності; 9 – редуктор відбору потужності (ГАЗ-51)

де і – відношення кількості зубів веденої шестерні до ведучої.

Передаточне число заднього моста (головної передачі – $i_{г.п.}$) УАЗ, що встановлений на тракторці:

$$i_{г.п.} = 42_{ведена} : 8_{ведуча} = 5{,}25.$$

Номінальні оберти двигуна УД-25 n = 3000 об/хв. Діаметр (робочий) ведучого колеса (8,3–20) dк = 0,9 м. Тоді довжина сліду колеса (Lk) за один оберт дорівнюватиме:

$Lk = \pi \times dк$,

де = $\pi = 3{,}14$ – стала величина, тоді

$Lk = 3{,}14 \times 0{,}9 = 2{,}82$ м.

Розрахунок швидкості "їзди" проводимо за спрощеною формулою:

$$V = \frac{n \times 60 \times Lk}{i_{о.п} \times i_{г.п.} \times 1000} \quad \text{км/год}, \qquad (1)$$

де n × 60 – оберти двигуна за годину, $i_{о.п}$ – передаточне число обраної для розрахунку передачі.

Усі вихідні та отримані дані підставляємо у формулу 1:

На першій швидкості маємо:

$V_1 = 15{,}1$ км/год;

відповідно на четвертій $V_4 = 96{,}7$ км/год.

Для автомобіля з достатньою силою двигуна ці швидкості могли б задовольняти конструктора. Проте виникає сумнів, що двигун у 10 к.с. здатний розігнати транспортний засіб до максимальної швидкості, коли ж тягтиме щось важке на гаку – й поготів.

А ось коли ми в 5–8 разів зменшимо швидкість проектованої машини (втрати на тертя в підшипниках і шестернях умовно опустимо), то в стільки ж разів збільшимо силу тяги на гаку.

Для цього я спроектував і виготовив редуктор (див. рис. 2) двигуна з муфтою зчеплення. При цьому були використані шестерні 3, 6 і муфта зчеплення з редуктора пускового двигуна ПД-10. Передаточне число редуктора двигуна $i_{р.л} = 30 : 15 = 2$, а пасової передачі – $i_{п.н} = 190 : 160 = 1{,}46$ (див. рис. 1). Після розрахунків цього виявилося замало для зниження швидкості тракторця та збільшення тягового зусилля. Виготовивши понижуючий двошвидкісний редуктор (рис. 3), я досягнув поставленої мети і вдічі збільшив кількість передач.

Передаточні числа понижуючого редуктора такі: низьких $i_{р.н} = 47 : 17 = 2{,}53$; підвищених $i_{р.н} = 33 : 27 = 1{,}22$.

Шестерні цього редуктора такі ж самі, як і в коробці зміни передач автомобіля ГАЗ-51. Рухомий блок шестерен Z = 43 і Z = 27 являє собою відрізок блоку нижнього вала КЗП і одним краєм через голчастий підшипник 15 опирається на поздовжню вісь 17 нижнього блоку шестерен.

Застосувавши формулу (1), розрахуємо найменшу та найбільшу швидкості міні-трактора. Для цього слід врахувати, що і обраної передачі:

для 1-ї нижчої передачі: $i_{1н} = i_{р.к} \times i_{п.п} \times i_{р.н} \times i_1 \times 1000$,

а для 4-ї підвищеної: $i_{4п} = i_{р.к} \times i_{п.п} \times i_{р.п} \times i_4 \times 1000$.

Підставивши дані в формулу, отримаємо: $V_{1н} = 2$ км/год, $V_{4п} = 27$ км/год.

У такому діапазоні швидкостей (від 2 до 27 км/год) можна вибирати швидкості як для поїздок, так і для тяги.

А при застосуванні задніх мостів від "Ниви" ($i_{г.п} = 4{,}3$) або "Москвича" ($i_{г.п} = 4{,}22$) необхідно підбирати ведучі колеса з меншим зовнішнім діаметром (6,95–16 або 6,45–13). Але покришки мають бути з грунтозачепами для зменшення пробуксовування, а понижувальний редуктор – ще менше передаточне число.

Виникає резонне запитання: а якого плуга зможе "тягти" наш тракторець? Якою буде потужність на гаку? Щоб не стомлювати читача новими низками формул, наведу простий приклад таких розрахунків. Дотична сила Рд на ободі ведучих коліс від двигуна потужністю N=10 к.с. і n=3000 об/хв, для 1-ї пониженої та 1-ї підвищеної розраховується за формулою:

$$РД = 716{,}2 \, \frac{N \times q \times i}{n \times R} \qquad (2)$$

де q = 0,8 – коефіцієнт трансмісії; R = 0,45 м – радіус ведучого колеса; і – загальне передаточне число від двигуна до ведучих коліс.

На 1-й пониженій: $i_{1н} = i_{р.д} \times i_{п.п} \times i_{р.п} \times i_1 \times i_{г.п} = 248{,}2$.

На 1-й підвищеній: $i_{1п} = i_{р.д} \times i_{п.п} \times i_{р.п} \times i_1 \times i_{г.п} = 119{,}7$.

Підставивши в наведену формулу (2) всі відомі величини, отримаємо: $Р_{д.1н} = 1503$ кг; $Р_{д.1п} = 508$ кг.

Щоб рухатися по стерні або свіжій ріллі, трактор повинен долати зусилля перекочування і, на відміну від легкового автомобіля, мати запас потужності на гаку (щоб

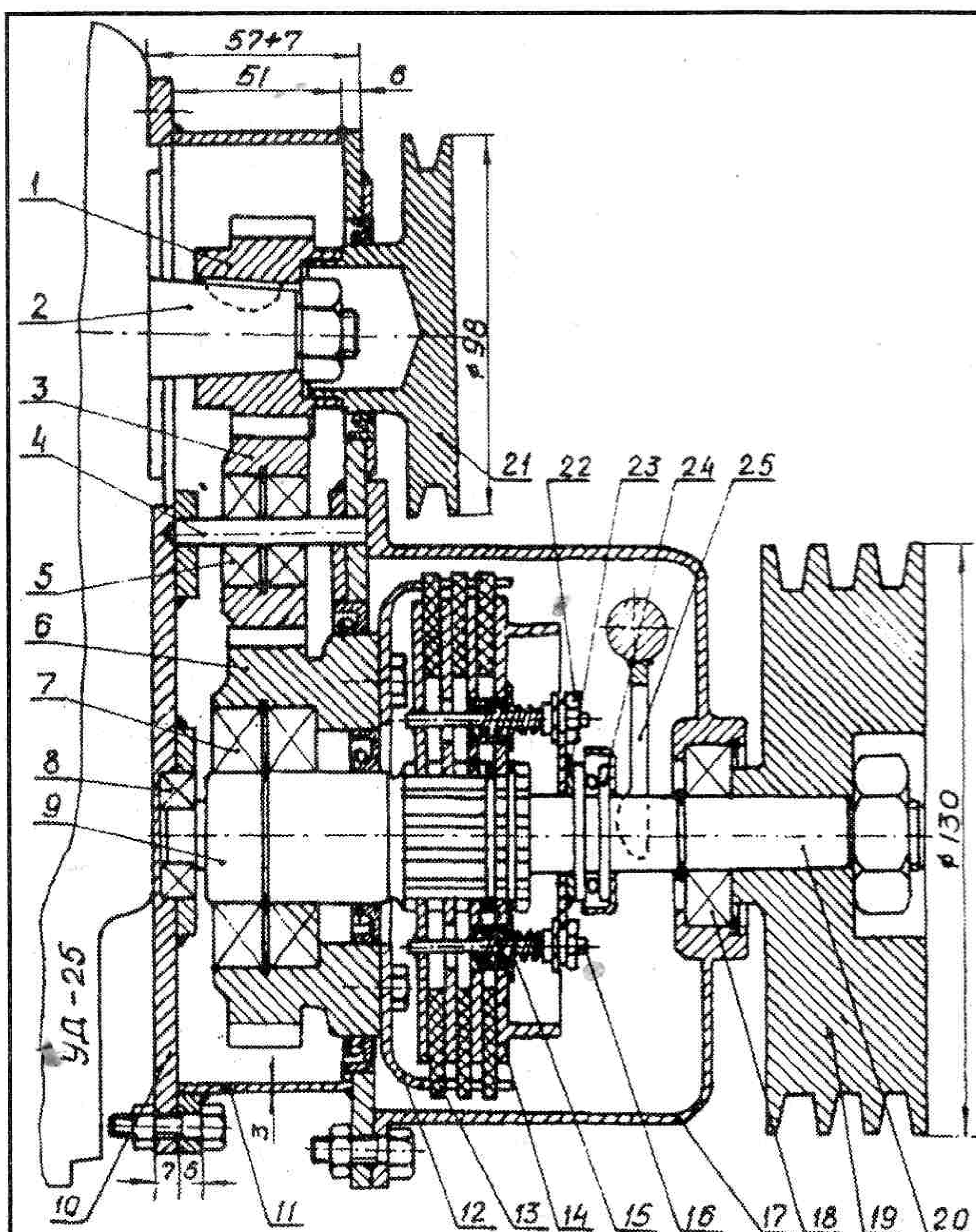

Рис. 2. Схема перетину редуктора двигуна і муфти зчеплення

1 – шестерня ведуча Z = 15; 2 – вал двигуна УД-25; 3 – шестерня проміжна Z = 20; 4 – вісь шестерні; 5 – підшипник 202 (2 шт); 6 – шестерня ведена Z = 30; 7 – підшипник 207 – 2 шт; 8 – підшипник 204; 9 – вал муфти зчеплення; 10 – основа (плита) редуктора; 11 – кожух редуктора (зварний); 12 – барабан муфти зчеплення; 13 – диск провідний; 14 – диск ведений; 15 – пружина стискна з чашкою (10 шт); 16 – шпилька (10 шт.); 17 – кожух муфти зчеплення (саморобний); 18 – підшипник 180505; 19 – шків ведучий (алюміній); 20 – вал муфти зчеплення; 21 – вал приводу генератора; 22 – гайка-муфта регулююча (10 шт.); 23 – диск натискний; 24 – підшипник витискний 8205; 25 – вилка витискного важеля.

"тягти" плуга). Відомо, що зусилля перекочування прямо залежить від маси трактора. Одна справа – котити велосипед і зовсім інша – трактор. Чим важча машина, тим більше сили треба прикласти. Хто не вірить, нехай сам спробує й переконається – тягове зусилля на гаку матиме такий вигляд:

Ргак = Рд – G (f + k) кг,

де G – маса трактора (мій НАМИ-97 важить 780 кг);

f – коефіцієнт перекочування:

по ріллі fр = 0,15, по стерні fст = 0,08;

k = 0,02 – середній коефіцієнт підйому (нерівності рельєфу).

На першій пониженій швидкості при їзді по ріллі.

Ргак = $Р_{д.1н}$ – G(f + k) = 1053–780 × (0,15 + 0,02)=920 кг.

На першій підвищеній швидкості сили на гаку такі:

по ріллі: Рр.гак = 508 –133 = 375 кг;

по стерні: Рс.гак = 508 – 78 = 430 кг.

І на доказ того, що тракторець подужає "тягти" плуга, якого я виготовив із корпусів плуга ПН2-24 (такі випускав Одеський завод ім. Жовтневої революції в 90-х роках минулого століття), показую розрахунок опору Рп двокорпусного плужка:

Rп = R × a × b × 2 = 5000 × 0,24 × 0,17 × 2 = 408 кг,

де R = 5000 кг/м^2 – середній питомий опір чорнозему;

a = 0,24 м – ширина захвату одного корпуса;

b = 0,17 м – глибина оранки садово-городньої ділянки.

Як видно з наведених розрахунків, мій міні-трактор добре справляється з оранкою городньої ділянки на 1-й підвищеній (або 2-й пониженій швидкості). Семирічна практика підтверджує правильність теоретичних викладок.

Незамінним помічником цей тракторець стає при внесенні органічних добрив. Для цього служить одноосний самозвальний причіп вантажопідйомністю 750 кг та фреза, що перелопачує внесений перегній з грунтом. За потреби можна начепити на тракторець культиватор з шириною захвату 1,4 м або, наприклад, борону.

А тепер підведемо підсумок. Ми зробили невеличкі, проте необхідні розрахунки швидкості та тягового зусилля на гаку трактора при відомих нам потужності двигуна та його номіналів обертів. При цьому врахували передаточні числа всіх вузлів від двигуна до ведучих коліс. Тепер можна приступати до конструювання трактора в цілому.

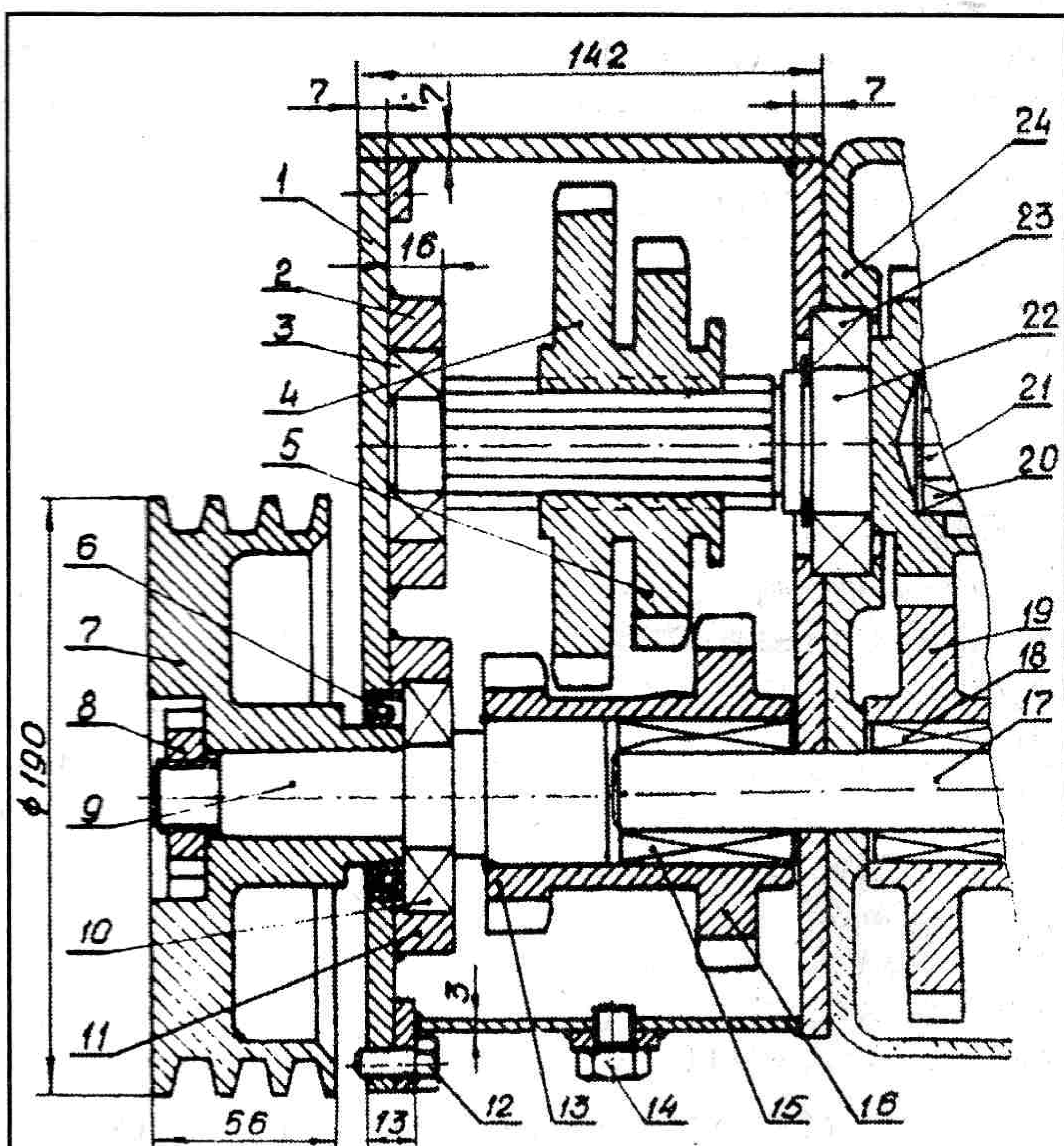

Рис.3 Схема перетину двошвидкісного редуктора:

1 – кришка редуктора; 2 – корпус підшипника; 3 – підшипник 206; 4 – шестерня Z =43; 5 – шестерня Z = 33; 6 – ущільнення 10 х 65 х 45; 7 – шків ведений; 8 – гайка кругла М27; 9 – вал блоку шестерен Z = 17 і Z = 27; 17 – вісь блоку шестерен; 18 – голчастий підшипник; 19 – шестерня нижнього блоку; 20 – голчастий підшипник; 21 – вал КЗП; 22 – первинний вал-шестерня; 23 – підшипник 209; 24 – корпус КЗП а/м ГАЗ 51

Микола Набок,

відмінник винахідництва та раціоналізації,

вул. Лугова, 38, с. Рівне, Новоукраїнський р-н,

Кіровоградська обл.

Шезлонг – дуже зручна річ

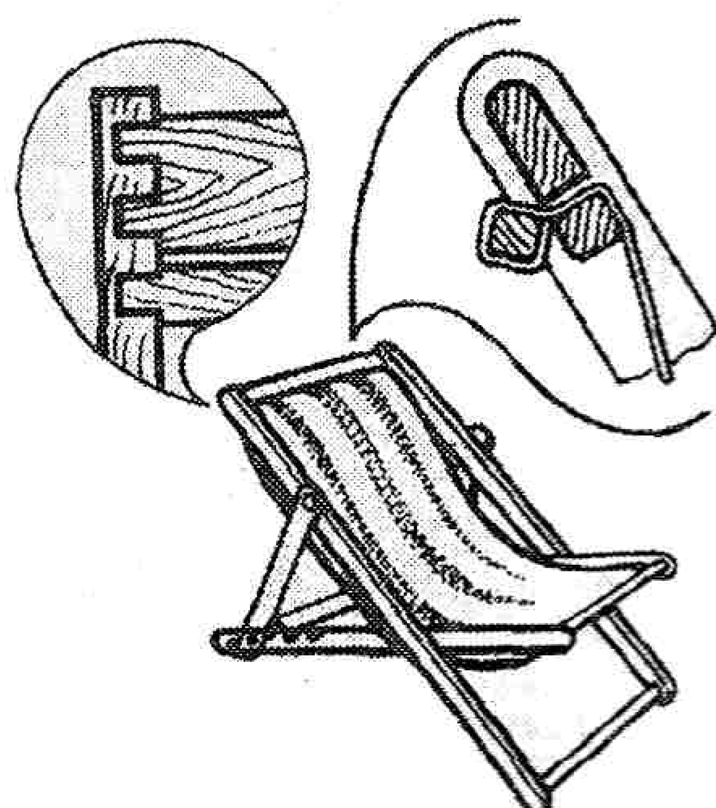
Простий, але зручний шезлонг для відпочинку на дачі можна легко виготовити самотужки.

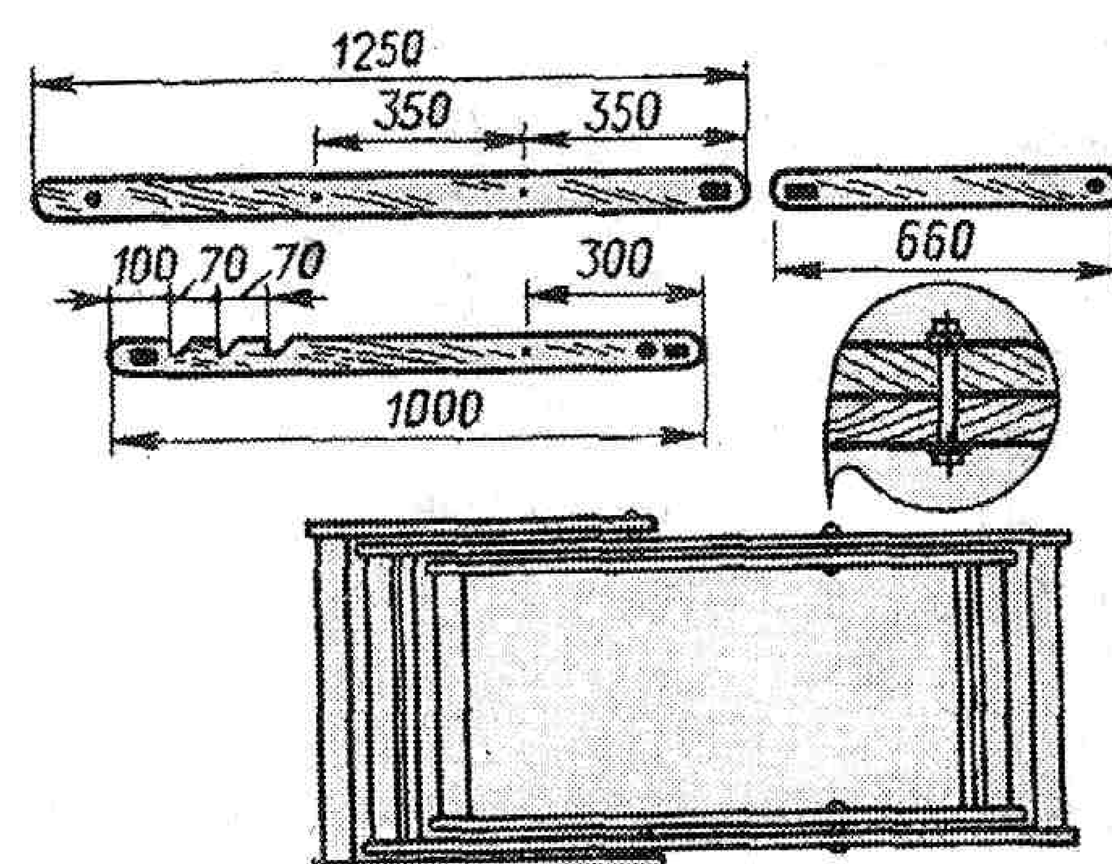
Простий, але дуже зручний саморобний шезлонг (див. рис) складається із трьох рамок: довгої, короткої й незамкнутої.

Для виготовлення шезлонгу необхідно підготувати бруски перерізом 25х60 см, поздовжні завдовжки 1250 мм – 2 шт.; 1000 мм – 2 шт.; 600 мм – 2 шт.; поперечні 550 мм – 2 шт.; 620 мм – 2 шт. і 690 мм – 1 шт.; квадратні перерізом 16х16 мм; поперечні довжиною 550 мм – 2 шт. і 620 мм – 2 шт.

Поперечні бруски в рамках закріплюють на круглих шипах клеєм. Діаметр шипів – 12, довжина – 22 мм. Гнізда висвердлюють дрилем або коловоротом. У квадратних поперечинах роблять один шип, у прямокутних – два.

Довгу й коротку рамки готують із двох поздовжніх, двох поперечних прямокутних брусків і одного квадратного. Щілина між прямокутним і квадратним брусками не повинна перевищувати 10 мм. Третю рамку готують із двох поздовжніх і одного поперечного бруска із скошеною кромкою.

Збирають шезлонг на підлозі: коротку рамку кладуть у довгу, суміщують отвори і встромляють болти М8–М10 із шайбами під головку, гайку і між рамками, закручують гайки. Довжина болтів 65–70 мм. Третю рамку закріплюють болтами на довгій рамці.

Зібраний каркас шезлонга встановлюють у робоче положення і відміряють довжину тканини. На кінцях тканини утворюють замкнутий контур для квадратних брусків. Тканину просовують у щілину між прямокутними і квадратними брусками, а в замкнутий контур встромляють квадратні бруски. Бруски для шезлонга краще виготовляти з бука, дуба, ясеня, берези. Деревину лакують або фарбують.

Б.Т. Резницький

Ремонтуємо самі

Двері – як нові!

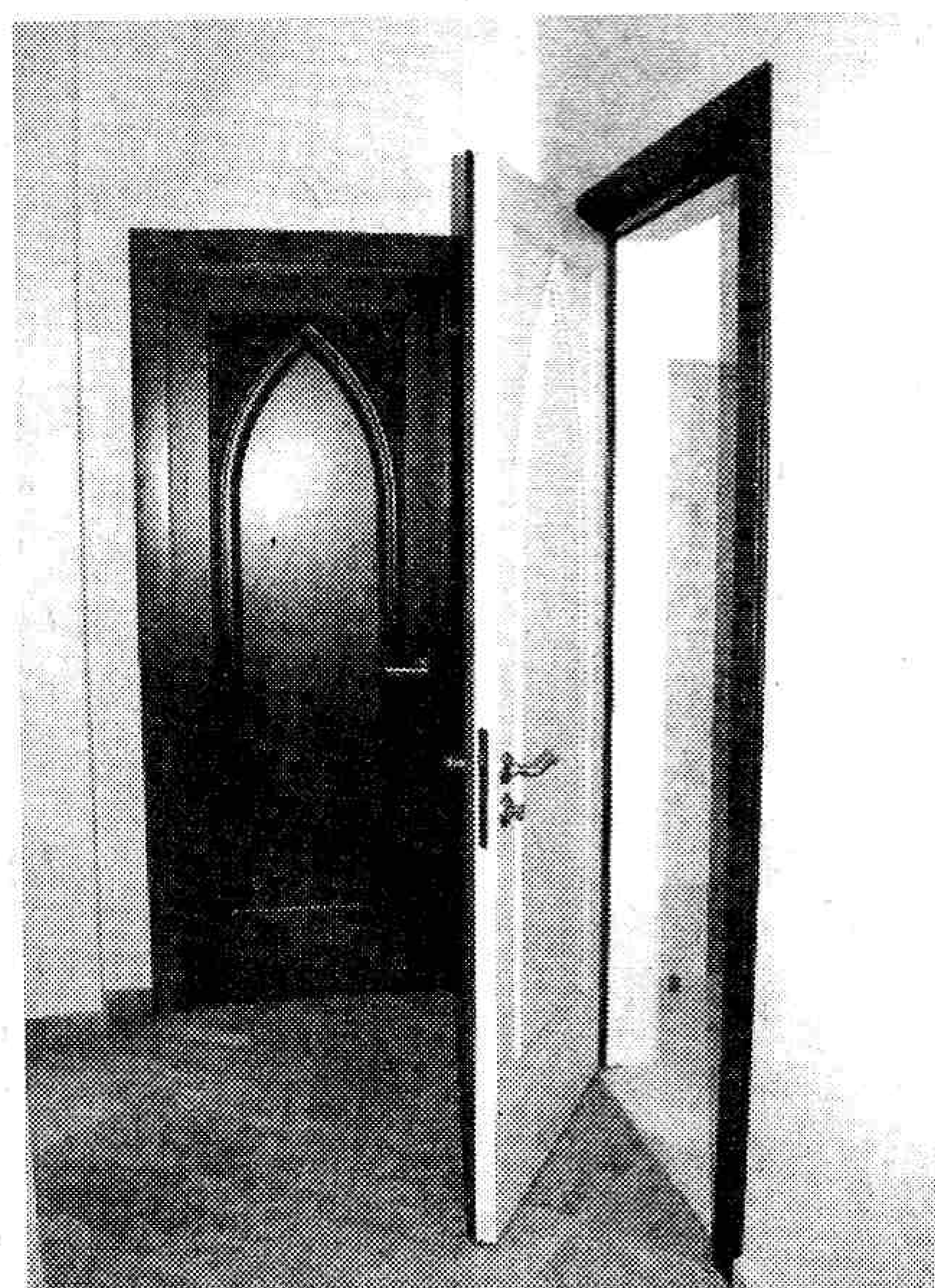
Театр починається з вішалки, а квартира... з дверей. Тож, інакше кажучи, двері – це обличчя будинку. І виглядати вони мають відповідно. Крім того, власноруч поремонтовані двері, скажімо, полаковані кольоровим лаком, – досить корисна вправа перед косметичним ремонтом усієї квартири.

Слід зазначити, що це доволі копітка справа, але з використанням наших порад виконати її буде нескладно.

1. Зніміть двері з петель і покладіть їх горизонтально на козла або на стіл. Обробіть наждаковим папером обидва боки й ребра дверей, аби згладити можливі нерівності попереднього покриття.

2. Видаліть з дверей пил, спочатку за допомогою пилососа, а потім вологою губкою. Тепер на оброблені поверхні можна нанести попередній тонкий шар ґрунтовки.

3. Нехай двері висохнуть, а потім ретельно відполіруйте їх дрібнозернистим водостійким наждаковим папером, при цьому оброблювану поверхню варто періодично змочувати водою. Перед тим як нанести лак, процідіть його через ситечко, щоб він став однорідним. З цією метою також можна використовувати нейлонову панчоху, натягнуту над чистою ємністю.

4. Перший тонкий шар лаку нанесіть за допомогою валика або широкої кисті. Робити це треба швидко, наносячи паралельні смуги уздовж дверей.

5. Коли лак висохне, знову відполіруйте поверхню дверей дрібнозернистим наждаковим папером із водою.

6. У такий же спосіб нанесіть другий, а після чергового полірування й третій шар лаку. Залиште двері сохнути протягом кількох днів, а потім переверніть їх, оберігаючи оброблену поверхню від пошкодження. Для цього підійдуть покладені на козла або стіл м'яка тканина чи стара ковдра.

К. Василенко

У господарстві знадобиться

Саморобні складні кóзла

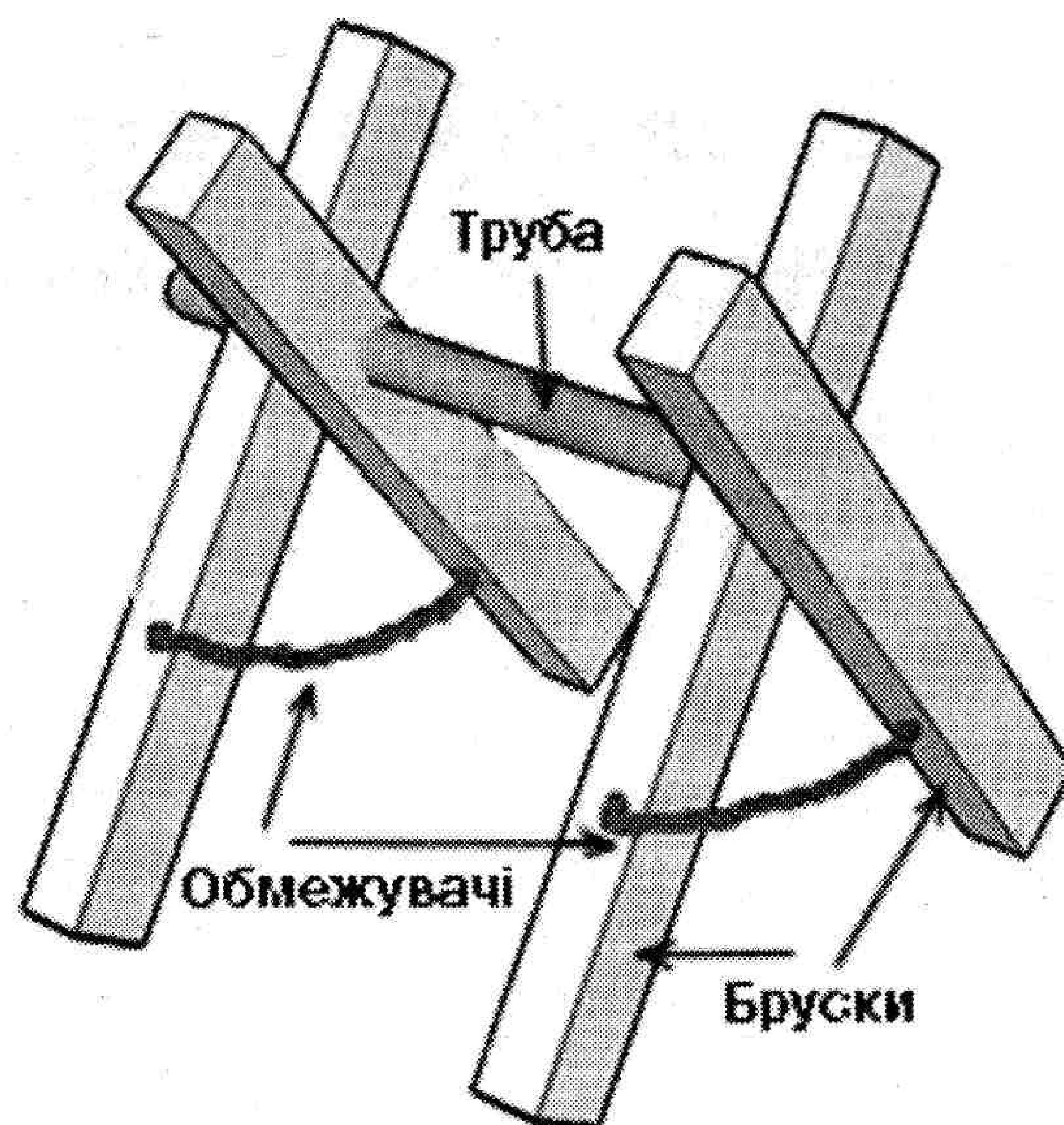
Все більше людей на вихідні дні вибираються за місто навіть узимку – доробити ті справи, які не встигли зробити раніше, наглянути за садибою або просто відпочити з друзями на свіжому повітрі. А на вистудженій за тиждень дачі дрова – перша справа. Якісно їх заготовити допоможе просте пристосування, яке ви зможете виготовити самостійно з підручного матеріалу.

Козла дуже полегшують розпилювання дров будь-якою пилкою – бензиновою, електричною або ручною. Покладена на козла колода самозатискується й пиляти її легко й безпечно. Однак звичайні козла займають доволі багато місця, а робота із заготівлі дров все ж таки епізодична. Що ж робити?

Можна виготовити прості складні козла із 4 брусків дерева й однієї труби завдовжки 1–1,5 м. Бруски краще взяти з дошки-п'ятидесятки, розпущеної уздовж.

Усі бруски, які використовують для роботи, однакові. В них перкою (свердлом по дереву великого діаметра) просвердлено отвір, який дорівнює діаметру труби, куди їх насаджують.

Бруски попарно з'єднані між собою обмежувальним тросиком, ланцюжком, ременем або просто міцною

мотузкою. Обмежувач не дасть брускам роз'їжджатися у різні боки. Довжину обмежувачів добирають так, щоб кут розкриття козлів становив 30–45°.

Ну ось і все – козла готові.

У неробочому стані всі бруски складаються в одну площину й туляться до стінки у сараї, гаражі або іншому зручному місці, практично не займаючи місця. А коли необхідно буде пиляти дрова, їх розкладають і через хвилину вони вже готові до роботи.

Р. Овсієнко

Корисні поради

Облицювання санвузла

Класти кахель у санвузлі рекомендується не вище, ніж на 2 м, оскільки частина стіни має всмоктувати вологе повітря, а потім поступово випаровувати його. Коли ж облицювати стіни до стелі, на них з'являтиметься рясний конденсат.

Щоб зігнути фанеру

Змочіть її із двох боків водою, а потім кожний бік по черзі пропрасуйте гарячою праскою. Зігнувши лист фанери, зовнішній бік змочіть ще раз і пропрасуйте. У такий спосіб можна легко зігнути фанеру завтовшки 6 мм без появи на ній тріщин.

Точимо... у м'ясорубці

Наточити ножа для м'ясорубки можна у самій м'ясорубці. Прикріпіть її до столу, вставте шнек, надягніть ножа, а замість решітки встановіть дерев'яний кружок, розміри якого відповідають розмірам решітки. На кружок заздалегідь наклейте наждаковий папір на основі тканини. Після того як ви закрутили зовнішню шайбу на м'ясорубці (не дуже щільно), спочатку повільно, а потім швидше починайте обертати ручку м'ясорубки.

Достатньо лише 20–30 обертів і заточування ножа буде закінчене. Для якіснішого заточування повторіть ту саму операцію, застосовуючи наждак із дрібнішими зернами.

Є умільці, котрі роблять такі кружки із пластмаси і результатами заточування дуже задоволені.

Видаляємо накип

У каструлях та чайниках, які потемніли зсередини, проваріть шкірку від яблук і груш – накип добре зійде і вони будуть, як нові.

Тонкий шар накипу із стінок емальованого посуду можна видалити, якщо кип'ятити в ньому протягом двох годин воду з оцтом (5 ст. ложок на 1 л води).

А якщо додати у чайник розчин оцтової есенції (1 частина есенції на 5–6 частин води) і нагріти до 60–70°С, то для видалення накипу знадобиться 20–30 хвилин.

Як класти лінолеум

Поверхню лінолеуму з вивороту змащують клеєм, відступивши на 10–15 см від країв шматка. Наклавши вантаж, дають клею просохнути, потім дуже гострим ножем по довгій залізній лінійці обрізують краї, після чого піднімають, змащують із вивороту клеєм і притискають вантажем.

Які сходи кращі

Якщо в приміщенні, де будуть встановлені сходи, суворо заданий вхід на першому поверсі й вихід на другому, то найзручнішими будуть модульні сходи, де можна регулювати поворот щаблів за допомогою кожного модуля.

Робота з розчинниками

Якщо ви працюєте з їдкими розчинниками й кислотами, змажте руки будь-яким жирним кремом, присипте тальком (можна дитячою присипкою) і лише після цього надягайте рукавички. За таких умов, навіть якщо рукавичка випадково порветься, опіку не буде.

Р. Савченко

Скільки труба прослужить і не потече

Термін служби сталевої труби не перевищує 10–15 років. Крім сталевих, у сучасних будинках труби бувають мідні й пластикові. Найдовговічніші, найнадійніші – мідні. Та коштують вони надто дорого. Значно доступніші труби із пластику.

Металопластикові труби (МП). Ці труби складаються із трьох шарів. Усередині – основна труба з харчового поліетилену, по якій біжить вода. Покрита вона шаром алюмінієвої фольги. Він допомагає трубі витримувати тиск води до 10 атмосфер, що із запасом перевищує 4–6 атмосфер у водопроводах. А захищає трубу від механічних пошкоджень верхній шар поліетилену.

Від інших пластикових труб МП-труби відрізняються гнучкістю. Їм можна надавати найхимерніших форм і гнути хоч на 180 градусів. Та, на жаль, максимальний діаметр у таких труб лише 40 мм, що значно обмежує можливість їхнього застосування навіть у квартирі.

Труби з поліпропілену – лідери серед пластикових труб як за довговічністю, так і за надійністю. Виробники гарантують: поліпропілен (ПП) прослужить до 50 років у системах холодного водопостачання й не менше 25–30 років у гарячому водопостачанні й опаленні.

Випускають ПП-труби найрізноманітніших діаметрів – від 16 до 125 мм. Залежно від товщини стінок вони витримують тиск води в 10, 16 або 20 атмосфер. На відміну від МП-труб вони з'єднуються одна з одною за допомогою пайки, тому ніколи не протікають на стиках.

Їхні основні вади – це крихкість під час удару й нестійкість до ультрафіолету. Крім того, прокладати їх бажано в теплу пору року або, у будь-якому разі, при температурі не нижче мінус 10°С.

Переваги пластикових труб

❖ Пластикові труби не потребують фарбування.

❖ Порівняно зі сталевими трубами вони на 10–25% менше втрачають тепло.

❖ Труби із пластику є найбезпечнішими, тому що не проводять електричний струм.

❖ На стінках пластикових труб не утворюється конденсат (крапельки води).

❖ Вони не піддаються корозії. На внутрішній поверхні труби не утворюється наліт і її пропускна здатність не зменшується.

❖ Труби із пластику у 7–9 разів легші, ніж сталеві.

❖ Поліпропіленові труби не піддаються впливу кислот, реактивів та інших хімікатів.

❖ У них відсутня бактеріальна флора. Поліпропілен і харчовий поліетилен не впливають на якість транспортованої води.

❖ Пластикові труби мають хорошу акустичну ізоляцію. Вода в них тече беззвучно, немає гулу від гідравлічних ударів.

❖ Завдяки еластичності матеріалу вода в поліпропіленових трубах може замерзнути, не руйнуючи їх.

З консультантом "Нової Лінії" радився
Г. Галкін

НАДІЙНІ ПРОКЛАДКИ

У водопровідних вентилях ущільнювальні прокладки для клапанів з гуми або шкіріміту зношуються через кожних 1-2 роки. Спробуйте як матеріал для цих прокладок боковини від зношених шин мотоцикла. Боковини мають товщину 4-6 мм (залежно від типу шин) і армовані 2-3 шарами корду з ниток, що істотно збільшує їхню механічну міцність порівняно зі звичайною гумою.

Прокладки з боковин шин служать більше п'яти років.

Відзначимо, що коли у клапані вентиля для установки прокладки є різьбова шпилька, то в заготівлі із шини необхідно трубчастою просічкою з гострими краями зробити отвір відповідного діаметра, закріпити на шпильці заготівлю гайкою із шайбою й обрізати зовні прокладку під кутом приблизно 45° потоку води, щоб не виникали гул або гідравлічні удари. Якщо клапан має гніздо для прокладки, то її необхідно виготовити теж гострою трубчастою просічкою із зовнішнім діаметром на 1 мм більше, ніж внутрішній діаметр гнізда.

Г. Галкін

ДОВГОЖИТНА ЗМАЗКА-ВАР ДЛЯ ТРУБ

Садовий вар дуже добре прилипає до рук і погано змивається з них водою. Тому якщо змазувати варом сухі поверхні нарізних з'єднань водопровідних труб, а також пасма лляного підмотування, різьблення вентилів й їхнє сальникове набивання, то в цьому випадку місця з'єднання труб не іржавіють, а вар практично не вимивається водою, на відміну від низки класичних змазок типу солідолу. До того ж вар нешкідливий, не дає на поверхні налитої із труби води масляної плівки й дає змогу легко роз'єднувати за необхідності труби восени й знову з'єднувати їх навесні.

Г. Коваленко

Замуровування невеликих тріщин, відколів, порожнин і раковин бетонних конструкцій

Для замурування тріщин, відколів й інших деформацій бетонних конструкцій використовують спеціальну епоксидну речовину.

Готують її у два етапи. Спочатку готують основу: 100 частин (за об'ємом) епоксидної смоли марки ЕД-20 змішують із сухим наповнювачем (близько 50 частин) до пастоподібної консистенції. Як наповнювач беруть тальк або білила в порошку. Отриману речовину ретельно перемішують і витримують близько 10 діб.

Г. Ткаченко

ТЕПЛИЙ ТУАЛЕТ ПІД БОКОМ

Є ще будинки, де немає води й усіх тих зручностей, якими користуються власники упорядкованих квартир. У подібних умовах живуть мільйони людей, і відсутність теплого туалету хвилює багатьох.

Для облаштування теплого туалету завжди вдасться викроїти затишне місце практично в будь-якому житлі. Туалет можна розташувати й у домашній котельні, оскільки місця для нього потрібно зовсім мало.

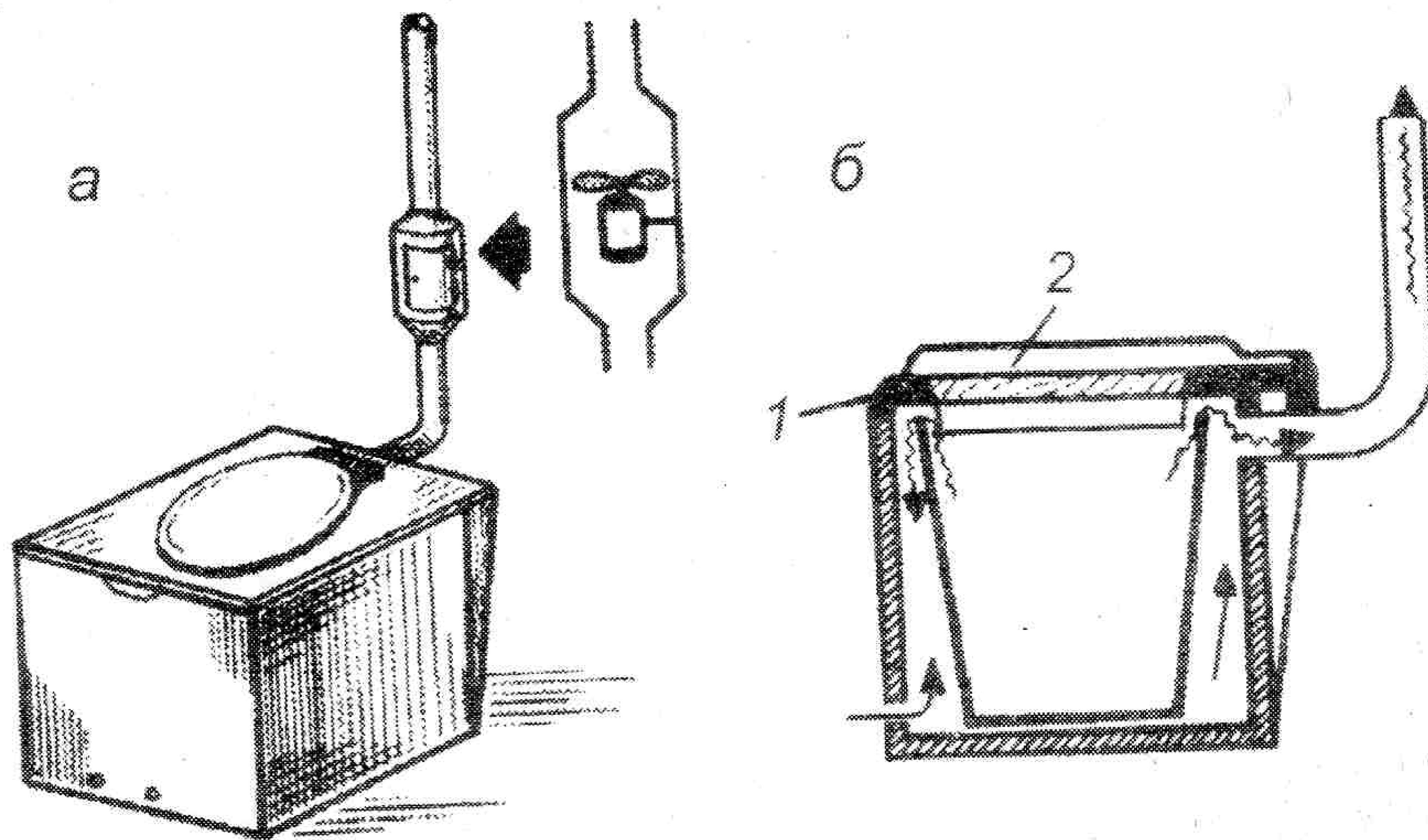
Оскільки водопровід у будинку відсутній, для збирання фекалій підійде звичайне емальоване відро, поміщене в міцно збитий на шипах ящик з ДСП. Усі стики ящика ретельно проклеюють, а всі поверхні покривають олійною фарбою.

Зверху ящика на шарнірах укріплюють кришку. У сидінні випилюють "очко" у вигляді еліпса, як на справжніх унітазах. Усі кути й нерівності на сидінні сточують рашпілем і відшліфовують. До нижньої частини сидіння по всьому периметру "очка" прикріплюють шурупами неширокую смужку з оцинкованого заліза (підійде й алюміній). Нижній край смужки має заходити у відро на 3–4 см, сидіння ж не діставати до верху відра приблизно на 2–3 см. Зрозуміло, що квадратне сидіння має щільно прилягати на ящик, у якому стоїть відро. Для цього знизу сидіння краще приклеїти поролон, сукно, тонку пористу гуму. Зверху сидіння на шарнірі прикріплюють кришку від унітаза, що закриває "очко".

Накопичений вміст імпровізованого унітаза звільняють раз на день. Це набагато простіше, ніж чистити вуличний туалет на морозі. Спочатку на дно чистого відра насипають жменю тирси, торфу або перегною, які завжди мають бути у розташованій поруч шухлядці.

Ну, а запах, запитаєте ви. Річ у тім, що в такому туалеті запаху немає! Запах іде по трубі, для якої у верхній частині ящика (збоку або позаду) впритул до сидіння випилюють отвір діаметром 50 мм. Підійде й труба іншого діаметра. Трубу в отвір вставляють на олійній фарбі, тож тримається вона в ящику доволі міцно. У туалеті труба виведена в димохід, тому запах відсмоктується назовні.

У трубі бажано встановити маленький вентилятор, краще автомобільний (на 12 В), і передбачити автоматичне увімкнення вентилятора в потрібний момент. Для цього перед унітазом кладуть дерев'яний щит на зразок килимка. Щит подвійний, при цьому між верхньою й нижньою його частиною розташовані контакти. Людина підійшла до унітаза, наступивши на щит, у результаті контакти замикаються й включають вентилятор.

Саморобний унітаз:

а – загальний вигляд; б – розріз: 1 – сидіння; 2 – кришка.

Г. Давиденко

Електропроводка

У льохах обладнують зовнішню (на роликах або якорях з ізоляторами) електропроводку. При цьому використовують електропровід з мідними жилами й подвійною гумовою ізоляцією в обплетенні з бавовняної пряжі, просоченої протигнильною речовиною. Найпридатніші для цього марки ПР, ПРГ, як виняток допускається провід марки АПР.

Електролампочки у льохах і підвальних приміщеннях обладнують скляними захисними ковпаками, застосовуючи вологозахисну арматуру.

Вимикачі розміщують зовні біля входу в льох на висоті 1,5 м. Установка штепсельних розеток у льохах і підвалах забороняється. Ввід електропроводки в льох слід виконати так, щоб на них не накопичувалася волога.

Залежно від типу й конструкції льоху можна обмежитися тільки освітленням тамбура, щоб світло потрапляло в льох при відчинених дверях тамбура. Освітлення особливо вологих льохів забезпечують тільки у такий спосіб.

Водовідлив з котловану

Спорудження льохів рідко обходиться без місцевого осушення ґрунтів. Атмосферна або ґрунтова вода, яка накопичується в котловані, дуже ускладнює, а часом унеможливлює будівельні роботи.

Щоб осушити котлован, необхідно знизити рівень води. Для цього по дну прокладають невелику водоприймальну канавку, у якій збирається вода, що надходить у приймальний колодязь (приямок, водозбірник), котрий розміщений нижче рівня дна котловану приблизно на 200-300 мм (частіше по його кутах). З водозбірника (приямка) воду відкачують насосами або вичерпують відрами.

Якщо підґрунтя у котловані піщане, а підґрунтова вода залягає глибоко, то можна пробурити трубчасту свердловину й через неї вода опуститься у водонепроникний ґрунт.

Г. Ткаченко

Біодинамічний
Грудень

"Грудень зиму починає, а рік кінчає", – мовиться у народній приказці. Та незважаючи на те, що календарна зима настає 1 грудня, у природі щороку це відбувається в різний термін і за першими морозами нерідко трапляються відлиги. Та все ж таки поступово зима вступає у свої права.

Природа спить, а разом з нею спить наш сад. Однак справжні дачники не розслаблюються навіть у цей час. Вони пильно стежать за зимівлею рослин на своїй ділянці...

Козеріг 29.11 (19.49) – 2.12 (8.46)

На початку зими за раптового зниження температури повітря можливе пошкодження коренів дерев, особливо тих, що підмерзли минулого року. Адже в цей час їхнє коріння ще продовжує постачати воду до надземної частини. Для захисту від морозу навколо таких дерев підсипають побільше снігу. А якщо він ще не випав, мульчують пристовбурні кола перепрілим гноєм або торфом шаром близько 10–15 см. Завдяки цьому температура ґрунту знижується не різко, а поступово. У такий же спосіб утеплюють і корені прикопаних на зиму молодих саджанців.

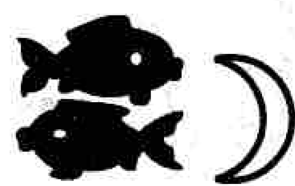
Якщо ви не обв'язали штамби й скелетні гілки дерев раніше, можна це зробити тепер.

Водолій 2 (8.46) – 4 (20.24)

За сприятливої погоди дехто із садівників продовжує заготовляти садивний матеріал, нарізуючи живці плодових дерев для щеплення. Потім їх зв'язують у пучки по сортах і зберігають у підвалі або в снігу, встановивши зрізами у вологий пісок. Щоправда, живці найзимостійкіших сортів краще зрізати в лютому–березні.

Перевіряють стан решти живців, кореневищ, коренебульб тощо, закладених на зберігання, намагаючись не допускати пересихання або перезволоження субстрату. На дотик пісок, торф або тирса мають бути вологими, але не мокрими і при стисканні в кулаці вода з них не повинна капати.

Риби 4 (20.24) – 7 (4.45)
Перша чверть Місяця – 5 (23.26)

Огляньте сад: якщо випало чимало мокрого снігу, є вірогідність, що гілки плодових дерев зламаються під його вагою. Тож не забувайте струшувати сніг з гілок і перевіряти, чи надійно поставили підпори. Гілки ягідних кущів також можуть постраждати від снігового покриву, якщо вони не зв'язані шпагатом або дротом.

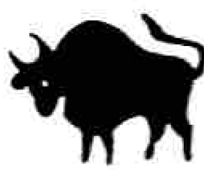
Очищаючи доріжки від снігу, використовуйте його для укриття зимуючих квіткових культур, укорінених живців, рослин на альпійській гірці, незимостійких чагарників, троянд, плодових і декоративних саджанців та молодих дерев.

Овен 7 (4.45) – 9 (8.54)

Перевіряють укриття на винограднику, підсипають під кущі сніг. При випаданні мокрого снігу або під час відлиг утоптують сніг навколо стовбурів плодових дерев, аби захистити їх від мишей. Протягом зими таку операцію потрібно виконати кілька разів.

Потурбуйтеся про кімнатні рослини – стежте за дотриманням температурного режиму, вологістю повітря. Своєчасно поливайте і підживлюйте рослини, але не забувайте, що взимку їхня потреба у воді й добривах знижується. Періодично протирайте листки рослин вологою ганчіркою, видаляйте сухі гілочки.

Телець 9 (8.54) – 11 (9.35)

Ще раз перевірте, чи не переобтяжені гілки дерев снігом. Якщо опори не в змозі їх підтримувати, натягніть товстий дріт між стовбуром дерева й гілками, які можуть зламатися. Під дріт підкладіть мішковину, згорнуту в кілька шарів, або товсту гуму, щоб не пошкодити кору.

Не забувайте, що в пухкому снігу миші-полівки створюють цілу мережу ходів і можуть легко дістатися до кори саджанців і молодих дерев. Особливо полюбляють гризуни кору яблунь і груш. Оскільки врятувати деревця із пошкодженою корою буде не просто, то, накидаючи сніг навколо стовбурів, обов'язково утоптуйте його широкою смугою. Тоді миші вже не зможуть зробити ходи у промерзлій землі, а на поверхню вони виходять дуже неохоче.

Близнята 11 (9.35) – 13 (8.41)
○ Повний Місяць – 12 (18.37)

Перегляньте запаси хімікатів, які зберігаються у господарстві. Всі препарати із простроченим терміном придатності необхідно утілізувати. Взимку ви маєте достатньо часу, аби без поспіху підібрати ефективні препарати захисту рослин та найкращі добрива. Складіть список необхідних покупок – ґрунт, засоби боротьби із шкідниками та хворобами, добрива, міні-теплиці, опори й ярлички для рослин. Для кімнатних квітів принагідно можна придбати горщики й кашпо, мінеральні добрива тощо. Зберігати отрутохімікати радимо в окремому приміщенні у спеціальній шафі, а якщо в родині є діти, то обов'язково замкніть її.

Рак 13 (8.41) – 15 (8.24)

Коли є час, можна підготувати родючий та поживний ґрунт для вирощування розсади в домашніх умовах. Якщо заготовляли його у саду, обов'язково пропарте в духовці або на пару. До висіву насіння зберігайте підготовлений ґрунт у закритому поліетиленовому пакеті.

календар

Висаджені для вигонки у березні–квітні цибулинні рослини час переставити у приміщення з температурою 2–4°С. Це затримає розвиток паростків.

Перевіряйте стан овочів і фруктів, цибулин і кореневищ у сховищі. Якщо ви помітили сліди мишей, не гаючи часу – вживайте термінових заходів: розставте мишоловки, розкладіть отруєні приманки або відлякуючі засоби, наприклад гілочки бузини, чи скористайтеся іншими перевіреними засобами для боротьби з шкідниками.

Лев 15 (8.24) – 17 (10.37)

Періодично оглядайте рослини, вкриті на зиму плівкою або руберойдом. Вітер міг пошкодити укриття, тож, можливо, доведеться його відновити або взагалі замінити укривний матеріал.

Посійте в домашніх умовах насіння крес-салату або інших зеленних культур, що швидко ростуть. Тоді на новорічні свята у вас буде свіжа вітамінна зелень до столу.

Діва 17 (10.37) – 19 (16.24)
Остання чверть Місяця – 19 (12.29)

Старайтеся привабити у сад корисних птахів. Вашими гостями можуть бути велика синиця, повзик, снігур та інші пернаті. Розвішуйте для них годівниці з крупами і насінням. Пташки, які оселяться у вашому саду, допоможуть зберегти врожай садовини, знищивши чимало шкідливих комах, а крім того, своїм веселим співом вони піднімуть вам настрій і зроблять відпочинок на дачі ще приємнішим.

Однак не забувайте про те, що наші пернаті друзі потребують спеціальної "дієти" – хлібом годувати диких пташок не рекомендується, насіння соняшнику має бути не смаженим, а сало для синиць – не солоним.

Терези 19 (16.24) – 22 (1.38)

Допоможіть кімнатним рослинам перенести несприятливі зимові умови – низьку вологість повітря, недостатню освітленість та надто високу для деяких з них температуру в приміщенні. Обприскуйте рослини спеціальними розчинами, які продаються у квіткових магазинах.

Окрім того, періодично оглядайте зворотний бік листків кімнатних рослин, щоб своєчасно виявити вогнища захворювань та появу комах-шкідників. В умовах недостатньої вологості вірогідна поява павутинного кліща, щитівки, борошнистого червця. Виявивши шкідників, слід негайно вжити ефективних заходів боротьби проти них, аби запобігти їхньому поширенню на інші квіти.

Скорпіон 22 (1.38) – 24 (13.14)

Черговий раз переберіть овочі й фрукти у сховищах і коморах, перевірте стан субстрату, в якому знаходяться саджанці, бульби, кореневища тощо, закладені на зберігання.

Зібране восени й висушене насіння овочів і квітів упорядковують і розфасовують, позначивши назву сорту та рік збирання. Цибулини гладіолусів після просушування розкладають по полотняних або паперових мішечках, які зберігають у сухому місці за температури +5–8°С.

Стрілець 24 (13.14) – 27 (1.57)

З початком опалювального сезону заготовляють необхідну кількість попелу, що є універсальним добривом. У попелі немає азоту, зате налічується до тридцяти корисних і надзвичайно необхідних рослині елементів – калій, кальцій, фосфор, магній, залізо, кремній, сірка. Чимало в ньому і мікроелементів – бор, марганець тощо. Нагадаємо лише, що зберігати попіл необхідно в сухому приміщенні. До речі, напровесні він може знадобитися і для "почорніння" саду, яке застосовують, коли необхідно пришвидшити танення снігу.

Козеріг 27 (1.57) – 29 (14.44)
● Новий Місяць – 27 (14.22)

Оскільки незабаром новорічні свята, приведіть усе до ладу в зимовому саду, на городі, в коморі й, звичайно ж, в оселі. Після цього на вас очікують приємні новорічні клопоти.

Якщо купуватимете зрубану ялинку, то подбайте про те, щоб вона залишалася свіжою тривалий час – відновіть зріз і поставте її у відро з вологим піском. Не забувайте своєчасно підливати воду у відро.

Однак слід зазначити, що нині дедалі більше господарів стають противниками знищення хвойних рослин під час зимових свят. Багато власників присадибних ділянок вже давно посадили на своїх подвір'ях вічнозелені красуні, які й прикрашають до Різдва.

Водолій 29 (14.44) –1.01.2009 (2.27)

Із зібраних у саду або в лісі флористичних матеріалів можна виготовити різдвяні вінки й святкові букети. У пригоді стануть ялинові гілочки, шишки, кетяги бузини і, звичайно ж, горобини, що є одним із символів нашої неньки-України.

Для прикрашання новорічної ялинки можна також використати квіти із теплиці або зимового саду (наприклад, орхідеї), які поміщають у невеликі колби з водою, або дрібні різнокольорові фрукти з вашої комори (яблука, груші тощо). Вони нагадуватимуть про тепле літо, яке промайнуло у праці коло землі, про щедру на врожай осінь і про те, що незабаром весна, яка знову покличе нас до роботи.

З Новим роком, шановні читачі! Бажаємо вам щастя і здоров'я, а вашим дачним і городнім ділянкам рясного цвітіння і щедрих урожаїв наступного року!

Як господарюють приватники у Польщі

(Продовження. Початок у №10, 2008 р.)

Як ми вже писали у минулому номері журналу, влітку цього року делегація українських журналістів-аграрників побувала в Польщі. У складі делегації була і спеціальний кореспондент журналу "Дім, сад, город" Оксана Володимирівна Кисленко, яка разом із колегами мала змогу познайомитися з тим, як живуть і працюють польські фермери та власники особистих селянських господарств.

Однією з найцікавіших була поїздка у господарство Беати і Яцека Юргелевичів, які мешкають у Браневі (Вармінсько-Мазурське воєводство). Ця родина займається вирощуванням саджанців декоративних рослин. Яцек з дитинства захопився рослинництвом, бо його батько Зигмунт ще 30 років тому вирощував на продаж капусту, чорну смородину, саджанці плодових дерев. Нині вони господарюють спільно. Розплідник "Зигмунт і Яцек Юргелевіч" займає площу понад 80 га. Спеціалізація – хвойні й листяні декоративні рослини, плодові дерева та кущі, а також виткі рослини. Різноманітний асортимент якісного садивного матеріалу спрямований на власників розплідників, садівників-аматорів, садово-городні центри, комунальні озеленювальні служби, фірми з озеленення територій, ландшафтних архітекторів, дизайнерів садів і зелених куточків, а також на всіх любителів рослин. Розплідник внесений до реєстру Державної інспекції рослин і насінництва в Ольштині (Польща).

Слід зазначити, що на території цієї гостинної садиби почуваєшся, неначе потрапив у казку, – милують око квіти, які ростуть повсюди, вирізані з дерева казкові їжаки та інші тваринки, й оригінальні криниці-обманки, ваблять до відпочинку різноманітні альтанки й лавочки. Це перше враження, а потім починаєш помічати, що в цьому господарстві приділяють увагу не лише красивому облаштуванню садиби. Культури, які тут вирощують, надзвичайно різноманітні, технічна база – дуже широка, застосовані технології – сучасні й економічні, а виробництву властива висока культура. І, мабуть, саме тому рослини з цього розсадника охоче купують у Польщі й за кордоном (Голландія, Литва, Латвія, Німеччина, Швеція, Угорщина, Росія та Україна, зокрема ТОВ "Галсад", м. Львів).

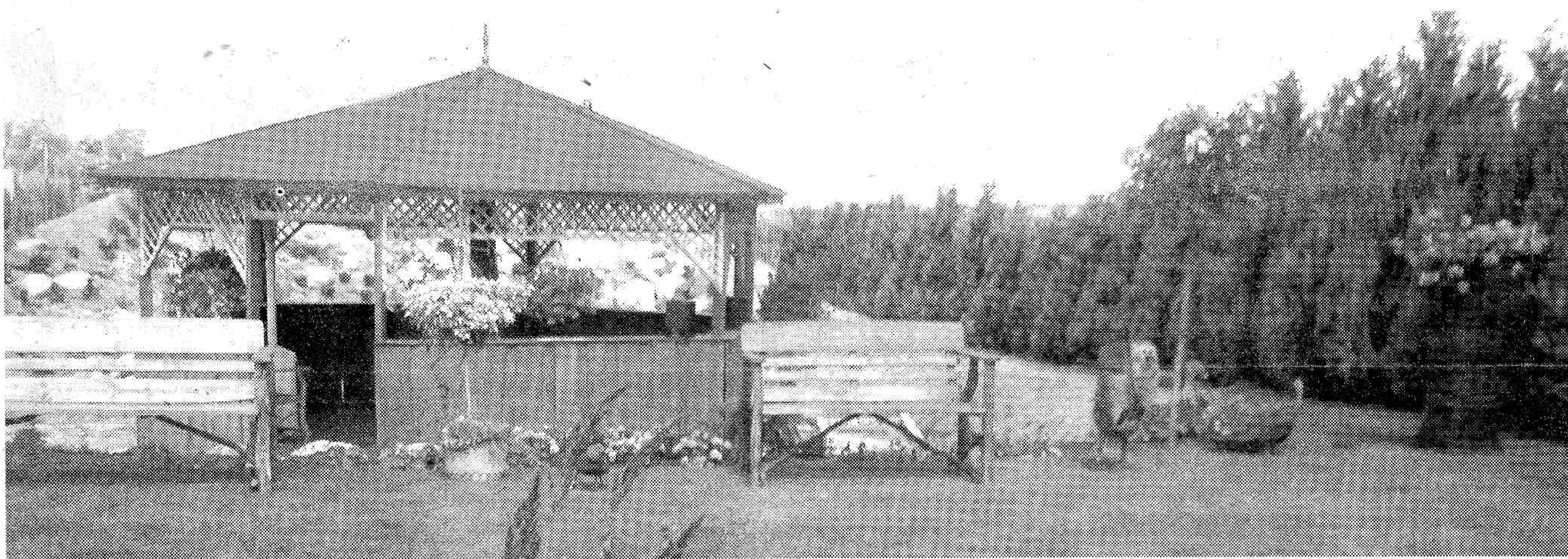

Яцек Юргелевіч розповів відвідувачам, що, коли його батько започаткував цей сімейний бізнес, у нього було лише 7 гектарів землі. Спочатку вирощував саджанці, потім побудував теплицю, з'явилася можливість розширити виробництво. Коли Яцек отримав освіту, почав допомагати батькові. Нині вони працюють удвох, але обов'язки поділили між собою: Зигмунт опікується плодовими рослинами, а його син – декоративними. Сестра Яцека нещодавно закінчила сільськогосподарський університет і також допомагає у сімейному бізнесі. Її уподобання – декоративні трави та низькорослі рослини.

Першу теплицю, яку Зигмунт збудував ще близько 30 років тому, довелося розширити й доповнити. Нині під теплицями понад 40 соток землі, для горщечкових рослин виділили понад 2 га, для ґрунтових – 25 га. Вирощують у цьому господарстві також пшеницю і ріпак.

На питання, що спонукало обрати таку професію, пан Яцек розповів, що в дитинстві дуже любив з батьком працювати в полі на тракторі, слухати його розповіді про природу, рослини та все живе, що є навколо. Свою любов до природи і ставлення до праці батько зумів передати синові. А ідея займатися декоративними рослинами прийшла в 90-ті роки, коли навчався в технікумі. Тоді він з родиною часто їздив до інших європейських країн. Проїжджаючи повз їхні села і невеликі містечка, завжди милувався охайними заквітчаними садибами. Оскільки і в самій Польщі дедалі більше господарів бажали посадити біля будинку не тільки городину, а й декоративні рослини, облаштувати куточок відпочинку із зеленим газоном та альпійською гіркою, родина Маргелевичів вирішила, що декоративне рослинництво – перспективна справа.

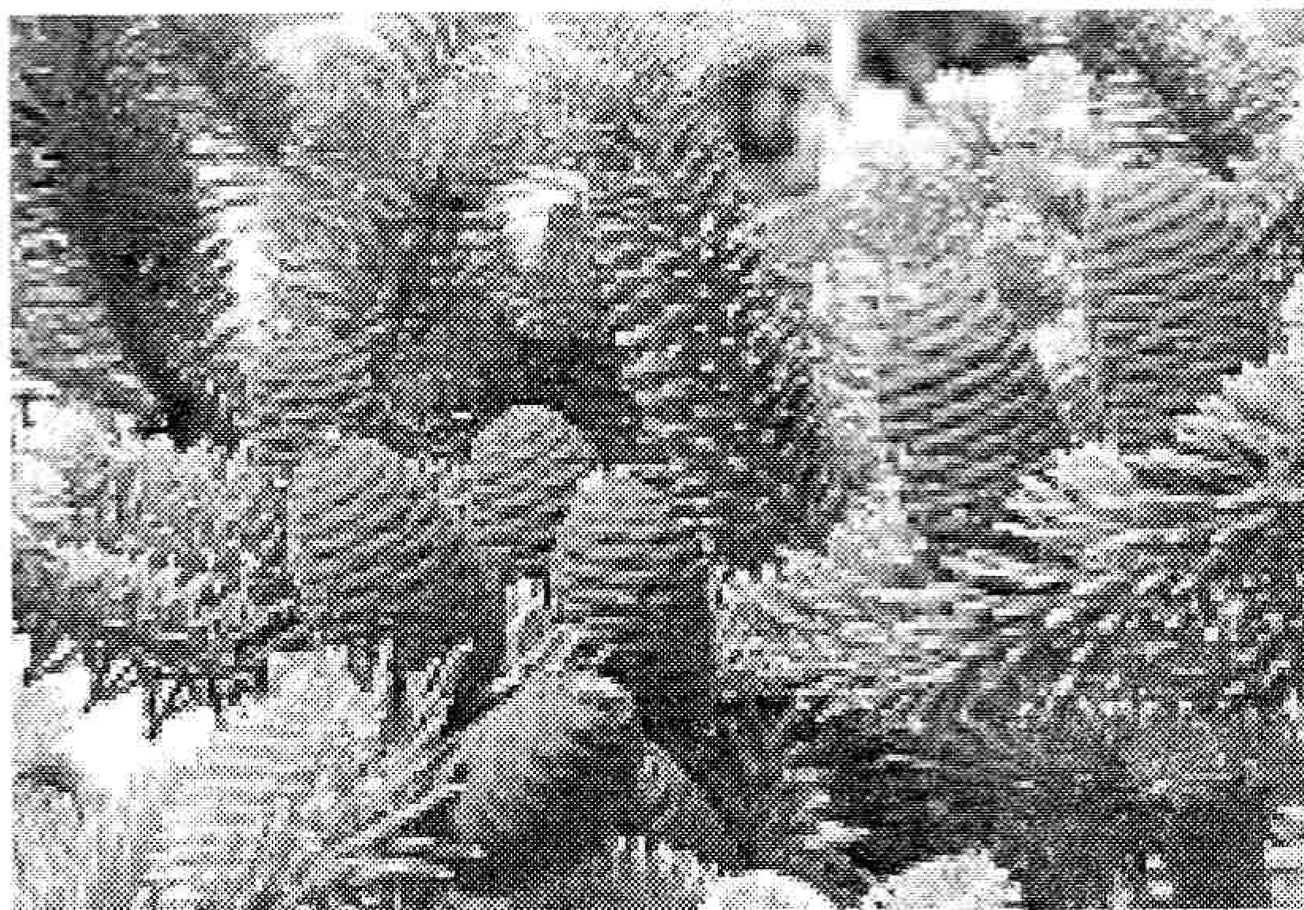
Тож, як наголосив у розмові з нами пан Яцек, головне для фермера-початківця – побачити перспективу того чи іншого бізнесу і встигнути зайняти вільну "нішу".

Скажімо, коли вони з батьком вирішили розпочати власний бізнес, у їхньому регіоні подібних розсадників взагалі не було. І люди, які хотіли придбати рослини, мусили їхати за ними на південь Польщі. Але ж на це потрібно було витратити додаткові кошти, та й самі рослини погано приживлювалися у північних районах країни, бо вирощені вони були у тепліших умовах.

Дещо про роботу та збут продукції. Родині Юргєлевічів допомагають у роботі працівники місцевої дорадчої служби, які своїм основним завданням нині бачать – "вибивання" щонайбільше коштів від Євросоюзу і з державного бюджету на розвиток господарств та сільських територій. Зокрема, вони допомогли пану Яцеку отримати вигідний кредит на придбання сучасного нового трактора і будівництво великої теплиці.

Однак чимало складних питань господарям, що розпочали власний сімейний бізнес, доводиться вирішувати самостійно. Так, одим з важливих аспектів, з яким вони іноді стикаються, – сподівання на швидкий успіх, що, звичайно ж, є хибною думкою. Пан Яцек вважає, що декоративне розсадництво – це тяжка праця, адже рослини потребують щоденного догляду. А якщо врахувати, що їх у господарстві вирощують понад 100 видів, то стає зрозумілим, що це зовсім не так просто, як здається на перший погляд.

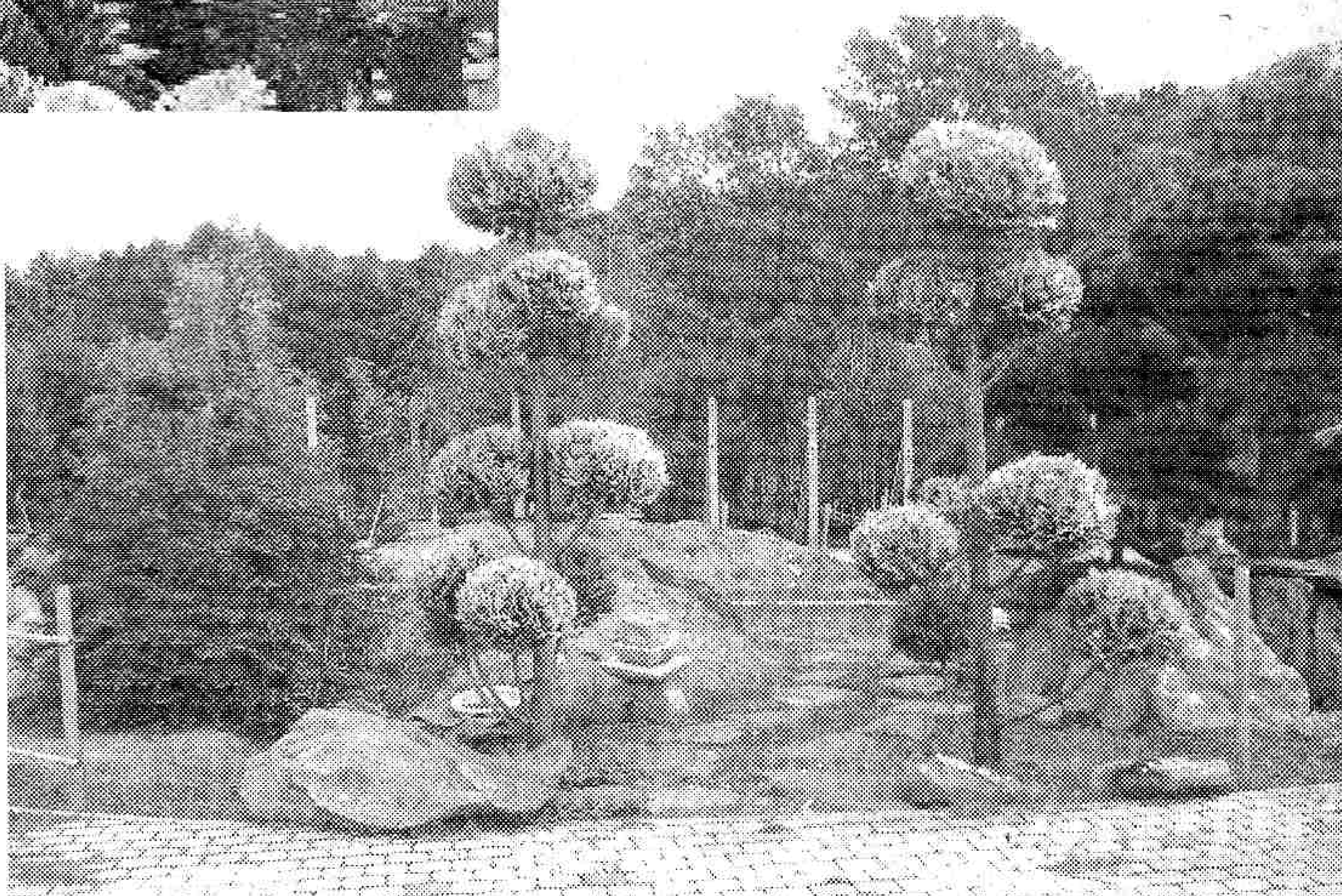
Є в їхньому бізнесі й інші труднощі, зокрема пошук надійних партнерів для співпраці. Хіба можна вирощувати оптову партію якихось рослин, не маючи впевненості у порядності замовника, який може підвести і не викупити їх?

Щодо безпосередньої роботи, то в теплицях господарі укорінюють саджанці, роблять живцювання, виконують зимові щеплення. Потім на іншій ділянці висаджують ці рослин в горщики або ґрунт. Як уже йшла мова вище, у них є окрема ділянка для горщечкових рослин. На іншому полі, що на відстані до двох кілометрів від садиби, вони вирощують рослини в ґрунті та окулірують декоративні дерева. Там у них ростуть дикі яблуні, груші, вишні (японські), черешні, клени, липи, дуби, буки, верби, акації тощо. Із хвойних вирощують туї, кипариси, ялівці, ялини і сосни.

Чи не найголовніша проблема для таких розсадників, – збут продукції. Однак це питання не дуже турбує пана Яцека, на ділянці якого практично ніколи не "залежується" товар. Сприяє цьому добре організована реклама. Так, родина має свій сайт в Інтернеті і чимало покупців приходять саме завдяки такій рекламі. Господар часто бере участь у міжнародних виставках, планує зав'язати тісніші зв'язки з підприємцями з України. Яцек Юргєлевіч є членом спілки власників розсадників, через яку також широко рекламується продукція підприємців.

Головне – якість продукції. У родині підприємців вважають, що реклама – це добре, однак нічого не варта реклама, за якою приховані неякісні товари. Тож вони роблять ставку саме на якість продукції. Лише за таких умов контакти з партнерами будуть довготривалими, а сам бізнес існуватиме багато років.

Хоча інколи пана Яцека та його батька підводить у роботі... природа: то погодні негаразди вплинуть на рослини, а то й самі рослини не захочуть, так би мовити, поділитися своїми секретами. До того ж, за багаторічну практику вони переконалися, що в кожної рослини є свої "білі й чорні смуги" у житті. Попадеш на таку "чорну смугу" – не приживеться щеплення, не буде гарного росту й розвитку. Приміром, вирішили вони з батьком укорінити живці черешні, однак їм це ніяк не вдавалося, хоча й робили за всіма правилами. Ну не хотіла черешня ділитися своїми сек-

ретами і все тут! Експериментували, гортали спеціалізовану літературу, сперечалися, однак знайшли помилку. Тепер живці приймаються, укорінююься й ростуть добре.

Складові успіху. Пан Яцек вважає, що приватне підприємництво має чимало складових успіху. Одна з них – підтримка й розуміння родини. Йому в роботі допомагає дружина, яка займається роздрібним продажем рослин біля будинку. Крім того, вона з їхніми двома доньками дуже люблять вирощувати квіти і прикрашати ними садибу, тому вони разом займаються озелененням ділянки.

До складових успіху пан Яцек відносить також старанність та зацікавленість найманих працівників (у господарстві постійно працює 5–7 робочих і понад 25 чоловік – у сезон). Особливо цінує ініціативних помічників, які намагаються більше дізнатися про рідкісні сорти й види рослин та нові технології, що потребують втілення у життя. Винагородою за їхню старанну працю слугує висока зарплата (близько 1 тис. доларів) і премії, які отримують ті, хто працює найкраще. Та й хіба може бути інакше, дивується господар, адже людей треба поважати і розуміти, а не лише наказувати їм і контролювати.

Ще одна складова успіху – велике терпіння, яким потрібно запастися на тривалий час, вирощуючи декоративні й плодові дерева і кущі. Адже вони ростуть повільно, тож не варто очікувати на швидкий результат. Хоча інколи ой як хочеться пришвидшити цей процес і побачити на власні очі кінцевий результат!

Однак чи не найголовнішою складовою успіху Яцек Юргелевіч вважає те, що йому вдається дарувати людям радість – і своїми рослинами, і своєю роботою, і своїм ставленням до бізнесу. А зароблені на цьому гроші – це вже питання другорядне. І переконаний він у цьому на 100%.

Кілька порад наостанок. Оскільки гостями пана Яцека були українські журналісти, він попросив, щоб у своїх статтях вони надрукували кілька порад для фермерів, що тільки-но започатковують власний бізнес. Ось вони:

1. Власний бізнес – складна справа, і шлях до успіху ніколи не буває гладким. Але за жодних обставин не можна впадати у відчай, коли щось йде не так, як хотілося б. Ні сил, ні грошей це не додасть.

2. Потрібно любити ту роботу, якою займаєтеся. Якщо працювати тільки заради грошей, в душі не буде радості й спокою. А ось коли від результатів улюбленої роботи підвищується добробут родини, то це вже подвійний успіх.

3. Потрібно постійно самовдосконалюватися, намагаючись дізнатися про все, що так чи інакше стосується вашого бізнесу. Якщо "стояти на місці" – наздоженуть конкуренти.

4. Щодо розсадництва, то на власному досвіді переконався, що цей бізнес спокійний і в ньому можна добре заробити. Тож ласкаво просимо до наших лав, шановні початківці!..

Програма перебування українських журналістів-аграрників у Польщі передбачала відвідини понад десяти фермерських господарств. Ми, звичайно ж, розуміли, що нам демонструють найкращі з них. Однак навіть за таких обставин слід визнати, що загальний рівень господарювання в Польщі вищий, ніж у нас в Україні. Тож нашим фермерам і власникам особистих селянських господарств є чому повчитися у сусідів. І хоча вони, як нам здалося, радо прагнуть підтримати і допомогти, однак вміння втілити чийсь успішний досвід покладається перш за все на нас самих. І про це варто пам'ятати!

О. Кисленко

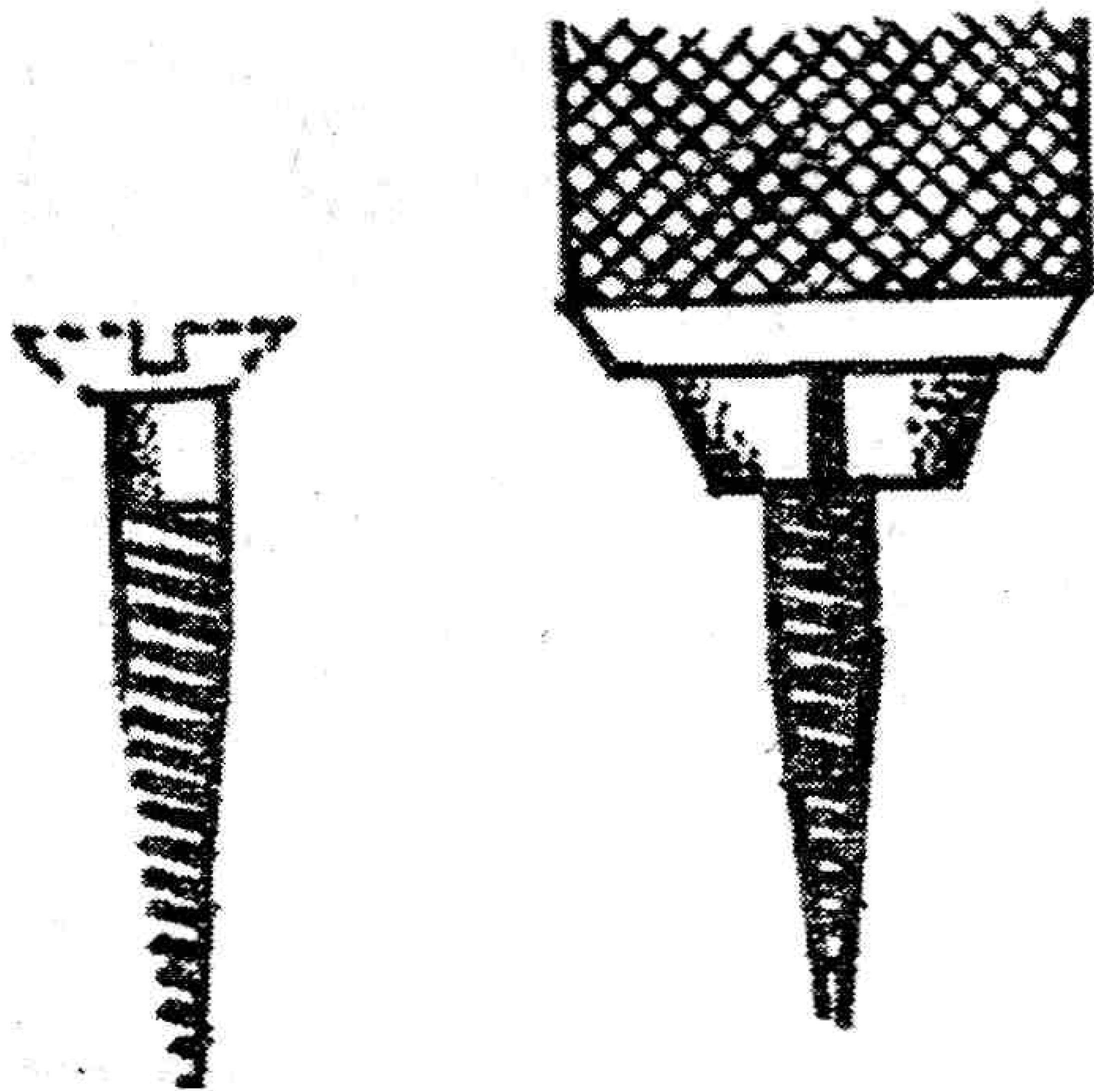
Поради молодому господарю

• Іноді дрібний гвинтик ніяк "не хоче" триматися на кінці викрутки. У цих випадках проріз голівки гвинта заповнюють пластиліном або жувальною гумкою. Після такої процедури гвинтик буде триматися, навіть якщо вам необхідно закрутити його в малодоступному місці.

• Викрутку будь-якого розміру й будь-якої конфігурації можна зробити зі звичайного цвяха. Достатньо розплющити й заточити його кінець. Такими інструментами можна працювати в тих важкодоступних місцях, куди звичайною викруткою ніяк не дістанеш.

• Якщо вам треба загвинтити велику кількість шурупів, тим більше у тверді породи дерева, заощаджуйте сили. Закріпіть шуруп потрібного діаметра в дриль і одним цим шурупом підготуйте різьблення в усіх потрібних місцях. Після цього за допомогою викрутки загвинтіть потрібну кількість шурупів.

Для того щоб вставити шуруп – "першопрохідник" у цанги ручного дриля, не забудьте спиляти його голівку.

Зібрав і підготував до друку ***Г. Ткаченко***

СЕКРЕТИ РОБОТИ ЗІ СКЛОМ

Для роботи зі склом потрібен пальник: газовий, бензино-повітряний або щось подібне. Головне, щоб можна було регулювати ширину полум'я та його температуру. Хоча потрібне нагрівання вдається забезпечити, знаючи температурні зони полум'я.

Цих зон усього три. Ближня до сопла пальника має найнижчу температуру, віддалена - найвищу.

Ще потрібно знати, з якого скла виготовлена трубка. Скло буває легко- й тугоплавким. На жаль, трубки з тугоплавкого скла згаданими пальниками нагріти до потрібної температури неможливо.

Слід пам'ятати, що при різких перепадах температур скло дає тріщини, отож нагрівати трубки треба поступово.

Основне завдання під час роботи із скляними трубками полягає в нагріванні скла до пластичного стану, після чого змінити форму трубки буде зовсім не важко.

Г.Давиденко

Облицювання плиткою

Якість облицювання льохів плиткою багато в чому залежить від того, наскільки ретельно й правильно приготовлений розчин.

Для кріплення до внутрішніх оштукатурених стін плиток із гладенькою тильною поверхнею найчастіше застосовують цементно-піщаний розчин, склад якого 1:3, плиток з рельєфною поверхнею – 1:4 (5), де одна об'ємна частина цементу марки 400 і 3–5 об'ємних частин піску. Пісок має бути чистим (промитим), а цемент – не більше шести місяців від дня виготовлення (без ознак огрудкування). Не рекомендується збільшувати кількість цементу, тому що хоча при цьому міцність розчину підвищується, однак проявляється усадка (виникають усадочні тріщини).

Пластичність розчину визначають так. На очищений від пилу тильний бік облицювальної плитки (посередині) накладають трохи розчину. Після цього плитку перевертають і струшують. Якщо на ній залишається шар розчину завтовшки 3 мм – розчин придатний для плиткових робіт.

Шви між керамічними плитками при облицюванні стін заповнюють цементним розчином, до складу якого входять цемент марки 400 і вода в співвідношенні 1:0,5 (за масою). Ширина шва має бути не більше 1,5 мм (товщина сірника).

Г. Ткаченко

Залізнення штукатурки

Водонепроникність захисних конструкцій можна підвищити затиранням поверхні з легким ущільненням і залізненням штукатурки відразу ж після укладання бетонного шару.

Залізнення – це створення гладенької водонепроникної плівки. Найчастіше застосовується під час обробки цементних підлог. Така штукатурка, яка становить одне ціле з бетонним муруванням, не відшаровується.

Оштукатурюють бетонні поверхні жирним розчином цементу (співвідношення цементу й піску 1:1 (0,5) за масою), а потім затирають (загладжують) його сталевою штукатурною лопаткою або кельмою. Щоб штукатурка менше розтріскувалася, до розчину додають невелику кількість (0,1 частини маси цементу) вапняного тіста.

Сухий спосіб. Якщо покрити (присипати через сито) свіжоукладений на горизонтальній поверхні цементний розчин шаром сухого чистого цементу завтовшки 2 мм, а потім, як тільки цемент просякне водою, загладити його сталевою кельмою, то одержимо залізнену штукатурку з підвищеними гідроізоляційними властивостями.

Г. Ткаченко

Пропоную...

...кролі великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. 8 (097) 308-20-95

...високоврожайну смачну картоплю.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н,
Полтавська обл., 37342,
тел. 8 (067) 707-37-40

... саджанці і насіння звичайних, нових, рідкісних культур квітів з власної колекції, понад 900 найменувань.

Конверт з марками на 1,45 грн. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н,
Вінницька обл., 23242

...гладіолуси. Чудовий фотокаталог у вашому конверті.

М.В. Левчук,
а/с 272, м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл., 55001

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, аґрусу, малини.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39500
тел. 8 (05346) 2-46-47, 8 (050) 304-15-42
E-mail:shpakvino@mail.ru

...троянди, тюльпани, нарциси. Замовляйте безкоштовний великий кольоровий каталог по телефону або письмово.

Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98403,
тел. 8 (06554) 422-77, 443-98

...шиншили дорослі і молодняк.

смт Голованівськ,
тел. 8 (050) 98-205-90

...накладною платою гофровані гладіолуси 300 сортів. Реалізація з 15 жовтня. Осінні знижки. Новинки. Конверт – каталог.

В.В. Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка,
Чернігівська обл., 17200

...лебеді: чорні, чорношиї; декоративні качки: мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі: індійські, білі, чорнокрилі; фазани; молодняк порід курей: кохінхін, чорний, голубий; брама: темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон: чорний, жовтий; юрловські – голосисті, італійські срібні, цесарки.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...велику колекцію новітніх сортів картоплі світової селекції. Найвищі репродукції, розмноження на півночі України. Посилки 6–10 кг. Підписаний конверт – каталог.

Костянтин Юрійович Давидовський,
просп. Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ, 03134,
тел. 8 (044) 402-58-00, 8 (066) 212-99-70,
E-mail: kd56@rambler.ru

...чистопородних поросят породи мангал та корейських.

Тел. 8(096) 930-44-26, 8 (0522) 37-47-77

...нові великоплідні сорти малини: Сірєневий туман, Ізобільна, Жовтий гігант; ремонтантні – Недосяжна та інші. Суниця Єлизавета, Ольвія та інші.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316

...чистопородних травоїдних поросят породи мангал.

Волинська обл.,
тел. 8 (097) 640-73-15, 8 (03352) 96-3-35

...мурайю, фейхоа, лаврове дерево, кокосовий ґрунт, каліфорнійський черв'як, чайний, кефірний гриб, морський рис, гливу, печериці, боровик, шиї-таке, опеньки, маслята, сухі лікарські трави, виноград.

Плоскоріз Фокіна. Як назавжди зняти окуляри і підвищити гостроту зору без медикаментів. Вигрібні ями без відкачування, очищення каналізаційних труб. Книги. CD диски – відео на всю продукцію.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...саджанці, чубуки винограду. Каталог.

Ю.О. Дворовенко,
вул. Гурамішвілі, 11/80,
м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

...саджанці: декоративних кущів, хвойних, плодових (чорниця, журавлина – рос. клюква, брусниця, хурма, ківі, гранат), оранжерейних (фейхоа, кавове дерево, гуайява, лимон, мандарин, апельсин, цитрон, бергамот). Іриси, лілійники, німфеї та ін.

С.В. Тимофєєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перцю, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...новинки помідорів, перцю, картоплі, гарбузів та інших овочів під урожай 2009 р. Конверт – каталог.

Валентина Іванівна Чебаненко,
с. Бреусівка, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39150,
тел. 8 (0534) 298119, 8 (067) 300-61-48

...високоякісну насіннєву картоплю. Найкращі новинки: Кіранда, Овація, Рив'єра, Романсе, Тайфун, Талент та інші.

Вільгельм Адольфович Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39, м. Київ, 03065,
тел. 8 (044) 408-26-32, 8 (050) 551-23-82

...високоякісне сортове насіння найприбутковіших овочів: солодких помідорів, великоплідного перцю, огірків, новинок – післяплатою. Конверт – каталог.

Лариса Георгіївна Рудницька,
с. Березівка, Устинівський р-н,
Кіровоградська обл., 28625,
тел. 8 (05239) 34-134

...насіння помідорів (100): Анурія, Валентинівка, Конус, Хохлома, Лотос, Бель; перцю: Лівадія, Торі, Ранге; баклажанів; огірків; саджанці смородини, порічок; гладіолуси (60); канни (10). Конверт – каталог + пакет насіння.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...молодим сім'ям. Хочете жити в красивому молодому селі, працювати на своїй землі і добре заробляти? Дзвоніть, поговоримо.

Тел. 8 (067) 644-91-26, 8 (066) 425-58-59

...страусів ему, яйця інкубаційні.

Тел. 8 (050) 699-99-25

...високоврожайні сорти картоплі: Беллароза, Тайфун, Карлик-04, Розара, Пікассо, Скарб... (50 сортів). Ваш конверт – мій каталог.

Ян Арвидович Мейстер,
вул. Ульянової, 6, м. Бердичів,
Житомирська обл., 13300,
тел. 4-16-21, моб. 8 (097) 530-67-82

...дорослих страусів ему, обмін.

Тел. 8 (096) 834-12-32

...саджанці, чубуки винограду. Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18, кв. 84,
м. Запоріжжя, 69120,
тел. 8 (0612) 67-49-53, 8 (066) 772-58-89

...картоплю: Суперрання, Беллароза, Вітара, Тайфун... Малину: Шотландська, Патриція, Геракл, Августіна; смородину: Ядрьона, Аметист, Кентавр, Санюта... Саджанці, чубуки винограду (32), яблук (36), груш (18). Конверт – каталог.

Борис Михайлович Гаврилюк,
с. Княже, Снятинський р-н,
Івано-Франківська обл., 78360,
тел. 8 (03476) 35545
8 (097) 332-73-94

...саджанці актинідії, смородини, ірги, кизилу, обліпихи, хеномелесу, суниці, вітексу, мурайї, розмарину, мирту, лаванди, будлеї, дейції, спіреї, хости, аралії, купени, солодки, п'ятипалу, рослини пряні, овочеві, лікарські, квіти садові та кімнатні, декоративні кущі, ґрунтопокривні та багато іншого з великої колекції. Конверт – каталог.

Лідія Іванівна Єлагіна,
вул. Ювілейна, 5, с. Придніпровське,
Миколаївський р-н,
Дніпропетровська обл., 53280,
тел. 8 (0566) 675-066,
8 (095) 382-385-3

...картоплю новітніх сортів: Кенгуру, Гарант, Ароза (90).

Ніна Костишина,
с. Стрижівка, Любарський р-н, Житомирська обл.,
тел. 8 (097) 805-02-59

...насіння овочів, квітів, лікарських і екзотичних рослин. Конверт – кольоровий фотокаталог.

С.А. Рябова,
а/с 50, м. Українка, Київська обл., 08720

...новітні сорти великоплідних помідорів: найкращі ринкові, низькорослі, великоплідні суперновинки. Улюбленці з тритисячної колекції. По каталогу – 600 сортів. Квіткові, лікарські рослини. Співробітництво з фермерами. Реалізаторам на ринку – оптом, недорого. Конверт – каталог.

Олексій Іванович Кулик,
вул. Леніна, 67, с. Куземин,
Охтирський р-н, Сумська обл., 42752

...персики (46 сортів), нектарини (11), яблуні (60) та ін. Відеофільм на DVD-R і література по персиках і нектаринах.

Юрій Миколайович Жох,
вул. Шевченка, 2, м. Ладижин,
Вінницька обл., 24320,
тел. 8 (067) 8581400

...новітню, високоякісну, врожайну, сортову картоплю (120 сортів).

С.А. Пилипков,
с. Ковтунове, Шосткинський р-н,
Сумська обл., 41122,
тел. 8 (05449) 33-4-39, 8 (095) 9322747

...недорого насіння овочів, квітів, високоврожайну картоплю. Конверт – каталог.

Р.В. Бойчук,
с. Локітка, Тлумацький р-н,
Івано-Франківська обл., 78000

...гідромлин-кормоприготувач для відгодівлі тварин.

Тел. 8 (096) 491-19-48

...ПП "Трояндова республіка" пропонує саджанці троянд усіх груп (колекція 400 сортів-призерів), сіянці шипшини, дерева, кущі, живці троянд. Самовивіз. Ціна договірна.

Одеська обл.,
тел. 8 (04855) 66-331,
8 (097) 275-24-22

...свині в'єтнамські вислочереві, чорні, травоїдні, багатоплідні від батьків великого розміру.

Тетяна Володимирівна Нікітіна,
с. Велика Димерка
Броварський р-н, Київська обл.,
тел. 8 (097) 595-33-61

...використання літнього тепла для опалення будинку взимку (5 грн.) та способи економії електроенергії (5 грн.) і газу (5 грн.).

п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...жоржини на зріз, гладіолуси, іриси, півонії.

Ніна Іванівна Молода,
с. Зіньків, Віньковецький р-н,
Хмельницька обл., 32514

...жоржини. Для відповіді – конверт.

Н.І. Соколова,
с. Копитів, Корецький р-н,
Рівненська обл., 34745

...насіннєву картоплю тільки найновіших, найврожайніших, найсмачніших і найстійкіших сортів з України та зарубіжних з потенційною врожайністю до 1 тонни з сотки і вище. Смородину, малину та інше. Посилками 5 і 9 кг та оптом.

Олександр Андрійович Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки,
Чернігівська обл., 17500,
тел. 8 (066) 712-06-90

...щосезонно саджанці багаторічних флоксів, айстр, хост, лілійників, ліхніс, іриси, золотарник, дицентру, очитки, маклейю, купену, молодило, енотеру, живучки, астильбу, геленіум, декоративні злаки та інше. Декоративні кущі.

Ніна Олексіївна Сергієнко,
вул. Андрющенко, 66, м. Старобільськ,
Луганська обл., 92701

...глива, опеньки, шиї-таке + унікальна технологія вирощування на пеньках дерев. Конверт – каталог.

Р.С. Биков,
а/с 9, м. Пирятин,
Полтавська обл., 37000

...травоїдних поросят мангал і в'єтнамських.

Люба,
с. Гармаки, Барський р-н, Вінницька обл.,
тел. 8 (097) 235-35-84

...кролики рекс-кастор, каліфорнійські.

Чернівецька обл.,
тел. 8 (096) 339-72-42

...високоякісну насіннєву картоплю (60); саджанці смородини (40), порічок (17), аґрусу (20), малини (15); насіння помідорів (100), перцю (20), баклажанів (8). Конверт – каталог.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8,
м. Прилуки, 17502

...недорого колекцію насіння рідкісних сортів помідорів та овочів. Ваш конверт з маркою на 1,25 коп. – каталог, три пакети безкоштовно.

Лідія Василівна Смирнова,
с. Прозорівка, Глобинський р-н,
Полтавська обл., 39040

...насіння цінної кормової культури амаранту. Мінімальне замовлення 100 грамів – 20 грн. плюс поштові послуги, післяплатою.

Ю.М. Євтушенко,
с. Мар'янівка, Карлівський р-н,
Полтавська обл., 39522

...цибулини гладіолусів. Конверт – кольоровий каталог.

В.І. Пилипенко,
вул. Молодіжна, 14, с. Калайдинці, Лубенський р-н,
Полтавська обл., 37525

...картоплю насіннєву та продовольчу вітчизняної і зарубіжної селекції. Конверт – каталог. Шукаю представників у селах, безкоштовна доставка.

Тетяна Іванівна Гупалюк,
а/с 5835, вул. Збишка, 7
м. Вінниця, 21016
тел. 8 (067) 837-36-63

...дворічні саджанці яблуні на карликових підщепах зимових сортів.

Тел. 8 (097) 342-60-78

...живці для щеплення та вкорінення. Конверт – каталог.

Микола Миколайович Француз,
с. П'яновичі, Самбірський р-н,
Львівська обл. 81450

Хочу придбати

...саджанці манго, наранхіли.

Тетяна Михайлівна Матвійчук,
с. Тараски, Хмільницький р-н,
Вінницька обл., 22033

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"! Оголошення на сторінках нашого журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 2600602643583 1 у Печерському відділенні Київської міської філії АКБ "Укрсоцбанк", МФО 322012, код 25662848 по 3,00 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони та рекомендованим листом надіслати текст оголошення і квитанцію про оплату на адресу редакції. Коли ви самостійно рахуєте свій текст, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох; номер телефону – як три слова.

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції: вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

А я все-таки за слаборослі вегетативні підщепи!

Питання, якій все-таки підщепі віддати перевагу при вирощуванні дерев, зокрема яблуні, у присадибному саду є досить актуальним. Від цього залежать прийоми агротехніки в саду, матеріальні витрати, довговічність дерев тощо.

Дискусію з цього питання, яку на сторінках "ДСГ" розпочав Владислав Бігун статтею "Не погоджуюсь з професором" ("ДСГ" № 1, 2008), критикуючи професора М.С. Калашника за "застарілі" рекомендації з садівництва ("ДСГ" № 9, 2007), до якої пристали й інші читачі (С.В. Онищук, "ДСГ" № 4, 2008; О. Фесенко, "ДСГ" № 5, 2008), продовжуємо. Своїми думками та результатами багаторічних досліджень цього разу ділиться досвідчений фахівець садівничої справи, кандидат сільськогосподарських наук Алла Максимівна Білик з м. Вінниці. Сподіваємося, що й інші читачі та науковці з різних регіонів України оприлюднять на сторінках "ДСГ" свої міркування, та як докази – результати багаторічних досліджень.

Прикро вразила мене публікація проф. М.С. Калашника (№ 9, 2007), в якій він розпочав безпідставну атаку на слаборослі вегетативні підщепи, яку підхопили й інші автори. Тим паче, що п. Калашник показав свою необізнаність у галузі садівництва, тоді як попередня його публікація (№ 8, 2007) містить слушні поради з раціонального догляду за ґрунтом.

М.С. Калашник радить корчувати дуже високі дерева (але це ж ті дерева на насіннєвих підщепах, які обстоюють автори публікацій, виступаючи проти слаборослих підщеп). А 10–15-річні дерева з гарним приростом і молодою здоровою корою рекомендує омолодити, обрізавши скелетні та напівскелетні гілки до 6–7-річної деревини (тобто позбавити плодоносної деревини дерева, що саме вступили в пору повного плодоношення!!!).

Невідомо, які сорти і на яких саме підщепах гинули у п. Калашника, який основною причиною їх загибелі вважає те, що "...у карликових, колоноподібних і напівкарликових сортів яблунь підщепами є не сіянці, а клонові вегетативно розмножувані рослини парадизка, дусен, ММ 106 та ін." (тут він назвав конкретно лише одну підщепу – ММ 106, яка вважається однією з кращих у світі). А такої класифікації як "карликові" чи "напівкарликові" сорти в садівництві не існує (є лише колоноподібні). За силою росту дерев сорти поділяють на сильнорослі (Ренет Симиренка, Кальвіль сніговий, Слава переможцям та ін.), середньорослі (Джонатан та ін.) і слаборослі, до яких належать так звані спурові сорти Старкрімсон, Голдспур й ін.) американської селекції, які вирощують переважно на насіннєвих підщепах. А щоб мати низькорослі дерева сильнорослих і середньорослих сортів, їх потрібно виростити на слаборослих вегетативних підщепах.

Вегетативні підщепи, зазвичай, ототожнюють із слаборослими підщепами, бо на початку їх застосування вони були представлені лише слаборослими формами. В подальшому були виведені і сильнорослі форми, які теж знаходять своє місце у виробництві (шведська підщепа А2). Найслаборосліші форми раніше називали парадизками, а середньорослі – дусенами. В Україні використовували парадизки VIII і IX, дусени II, III, IV і V (раніше позначали їх римськими цифрами). Нерідко одна і та ж підщепа поширювалася під кількома назвами (жовта німецька парадизка, грузинська парадизка, парадизка тип IX, ЕМ-IX – це все за сучасним найменуванням карликова підщепа М9). Найбільшого поширення в Україні набуває зимостійкіша порівняно з іншими вегетативними підщепами середньоросла підщепа М3 під різними назвами (німецький дусен, гостролистий дусен, липецький дусен, липецька парадизка). Така плутанина найменувань викликала на початку XX ст. спроби систематизувати їх. За сучасної системи позначення підщеп місце її виведення чи виділення позначається першою літерою, а номер підщепи – цифрою (М9 – Молінг 9; ММ106 – Моллінг-Мертон 106; А2 – Алнарп 2; Д70-49 – Дон 70-49 тощо).

М.С. Калашник стверджує, що вегетативні підщепи дають тільки мичкувате коріння, яке росте не глибше 40–50 см і в малосніжні суворі зими вимерзає. А чи вияснив п. Калашник причину загибелі своїх дерев? Чи розкопував кореневу систему, щоб пересвідчитися в її вимерзанні і подивитися, яке коріння у цих підщеп? А може неякісні саджанці висадив? Щороку доводиться бачити, як несуть із базару чи з виставки-продажу саджанці з пошкодженими морозом штамбами, поганим корінням, з необірваним листям (а його слід обривати перед викопуванням саджанців). Адже листя випаровує воду, саджанець (особливо коріння) підсихає і мало надії на його гарний ріст і навіть приживлення.

З усього написаного М.С. Калашником видно, що він користується застарілим посібником (крім брошури Курдюмова), бо описує і застарілий спосіб вирощування саджанців із шипом, зобразивши на рисунку неправильно підв'язаний (а тому дуже викривлений знизу) культурний пагін. Вирощування саджанців із шипом вимагає зайвих затрат праці. Адже протягом літа окулянти (пророслі з вічок пагони) в міру їх підростання потрібно 2–3 рази підв'язувати (вісімкою!) до шипа (отого пенька), а на шипах своєчасно видаляти дику поросль (інакше з того вічка нічого путнього не виросте). В липні шипи потрібно вирізувати. Робота ця дуже відповідальна і вимагає великих навичок. Крім того, за цього способу вирощування вічка проростають навесні пізніше і не дружно. Ще з 1929 р. почали вивчати можливість вирощування окулянтів без шипа. Але багато років недоліком цього способу вважали втрати окулянтів унаслідок відламування. Тому в підручниках 50–70-х років поряд із вирощуванням саджанців із шипом дуже обережно рекомендували культуру без шипа і то тільки для певних сортів і на ділянках, повністю захищених від вітрів. Застосовували також 2–3-разове підгортання ростучих окулянтів.

Ще з 1961 р. ми на дослідній станції почали вирощувати саджанці без шипа. Спершу підгортали окулянти, але згодом переконалися, що то зайвий клопіт. Підщепу пот-

рібно зрізувати навесні секатором над заокулірованим вічком (лезо секатора ставимо над брунькою, а його "ніготь" – з протилежного боку і трохи нижче бруньки з таким розрахунком, щоб зріз був під кутом 45°). Таким чином видаляється верхня частина щитка заокулірованого вічка, але зовсім не пошкоджується брунька. За такого обрізування (над самісінькою брунькою) калюсний наплив, що утворюється під час заростання рани, захоплює і бруньку. Тому пророслий з неї пагін міцно зростається з підщепою.

М.С. Калашник віддає перевагу насіннєвим сильнорослим підщепам, для вирощування яких рекомендує заготовляти насіння дичок (вони стійкіші до несприятливих кліматичних умов) або "...не заморських, а "наших" сортів яблуні" – Кальвіля снігового, Ренета Симиренка, Джонатана. І на якій же підставі в якості підщеп рекомендує зимові сорти, два з яких ще й незимостійкі, а Джонатан аж "заокеанський" (американського походження)? С.В. Онищук (№ 4, 2008) теж віддає перевагу деревам на сіянцях, бо вони в неї довговічні, хоча вже старі і дуже великі. Тож "доведеться омолоджувати, але лише тому, що плоди збирати складно". Але ж омолодити таке дерево ще складніше, бо недосяжні плоди принаймні можна якось обтрусити. А як же дістатися до верхів кожної скелетної і напівскелетної гілки, щоб зрізати їх над потрібним відгалуженням? Олег Фесенко (№5, 2008) теж за сіянцеву підщепу як найбільш придатну для садівника-аматора, бо за мінімального догляду такі дерева хоча й через рік, але "радують щедрими врожаями". (Викликає сумнів те, що такі дерева "удостоїлися" хоча б мінімального догляду, бо за їхньої висоти неможливо проводити обрізування і обприскування).

Серед диких лісових форм яблуні є дуже цінні різновиди, які трапляються поодинокими екземплярами серед різноманітних форм, що різняться між собою силою росту, характером і глибиною залягання кореневої системи, морозостійкістю, тривалістю вегетаційного періоду. Трапляються навіть зовсім непридатні як підщепи форми внаслідок фізіологічної несумісності їх з культурними сортами. До того ж навіть за найретельнішого добору різновидів сіянці яблуні лісової неоднорідні внаслідок стороннього запилення і мінливості потомства, хоча насіння для їхнього вирощування брали з одних і тих же дерев. Це показали результати тривалих досліджень, проведених Інститутом садівництва і його дослідними станціями (висаджували саджанці різних сортів, які були вирощені на окремих формах дикої яблуні, а також на стійких культурних сортах Боровинці й Антонівці звичайній). Однорідніші підщепи із сіянців культурних сортів. Вони мають добре розвинуту кореневу систему і гарну сумісність із вирощуваними сортами. Такі дерева ростуть помірно, мають високу продуктивність. Коренева система, зазвичай, відзначається вищою морозостійкістю порівняно з деревами, щепленими на більшості форм дикої яблуні, що формувалися в різних природних умовах. (У багатьох країнах, особливо з добре розвинутим садівництвом, дика лісова яблуня давно не застосовується як підщепа). Насіння слід добувати із перестиглих плодів літньо-осіннього строку достигання.

Слаборослі вегетативні підщепи почали застосовуватися в середині XVII ст. у Франції, потім в Німеччині, Англії й інших країнах Європи. В Україні карликове садівництво почало розвиватися в 70-х роках XIX ст. Господарства в Київській губернії (Л.П. Симиренко), Полтаві, в Подільській і Херсонській губерніях, в П'ятихатках і під Кривим Рогом на Дніпропетровщині, в Донецькому лісництві й інших, у широких масштабах займалися розведенням карликових дерев і пропагували їхню культуру. Особливо багато й успішно свого часу над цим питанням потрудився Л.П. Симиренко (1855–1920 рр.). Ще в 1913 р. він писав: "Будучи сам горячим поборником карликовой культуры, я был бы счастлив, если бы мне удалось разбудить у наших садоводов интерес к ней". Далі він додає, що культура яблуні на слаборослих підщепах "...дає в нашому краї відмінні й навіть блискучі результати". На першій Подільській губернській нараді із садівництва, що відбулася в 1914 р. у Вінниці, згадувалися факти вирощування саджанців на карликових підщепах і наявності гарних садів. У прийнятій постанові в числі першочергових завдань відзначено культуру карликових плодових дерев.

Проте культура слаборослих плодових дерев довгий час не набувала поширення тому, що слаборослі підщепи не були достатньо вивчені, розмножувалися у вигляді строкатої суміші, агротехніка слаборослих дерев не була достатньо розроблена. Це знижувало ефективність таких насаджень. Склалася думка, що слаборослі дерева не мають ніяких переваг порівняно із сильнорослими. Бралася до уваги й понижена зимостійкість вегетативних підщеп.

Нині низка досліджень і виробничий досвід свідчать про ефективність широкого впровадження слаборослих дерев. У саду Вінницької державної сільськогосподарської дослідної станції 6-річні дерева Кальвіля снігового, Ренета Симиренка, Пармена зимового золотого, Мекінтоша, щеплені на середньорослих підщепах М3 і М5, перезимували без пошкоджень люту зиму 1962/63 рр., тоді як у тих же сортів на сіянцях яблуні лісової підмерзли 2–3-річні гілки і були пошкоджені ростові та плодові бруньки. У радгоспі під Вінницею, на базі якого створена Подільська дослідна станція садівництва, в 1934 р. був висаджений сад на середньорослих підщепах (М3 з домішкою М5). У цьому саду до 40-річного віку збереглося 63% дерев, хоча цей сад витримав декілька дуже суворих зим і не мав належного догляду, ґрунт утримувався під природним задерніннямз високим травостоєм. Загинули переважно дерева незимостійкого сорту Ренета ландсберзького, а також Пармена зимового золотого, у якого внаслідок ранньої й високої врожайності дерева швидко виснажуються, передчасно старіють і відмирають, якщо не отримують достатнього живлення. У цьому саду середній врожай 35–40-річних дерев становив: у Кальвіля снігового – 134, Ренета Симиренка – 158, Пармена зимового золотого – 131 і Ренета ландсберзьского – 86 кг з дерева. Висота дерев Пармена зимового золотого сягала 5 м, а решти сортів – 4,1–4,5 м.

З 1964 р. ми почали вивчати різні форми вегетативних підщеп (чи не з усього світу). Упродовж 7–10 років вивчали 73 форми їх на маточній плантації (де їх розмножують). Кращі з них продовжували вивчати в розсаднику протягом 3–5 ротацій (тобто від садіння підщеп до викопування саджанців), окулюючи на них і на сіянцях районовані та перспективні сорти. 22 форми підщеп, що виявилися кращими у маточнику, а потім у розсаднику, вивчали в садах 1969–1977 рр. садіння до 10–18-річного віку дерев (до мого виходу на пенсію).

За період спостережень протягом більш як двох десятиліть вимерзання коріння у саджанців і дерев на вегетативних підщепах не було. Лише один раз підмерзло ко-

ріння заокулірованих підщеп у верхньому шарі ґрунту до глибини 5 см, коли восени різко знизилася температура повітря за відсутності снігового покриву.

Штучне проморожування коренів, яке ми проводили в холодильних камерах Укрсадінституту, виявило, що вже за температури -8° коріння нещеплених підщеп починає підмерзати (яблуні лісової на 0,2 бала, М9 – на 0,9 бала). За температури -12° коріння яблуні лісової пошкоджувалося на 1,9 бала, а М9 – на 3 бали. У щеплених рослин морозостійкість коренів підвищувалася, якщо сорт-прищепа має гарний ріст у товщину. Так, порівняно зимостійкий сорт Кальвіль сніговий, саджанці якого на всіх підщепах були найтоншими, майже не підвищував морозостійкість коріння, а у найтовщих саджанців недостатньо зимостійкого сорту Ренета ландсберзького корені були морозостійкішими.

За 17 років вивчення підщеп у саду дерева більшості сортів яблуні не мали серйозних пошкоджень навіть у суворі зими. А в зими не дуже морозні, але з різкими переходами від надзвичайно теплих періодів до раптових морозів (на початку і наприкінці зими) недостатньо зимостійкі сорти підмерзали на сіянцевих підщепах до 2,6 бала, дещо менше – на середньорослих вегетативних підщепах і не мали пошкоджень на карликовій підщепі М9. За дві такі зими вимерзло 5% молодих дерев Ренета Симиренка на сіянцях Антонівки і 2,5% на ММ 106. В люту зиму 1971/72 рр., коли після надзвичайно теплого грудня і теплої першої декади січня раптово настали сильні тривалі морози, а мінімальна температура знижувалася до -32°, у 4-річних дерев Джонатана і Ренета Симиренка на сіянцях яблуні лісової пошкодились морозом однорічні гілки, тоді як на слаборослих вегетативних підщепах підмерзли лишень невизрілі їхні верхівки.

А тепер щодо "мичкуватого коріння, яке росте не глибше 40–50 см" у слаборослих вегетативних підщеп. На яких саме рослинах виявив це п. Калашник? Ми розкопували кореневу систему нещеплених підщеп у перший рік їх висаджування і на другий рік у однорічних саджанців на тих же підщепах. Масу і протяжність коренів визначали по кожному 20-сантиметровому шару від поверхні ґрунту до глибини проникнення коренів. (Корінчики вибирала з ґрунту власноруч, аби не пропустити жодного, а дівчата-помічниці зважували, міряли довжину). Уже в рік висаджування у розсадник у вегетативних підщеп інтенсивно наростає коренева система, яка за масою і протяжністю коріння перевершує сіянці яблуні лісової, але поступається їм за глибиною проникнення коріння (до 55 см у М9 і до 110 см у яблуні лісової). На другий рік коренева система однорічок Кальвіля снігового на підщепі М9 проникла до глибини 130 см, а Джонатана, саджанці якого вищі і з боковим розгалуженнями, – до 150 см. Отже, сорт прищепи також впливає на кореневу систему підщепи, розгалуженість її, глибину проникнення в ґрунт, стійкість проти вітрів, морозостійкість (вона підвищується, якщо сорт-прищепа гарно росте). Активність коренів безпосередньо пов'язана з ростом надземної частини рослин і їхньою потребою в речовинах, що поглинаються коренями. Так, 40-річні дерева Ренета Симиренка і Пармена зимового золотого, щеплені на одній і тій же середньорослій підщепі М3, дуже різняться своєю кореневою системою. У Ренета Симиренка вона добре розгалужена і більше спрямована вшир, як і гілки його крони (бо треба ж утримати таке дерево), а в Пармена зимового золотого корені спрямовані відразу вглиб, "дублюючи" форму його крони (фото 1 і 2).

Дерева на слаборослих вегетативних підщепах мають ряд переваг. Адже яблуня на сіянцевій підщепі досягає 7–8 м висоти і такого ж чи й більшого діаметра крони, починає плодоносити на 6–9-й рік і пізніше. Дерева на слаборослих підщепах висаджують густіше, що дає можливість ефективніше використовувати землю, зменшити затрати праці. Невелика за розміром крона добре освітлюється сонцем. Це дає змогу формувати більше обростаючої деревини на одиницю об'єму, тобто повніше використовувати простір крони для вирощування плодів (у саду потрібно вирощувати фрукти, а не дрова!). Слаборослі підщепи забезпечують у щеплених на них сортів швидкоплідність, високу врожайність з одиниці площі і швидке наростання врожаю за роками.

У наших дослідах (де було висаджено 5650 дерев різних сортів на різних підщепах) найкращими за основними показниками вирізнялися середньоросла підщепа ММ106 і карликова М9. Більшість сортів яблуні на М 9 починали давати промисловий урожай уже на 3–4-й рік після садіння, рідше – на 5–6-й (пізноплідні Кальвіль сніговий і Мекінтош). Середньорічний урожай у перші 3 роки плодоношення був на М9 у 3,9 раза вищий, ніж на сіянцях яблуні лісової. Дещо пізніше починали плодоносити дерева на підщепі ММ 106,

Фото 1.
Коренева система 40-річного дерева яблуні сорту Ренет Симиренка, щепленого на середньорослій вегетативній підщепі М3.

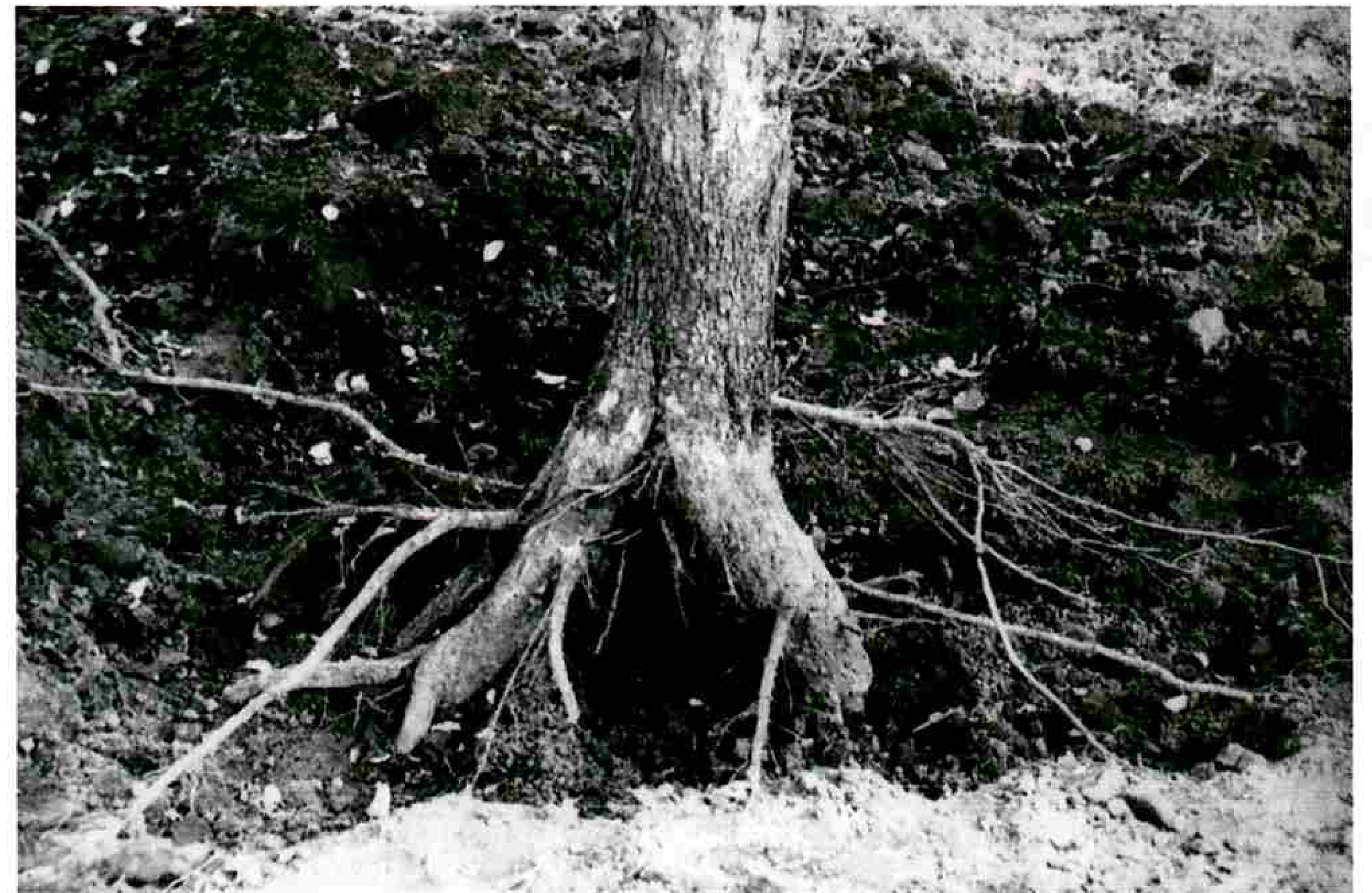

Фото 2.
Коренева система 40-річного дерева яблуні сорту Пармен зимовий золотий на підщепі М3.

Фото 3.
24-річні дерева яблуні сортів Конфетне (ліворуч) і Старк ранній на карликовій підщепі М9 (відстань між деревами в ряду 2 м).

але й вони дають промисловий урожай на 2–3, а деяких сортів на 4–5 років раніше, ніж на сіянцевих підщепах. Дерева на ММ106 добре закріплюються у ґрунті. У карликової підщепи М9 коренева система залягає мілкіше і скелет її менше розвинутий, ніж у середньорослих вегетативних. У зв'язку з цим часом дерева слабко закріплюються в ґрунті і під масою врожаю нахиляються і падають, зокрема у таких сильнорослих високоврожайних сортів як Бойкен і Ренет Симиренка, 10-річні дерева яких давали врожай до 480–550 ц/га. У дерев, щеплених на М9, мичкуватих коренів більше і в цілому коренева система розгалуженіша і разом з тим, компактна. Такі дерева вибагливіші до вологи і поживних речовин у верхньому шарі ґрунту, зате щедро віддячують урожаєм. Порівняно неглибоке залягання коріння сприяє витривалості таких дерев до близького стояння підґрунтових вод на понижених ділянках, де дерева на сіянцевих підщепах суховершать і навіть гинуть.

Карликова підщепа М9 широко використовується у світі для створення високопродуктивних загущених насаджень інтенсивного типу, а не для того, "щоб вижати з них усе, що можна, і викинути", як вважає пані Онищук. Мовляв, "фермеру все одно, головне, щоб плодоносити дерево почало рано, якомога більше взяти". Але ж фермер, закладаючи інтенсивний сад, вкладає в нього великі кошти, а тому й повинен дбати про найшвидшу окупність таких насаджень і подальшу їх прибутковість. А сад, вирощений для дітей, внуків і правнуків, не для кожного з цих поколінь може бути насолодою, як вважає С.В. Онищук. Адже й сорти з часом вироджуються та й корчувати старі сильнорослі дерева ой як непросто. Менша довговічність слаборослих дерев не повинна вважатися їхнім істотним недоліком за раннього вступу в плодоношення і високої врожайності.

Восени 1971 р. ми придбали ділянку з 14-річним садом. Крони дерев уже повністю зімкнулися, а під ними ріс лише мокрець. Отож довелося відразу знижувати крони і обмежувати їхню ширину, а наступного року видаляти вовчки (так реагують на сильне обрізування дерева на сильнорослих підщепах). Згодом приступили до корчування дерев, бо й наявний сортимент нас не задовольняв (дві кремезні Донешти, які дружно плодоносили через рік; два величезні дерева Кальвіля снігового; спотворений паршею Ренет Симиренка; дрібноплідний Джонатан, плоди якого під час зберігання уражуються гірчатою плямистістю). Ці сорти замінила кращими такого ж строку достигання, а перші два – ще й з кращими смаковими якостями (Мєчта, Чемпіон, Ренетне Сидоренка, Айдаред). Новий сад заклали власноруч вирощеними саджанцями на слаборослих підщепах. Відстань між рядами – 4,5, а між деревами в ряду на підщепі М9 – 2 м, а на ММ106 – 3 м. Крони дерев утримуємо в оптимальних розмірах, не допускаючи затінення міжрядь, де у 8-пільній сівозміні вирощуємо картоплю та овочі. На кожному дереві ще прищепили від одного до п'яти сортів такого ж строку достигання.

С.В. Онищук стверджує, що карликові дерева можуть плодоносити "років 10–15 і все, а тоді корчуй". Не відомо лише, які саме дерева вона садила. А мій власний досвід свідчить, що 35-річні дерева Чемпіона і Мєчти (з найсмачнішими плодами) на підщепі ММ106 щороку плодоносять і мають гарний приріст, тобто ще не збираються старіти. (Найнижча скелетна гілка у сорту Мєчта, перещеплена ранньолітнім сортом Весна, сягає верхівки дерева. І такі гілки я обрізую із землі, пригинаючи їх гачком). Решта дерев яблуні 24-річного віку (по 5 шт. на ММ106 і М9). Їхня висота залежить більше від сили росту сорту, а не підщепи (3,4–4 м на ММ106 і 3,6–4,3 м на М9). Отже, вдумливо добираючи сорти для тієї чи іншої підщепи, можна домогтися вирівняного росту дерев. Далеченько ще до старості і 24-річним деревам на підщепі М 9. На наших яблунях вирощуємо 38 сортів. А ще ростуть на наших 6 сотках груші, сливи, алича (культурні сорти), черешні, абрикоси, шовковиця, горіх і дерен (кизил).

Гадаю, що для середньостатистичного садівника-аматора найбільше прийнятна (замість сіянцевої підщепи, як вважає О. Фесенко) середньоросла підщепа ММ106. Із шести вимог, яких слід дотримуватися на думку О. Фесенка, вирощуючи слаборослі дерева яблуні, ми виконуємо лише кваліфіковане обрізування. Дуже слушну пораду він дає недосвідченим садівникам – починати з ознайомлення зі спеціальною літературою із садівництва. Навіть із застарілих довідників можна довідатися, як правильно посадити, сформувати і надалі обрізувати дерева зі звичайною розріджено-ярусною кроною. Ґрунт на нашій ділянці не такий вже й родючий; ніяких добрив ми не вносимо (сіємо лише гірчицю на зелене добриво) і не обприскуємо "по 5–10 разів і більше за вегетацію". Тим паче, не застосовуємо "постійні поливи", бо з тієї глибокої криниці води не нанесеш. А дощову воду використовуємо лише для поливу восьми кущів винограду, що ростуть навколо будиночка.

Якщо ж немає необхідних умов для вирощування дерев, щеплених безпосередньо на слаборослих підщепах, можна виростити слаборослі дерева з використанням проміжних (інтеркалярних) вставок карликової підщепи. Для цього на сіянцеву підщепу щеплюють вставку слаборослої підщепи, а вже на неї – бажаний сорт. Такі дерева зимостійкіші, довговічніші і водночас низькорослі, швидкоплідні, менше вибагливі до умов вирощування і добре закріплюються в ґрунті. Дерева з проміжною вставкою карликової підщепи (М9 чи парадизки Будаговського) завдовжки 20 см мало поступаються швидкоплідністю і слаборослістю перед щепленими безпосередньо на карликову підщепу.

А.М. Білик,
вчений агроном-плодоовочівник,
кандидат сільськогосподарських наук,
м. Вінниця

НОВИНКА! Чи зустрічалися Вам величезні, масою 150 кг гарбузи? Або морква довжиною до 40 см? Хочете бачити таких гігантів на своєму городі і ловити захоплені погляди своїх сусідів? Все це можливо з нашим пакетованим насінням! Величезні плоди - як бальзам на душу, задовольнять навіть найвимогливіших городників. Збір урожаю щоосені перетворюється на свято, коли бачиш гідні результати своєї праці - гігантські плоди. Безліч інших новинок можна побачити у нашому новому каталозі, який ви можете замовити безкоштовно і прийняти участь у розіграші суперпризу - автомобіля Mitsubishi PAJERO.

ТОВАРИ ПОШТОЮ
насіння саджанці цибулини
Виграй Mitsubishi PAJERO

Соняшник РР — 15 шт. 6,00 грн. — висота 4 м

Айстра РР II, суміш усіх кольорів — 100 шт. 8,00 грн.

Айстра РР I, суміш усіх кольорів — 45 шт. 8,00 грн. — 18 см

Чорнобривці F1 РР, суміш — 7 шт. 12,90 грн.

Петунія F1 РР, суміш — 15 шт. 10,00 грн. — 10 см

Геліхризум РР, суміш — 240 шт. 7,00 грн. — 7 см

Цикламен РР — 5 шт. 11,00 грн. — 8 см

Малопа РР, пурпурна — 140 шт. 10,00 грн. — 9 см

Петунія махрова F1 РР, суміш — 10 шт. 13,00 грн. — 10 см

Цинія РР, суміш — 30 шт. 9,00 грн.

Пеларгонія РР, суміш — 10 шт. 13,00 грн. — 15 см

Календула РР — 150 шт. 7,00 грн. — 8 см

Віола, суміш — 12 шт. 13,00 грн. — 9 см

Антирринум F1 РР, суміш — 40 шт. 11,00 грн. — 110 см

Гібіскус F1 РР, суміш — 5 шт. 15,00 грн. — 25 см

Аквілегія F1 РР — 5 шт. 14,00 грн. — 10 см

Мімулюс Леопардовий F1 РР — 15 шт. 10,00 грн. — 6 см

Цибуля ріпчаста РР — 50 шт. 9,90 грн. — 3 кг

Редис РР — 200 шт. 7,20 грн. — 10 см

Морква РР — 200 шт. 7,00 грн. — 40 см

Горох РР — 30 шт. 7,20 грн. — 1 см

Кавун РР — 3 шт. 13,00 грн. — 100 кг

Кріп РР — 200 шт. 6,00 грн. — 50 см

Пастернак РР — 100 шт. 8,00 грн. — 40 см

Цибуля-порей РР — 50 шт. 8,00 грн. — 60 см

Огірок F1 РР — 10 шт. 10,00 грн. — 14 см

Редис білий РР — 200 шт. 7,20 грн. — 400г

Гарбуз РР — 3 шт. 8,00 грн. — 150 кг

Томат F1 РР — 6 шт. 15,00 грн. — 2 кг

Капуста цвітна F1 РР — 50 шт. 10,00 грн. — 4 кг

Капуста білокачанна РР — 50 шт. 9,00 грн. — 15 кг

Зимовий кабачок РР — 5 шт. 10,00 грн. — 30 кг

Салат Айсберг РР — 500 шт. 8,00 грн. — 1 кг

Перець солодкий РР F1 — 12 шт. 14,90 грн. — 500г

Для того, щоб замовити товар, потрібно розбірливо заповнити купон і відправити його за адресою:

79000, м. Львів, а/с 10656, «ДІС»

або замовити за телефоном

(032) 297-63-63

Ви отримаєте посилку з товаром у своєму поштовому відділенні післяплатою. Насіння продаються запакованими, лише у тій кількості та вазі що вказані у купоні. Якщо Вам не підходить наш товар, просто надішліть нам його з ксерокопією чеку про оплату протягом 10 днів звичайною бандероллю чи посилкою (без накладної плати), вказавши, що саме Ви хочете: повернення коштів чи заміну товару. Інтернет-магазин – **www.domicad.net.ua**

Мінімальна сума замовлення – 60 грн.

Код	Назва товару	Ціна	К-сть
0000	КАТАЛОГ	безкоштовно	
77.1335	Айстра РР I, суміш усіх кольорів	45 шт.-8,00 грн.	
77.1530	Айстра РР II, суміш усіх кольорів	100 шт.-8,00 грн.	
77.1123	Аквілегія F1 РР	5 шт.-14,00 грн.	
77.1169	Антирринум F1 РР, суміш	40 шт.-11,00 грн.	
77.2303	Віола, суміш	12 шт.-13,00 грн.	
77.4210	Гарбуз РР	3 шт.-8,00 грн.	
77.2531	Геліхризум РР, суміш	240 шт.-7,00 грн.	
77.7067	Гібіскус F1 РР, суміш	5 шт.-15,00 грн.	
77.6003	Горох РР	30 шт.-7,20 грн.	
77.4011	Зимовий кабачок РР	5 шт.-10,00 грн.	
77.4411	Кавун РР	3 шт.-13,00 грн.	
77.2725	Календула РР	150 шт.-7,00 грн.	
77.1027	Капуста білокачанна РР	50 шт.-9,00 грн.	
77.1402	Капуста цвітна F1 РР	50 шт.-10,00 грн.	
77.7311	Кріп РР	200 шт.-6,00 грн.	
77.3021	Малопа РР, пурпурна	140 шт.-10,00 грн.	
77.3030	Мімулюс Леопардовий F1 РР	15 шт.-10,00 грн.	
77.3022	Морква РР	200 шт.-7,00 грн.	
77.1060	Огірок F1 РР	10 шт.-10,00 грн.	
77.7101	Пастернак РР	100 шт.-8,00 грн.	
77.2580	Пеларгонія РР, суміш	10 шт.-13,00 грн.	
77.5022	Перець солодкий РР F1	12 шт.-14,90 грн.	
77.3244	Петунія F1 РР, суміш	15 шт.-10,00 грн.	
77.3241	Петунія махрова F1 РР, суміш	10 шт.-13,00 грн.	
77.3233	Редис білий РР	200 шт.-7,20 грн.	
77.3226	Редис РР	200 шт.-7,20 грн	
77.7411	Салат Айсберг РР	500 шт.-8,00 грн.	
77.3307	Соняшник РР	15 шт.-6,00 грн.	
77.0118	Томат F1 РР	6 шт.-15,00 грн.	
77.1027н	Цибуля ріпчаста РР	50 шт.-9,90 грн.	
77.7602	Цибуля-порей РР	50 шт.-8,00 грн.	
77.3553	Цикламен РР	5 шт.-11,00 грн.	
77.3566	Цинія РР, суміш	30 шт.-9,00 грн.	
77.2145	Чорнобривці F1 РР, суміш	7 шт.-12,90 грн.	

поштовий індекс ____________ тел. ____________

область ____________ район ____________ місто/село ____________

вулиця ____________ дім. ______ кв. ______

П.І.Б. ____________ підпис ____________ ДСГ 3

Юридична адреса: 79016, м. Львів, вул. Городоцька, 85, кім. 152. Товар сертифіковано.

Захворювання кролів на міксоматоз

Кролі належать до класу ссавців, ряду гризунів, родини зайців. Перші відомості про розведення кролів у нашій країні з'явилося у 11 ст., але тільки останні 100–120 років велася наполеглива й цілеспрямована робота із створення нових порід та розробки ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на зниження економічних збитків від захворювання та підвищення плодючості й виходу м'яса.

Зараз існує понад 60 порід кролів.

Приплід від кролематок можна одержувати впродовж усього року. Термін порідності кролиці становить 28–32 дні. Кролематки можуть дати від 4 до 10 окролів за рік і привести по 6–8, а інколи до 16 кроленят у кожному. Найкращим вважається одержання за рік від кролиці до 36 кроленят за 4–6 окролів.

Інтенсивний ріст кроленяти триває до 4-х , приріст маси тіла – до 6 міс. Годують кролів концентрованими кормами, зерном злакових і бобових, а також продуктами переробки зерна та олійних культур.

Із соковитих кормів згодовують коренеплоди: моркву, цукрові буряки, картоплю, зелені корми – люцерна, конюшина, солодкий люпин, вівсяно-горохова суміш, капуста тощо. Із грубих кормів згодовуть сіно, гілки верби, дуба, клену, липи, ялини, сосни.

Норми годування і раціон для кролів складають з урахуванням віку, живої маси, фізіологічного стану та пори року.

Правильне й повноцінне годування забезпечує нормальний ріст і розвиток організму та підвищує стійкість проти захворювання, що дозволяє отримати за рік від кролиці до 80 кг м'яса та 30 шкурок.

Особлива увага має надаватися питанням зоогігієни, ветеринарній санітарії і профілактиці захворювання кролів.У забезпеченні епізоотичного благополуччя господарств велику увагу слід надавати таким питанням: дератизації (боротьба з гризунами), дезінсекції (боротьба з комахами) та дезінфекції (знищенню збудників заразних захворювань) і дезінвазії (боротьба з паразитами). У ветеринарній практиці представлено широкий спектр препаратів і засобів для вирішення цих питань.

У господарствах найбільше уваги ветеринарні спеціалісти надають боротьбі з такими висококонтагіозними гостроперебігаючими вірусними захворюваннями, як міксоматоз і геморагічна хвороба кролів, що завдають значних економічних збитків галузі не лише в Україні, а й в усьому світі.

Вірус міксоматозу вперше було виділено у 1932 році. Інкубаційний період захворювання триває від 2 до 20 днів, залежно від хвороботворності вірусу, стійкості організму та способу зараження.

Відомі дві форми хвороби : класична й вузликова.

За класичної форми захворювання надійність може досягати 95%, а у випадку вузликової – до 80%.

Початок захворювання за обох форм однаковий і характеризується появою почервонілих плям шкіри в ділянці повік та вушних раковин.

За класичної форми хвороба триває 5–6 днів. Тіло кроля набуває потворної форми через набряки шкіри голови, вух, підгрудка. У хворого кроля розвивається кон'юнктивіт, із очей та носової порожнини виділяється рідина, яка перетворюється у гній, що може повністю затуляти очі та носові проходи.

Дихання і ковтання утруднені, розвивається риніт і пневмонія, з'являється задуха, слизові оболонки стають синюшні.

За вузликової форми хвороба перебігає легше. На спині, вушних раковинах, носі, повіках, лапках і поміж пальців утворюються папули, вузлики величиною від просини до лісового горіха, на місці яких через 10–14 днів утворюються некрози. За благополучного розвитку захворювання останні з'являться за 10–20 днів.

Увесь процес захворювання може тривати до 2-х місяців. Температура тіла у кролів залишається у межах норми, а за класичної форми досягає до 41,5°С тільки на самому початку захворювання.

Здорові кролі заражаються унаслідок контакту з хворими тваринами. Основну роль у поширенні вірусу міксоматозу відіграють кровосисні комахи – комарі, москити та інші, а також люди, пов'язані з торгівлею тваринами, шкурами та м'ясом кролів. Переносниками можуть бути собаки, коти, птиця, транспортні засоби. Кролі, що перехворіли, залишаються вірусоносіями ще тривалий час.

У неблагополучному приміщенні кролів ділять на дві групи: хворі й підозрілі в захворюванні та підозрілі в зараженні. Тварин першої групи забивають і спалюють разом із залишками корму, підстилкою та малоцінним інвентарем, другої групи – забивають на м'ясо, яке придатне до вживання після термічної обробки.

Приміщення крільчатника, інвентар, клітки дезінфікують одним із наведених дезрозчинів: 3% розчином їдкого натру, формаліном з вмістом 3% формальдегіду, розчином хлорного вапна, що містить 2% активного хлору, 0,5 % розчином віроциду тощо.

Перехворілі кролі набувають активного імунітету. Приплід від таких тварин стійкий проти зараження міксоматозом до 5-тижневого віку.

Враховуючи всі складові передачі вірусу, захистити тварин механічною перешкодою від кровосисних комах неможливо.

В усьому світі кролівники використовують активну імунізацію кролів. Перед імунізацією рекомендується обробити кролів кокцидіостатиками та антигельмінтиками.

В Україні останнім часом з цією метою використовують декілька вакцин, в т.ч. вакцину "Міксовак" виробництва Державної Сумської біофабрики (м. Суми, вул. Гамалія, 25, тел. 210065), яка зарекомендувала себе позитивно поміж спеціалістів ветеринарної медицини та кролівників.

Вакцина застосовується одноразово для імунізації клінічно здорових кролів у благополучних за міксоматозом кролів населених пунктах.

Імунітет настає на 9-й день і триває 9 місяців.

У неблагополучних за міксоматозом господарствах хворих тварин забивають і разом з шкірою спалюють. Клінічно здорові кролі та кроленята з 28-денного віку підлягають щепленню. Молодняк через 3 місяці ревакцинують.

Щеплення рекомендується робити навесні до появи основних переносників збудника хвороби комарів.

Вакцину розчиняють розчинником або фізіологічним розчином.

Для внутрішньошкірного застосовують вакцину у флаконах, які вміщують 10, 20, 25 доз розчиняють відповідно в 15; 30; 37,5 см³ розчинника або фізіологічного розчину і вводять за допомогою 2-голкового ін'єктора.

Ін'єктор занурюють у розчинену вакцину й проколюють ним вушну раковину кроля з внутрішнього боку на рівні верхньої третини безволосої ділянки так, щоб отвір голки проник через усю товщу раковини (без пошкодження великих кровоносних судин).

Для внутрішньом'язового введення вакцину у флаконах , які вміщують 10, 20, 25 доз розчиняють відповідно в 10, 20, 25 см³ розчинника або стерильного фізіологічного розчину й вводять внутрішньом'язово кролям по 1 см³ у ділянку стегна.

Бажаємо вам прислухатися до наших порад і досягти успіхів у вирощуванні цього пухнастого звірка.

В.М. Дзюба,
лікар ветеринарної медицини
В.В. Доценко,
лікар ветеринарної медицини, кандидат ветеринарних наук, заслужений працівник с/г України, Державна Сумська біологічна фабрика

Бережіть пухнастого звіра від геморагічної хвороби

Зрозуміло, що кролівництво є важливою галуззю народного господарства, яке забезпечує населення цінним дієтичним м'ясом та сировиною для хутрових виробів. Кролів використовують як лабораторну модель для вивчення різних питань з фізіології, імунобіології, медицини та ветеринарії, а також для виготовлення і контролю біологічних препаратів.

Кролі хворіють різними заразними хворобами, з яких найнебезпечнішою є вірусна геморагічна хвороба.

Геморагічна хвороба кролів (ГХК) – висококонтагіозне захворювання заячих, яке гостро переходить і характеризується вираженою віремією, некротичними змінами печінки, гарячкою, високою захворюваністю та смертністю (до 90%), тим самим наносячи великих економічних збитків господарям, котрі утримують кролів, і самому кролівництву також.

Геморагічна хвороба дуже поширена в Європі та Америці.

Клінічно захворювання майже не проявляється. Під час зовнішнього огляду практично неможливо відрізнити здорового кроля від хворого. В окремих тварин можна спостерігати незначне пригнічення, відмову від корму, виділення із носової порожнини за 1–2 дні до загибелі та підвищення температури тіла до 40,8°С за 12–36 годин до загибелі. Зовні здоровий кріль робить кілька судомних рухів лапами й гине.

Є весняна та осінньо-зимова сезонність захворювання.

Джерелом збудника є хворі кролі та ті, що вже перехворіли. Чинники передачі заражень можуть бути корми, підстилка, гній, а також шкурки та продукція із неблагополучних за ГХК господарств.

До вірусу сприйнятливі та хворіють тільки кролі. Найчутливіші до вірусу дорослі тварини, масою 3–3,5 кг незалежно від породи та статі. В подальшому вони перезаражають кролів усіх вікових груп. Кроленята до 40-денного віку не сприйнятливі до збудника за умови, якщо кролематка була вакцинована.

Під час патолого-анатомічного дослідження трупа, що загинув від ГХК, основні видимі зміни виявляють у печінці. Вона наповнена кров'ю, збільшена, легко рветься, має червоно-коричневі ураження з ділянками жовтого кольору (до 5 годин). Через 5–6 годин після загибелі печінка набуває щільної консистенції та світло-коричневого кольору. Селезінка може бути збільшена у 1,5–2 рази, темно-вишневого кольору. Легені наповнені кров'ю, сірувато-рожеві на розрізі, із просвітів бронхів стікає червона рідина. Серце заповнене згустками зсілої крові. Лімфовузли соковиті, сірувато-рожевого забарвлення.

Небезпека швидкого та значного поширення хвороби потребує профілактичної вакцинації. Для цього використовують вакцину проти вірусної геморагічної хвороби кролів виробництва Державної Сумської біофабрики, яка, за даними наукових досліджень, не поступається за якістю зарубіжним відповідним зразкам.

Кролів імунізують з 1,5-місячного віку. В неблагополучних пунктах щепленню підлягають тільки клінічно здорові кролі. Вакцину вводять внутрішньом'язово, одноразово дозою 0,5 см³ у ділянку середньої третини стегна з дотриманням правил асептики. Імунітет формується у кролів на третю добу і триває не менше 7 місяців. У випадку вакцинації тварин, що перебували в інкубаційному періоді, можлива їхня загибель протягом перших чотирьох діб.

Вакцину потрібно купувати в ліцензійних аптеках або на підприємстві-виробнику (м. Суми, вул. Гамалія, 25, Сумська біофабрика, тел. 210065) і зберігати при температурі 4–10°С, Забороняється застосовувати вакцину, термін придатності якої закінчився або був порушений температурний режим зберігання.

Бажаємо вам прислухатися до наших порад і досягти успіхів у вирощуванні пухнастого звіра.

В.В. Доценко,
лікар ветеринарної медицини, кандидат ветеринарних наук, заслужений працівник України
Л.М.Іванова,
лікар ветеринарної медицини, Сумська Державна біологічна фабрика

Хвороби копитець у свиней

Фермеру, який розводить та вирощує свиней, слід бути уважним до того, як переміщується тварина в загороді, на пасовищі. Чи не спостерігається у їхній ході ознак кульгавості? А якщо так, то необхідно з'ясувати, чим це спричинено.

За порушення умов утримання та годування хвороби пальців у свиней можуть зустрічатися доволі часто в усіх порід та вікових груп і наносити значні збитки господарствам.

Найчастіше діагностуються травми копитець тварин у господарників, де в свинарниках поклали нерівні, з вибоїнами підлоги, на яких тварини утримуються без підстилки. На таких настилах травмується основа шкіри м'якушів та підошви, а також надзвичайно стирається ріг копитець. Спричиняти це може також нерівна дерев'яна підлога, в якій залишилися сучки або ж металеві предмети, відтак на пальцевих м'якушах з'являються червоні або вишнево-червоні плями, які розбухають. Протягом 3–4-х днів утворюється флегмона. У такому разі необхідно запросити спеціаліста ветеринарної медицини, який своєчасно розріже флегмону та зробить відповідну асептичну обробку.

Часто у тварин можна спостерігати забиття та рани на вінчику, а також защемлення одного з копитець у щілинах між дошками підлоги. За цих умов майже завжди відбувається розтягнення сухожиль. У згаданих умовах утримання свиней травми копитець можуть повторюватися та спричинювати утворення виразок на шкірі, які з часом некротизуються та покриваються бурим, з неприємним запахом, гноєм. Інколи розвиваються виразки, однак вираженої кульгавості не спостерігається.

Небезпечним є запалення м'якуша, роговий шар якого стає м'яким. На його поверхні утворюються щілини, а в них утворюється маса рогової тканини. Хода у свиней стає нестійкою, хиткою і тоді тварини спираються зачіпною частиною копитець. У даному випадку фермер може відбути лікування самостійно, видаливши змінену рогову тканину й на основі шкіри накласти пов'язку з рідкою маззю Вишневського. За необхідності процедуру повторюють.

Великих неприємностей може завдати гнійне запалення копитцевого суглоба. В цьому разі по вінчику спостерігається припухлість, яка завдає тварині болю. Хворий палець порівняно із здоровим збільшується в 4–5 разів і в той же час у ділянці вінчика утворюється декілька свищів. За гнійних артритів спостерігається надмірна кульгавість. За розвитку гнійного процесу роблять оперативне лікування.

У деяких господарствах можна спостерігати тріщини на копитцевому розі тварини. Причиною виникнення цього захворювання є сухість у загорожах та відсутність прогулянок. Тріщини з'являються на вінчику рогової стінки й поступово заглиблюються.

Проникнення тріщин до основи шкіри викликає її зараження та надмірну кульгавість. Для профілактики хвороби зволожують настили у загорожах, купають тварин та обрізують рогові тканини, що розрослися. За виявлення тріщин рогову тканину змащують несолоним жиром або дьогтем.

До хвороб копитець відносять їхню деформацію, яка виникає в умовах малорухливості, коли рогова капсула видовжується та деформується. Для профілактики хвороби копитця слід постійно оглядати та за необхідності обрізати.

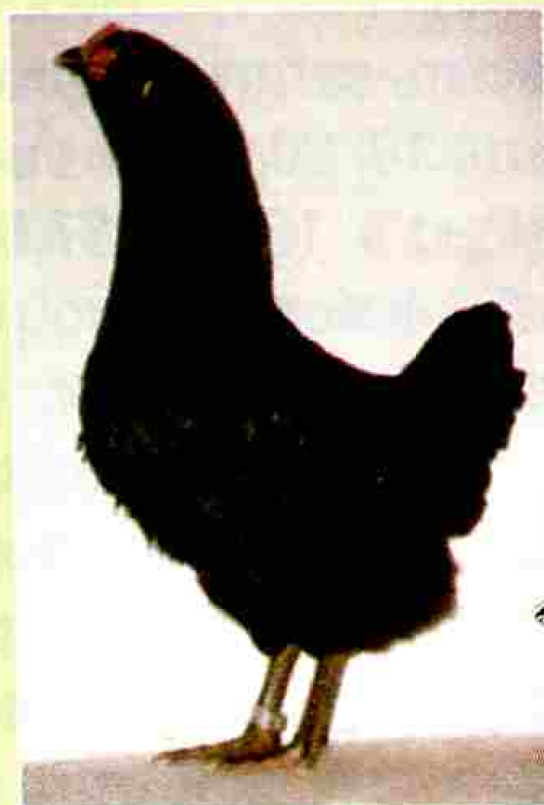
Хвороблива хода, малорухливість, викривлення кісток у поросят спостерігається за нестачі в раціоні вітаміну D.

Клінічні ознаки згаданих хвороб подібні й характеризуються болючою припухлістю, виділеннями гною, кульгавістю та погіршенням фізіологічного стану. Ці процеси можуть затягуватися на тривалий період, а тому, аби цього не допустити, для огляду хворих тварин варто запросити лікаря ветеринарної медицини, котрий надасть кваліфіковану допомогу і ви, шановні господарі, вирощуючи свиней, не матимете збитків від згаданих хвороб.

Л.К. Волинець,
доктор ветеринарних наук, професор

Із редакційної пошти

Збережімо породу галаганів

Хочу поділитися своїм досвідом розведення курей породи чорних бородатих.

Багато років утримую в своєму господарстві одну з найрідкісніших порід курей – галаганів. Вони називаються ще й російськими бородатими. Цих курей я десять років тому виявив у Курській області. З того часу вони і є основною породою у моєму господарстві. Ця порода курей має густе чорне оперення. За пишну бороду з окремих пір'їн, що покриває нижню частину голови та бакенбарди, цих курей часто називають глухарями.

Кури мають низький гребінь та малі сережки, що дає змогу їм витримувати суворі зими, оскільки обморожувати їм майже немає чого.

Кури середньої ваги. Вага однієї особини 3 кг, а півнів – 4 кг. Несучість у них на рівні такої, яка задовольнить навіть самого прискіпливого господаря.

Намагаюся знайти неспоріднених з моєю птицею птахів. Та, на жаль, з кожним роком звужується ареал цих "останніх з могикан" курей.

У Курській області Росії їх майже не залишилося. Надія лише на випадкове виявлення бородатих галаганів.

Велику надію покладаю на цю замітку, яку прошу помістити на одній із сторінок вашого журналу.

П.Т. Гарячий,
вул. Тернівська, 54, м. Білопілля, Сумська обл., 41802

Виховуємо любов'ю

Щоб із гарного щеняти виріс здоровий, вихований і навчений собака, потрібно чимало потрудитися. І чим більше праці ви вкладете у щеня під час виховання, тим менше проблем і прикрощів очікуватимуть на вас у наступні роки.

Процес виховання собаки складається з багатьох простих елементів, і починатися він має з першого дня появи щеняти у вашому будинку. Було б дуже добре, якби ви заздалегідь приготували все необхідне.

Насамперед йому необхідно визначити місце. У кухні або ванній кімнаті влаштовувати щеня не можна. Не слід класти його і біля батареї або на протягу, бо маля може захворіти. Зазвичай, господарі відводять йому тихий куточок у коридорі або вітальні і обов'язково кладуть туди цупку постілочку. Пам'ятайте, що лежанка собаки – це її цілковита власність і місце її відпочинку. Тут вона має почуватися у максимальній безпеці.

Коли у щеняти почнуть різатися зуби, дайте йому іграшки, інакше воно гризтиме все, що потрапить на очі.

Не карайте малюка за калюжу. Адже він ще маленький і не може стримуватися. Необхідно привчити його оправлятися на вулиці. Аби щеня швидше до цього звикло, виносьте його щоразу, коли прокинеться або поїсть.

Щенята дуже швидко ростуть. Тому вони потребують особливого харчування. У віці 1,5–2 місяці щеня слід годувати шість разів на день, даючи йому по 150–200 г корму. У міру того, як воно підростатиме, поступово скорочуйте кількість годувань. Коли щеняті мине півроку, їжу йому дають тричі на день по 600–1000 г (для великого собаки). А вже після року переходять на дворазове годування.

Півторамісячному щеняті дають подрібнене сире м'ясо, а також молочні каші, мінеральні та вітамінні домішки, трішки кухарської солі (2–3 г), олії, раз на тиждень яєчний жовток, зелень, овочі, трішки вареної риби (хек, минтай, мойва, тріска). В окремій мисці для нього завжди має бути свіжа чиста вода.

У віці від 3 до 6 місяців у щенят випадають молочні зуби. Ви можете навіть знайти такий зуб на підлозі. У цей період їхні зуби і ясна дуже чутливі, тому щенята можуть трохи вередувати під час їжі. Вам потрібно просто зачекати, доки закінчиться цей період, навіть якщо у щеняти кілька днів будуть проблеми з апетитом.

І не забувайте, що основні умови виховання вашого чотириногого друга – це увага, терпіння, поступовість і, звичайно ж, любов.

Із журналу "Календар садівника і городника". Передплатний індекс – 30203

Птахи вдома

Зазвичай, птахів у домашніх умовах утримують у клітках. Але чи всі любителі пернатих знають про основні правила догляду за ними? Пропонуємо кілька основних рекомендацій.

❖ Питна вода завжди має бути свіжою і, зазвичай, однієї температури з помешканням, де перебуває пташка.

❖ Корм для зерноїдних птахів має складатися з борошнистого і олійного насіння, мінеральних речовин і м'яса (комах). Для комахоїдних птахів корм складають з комах, їхніх личинок і лялечок, а також з фруктів, ягід і насіння рослин.

❖ Даючи корм, треба стежити за тим, щоб пташка до часу наступного годування з'їдала його повністю і була дещо зголоднілою. Бо від переїдання птахи, особливо зерноїдні, гинуть.

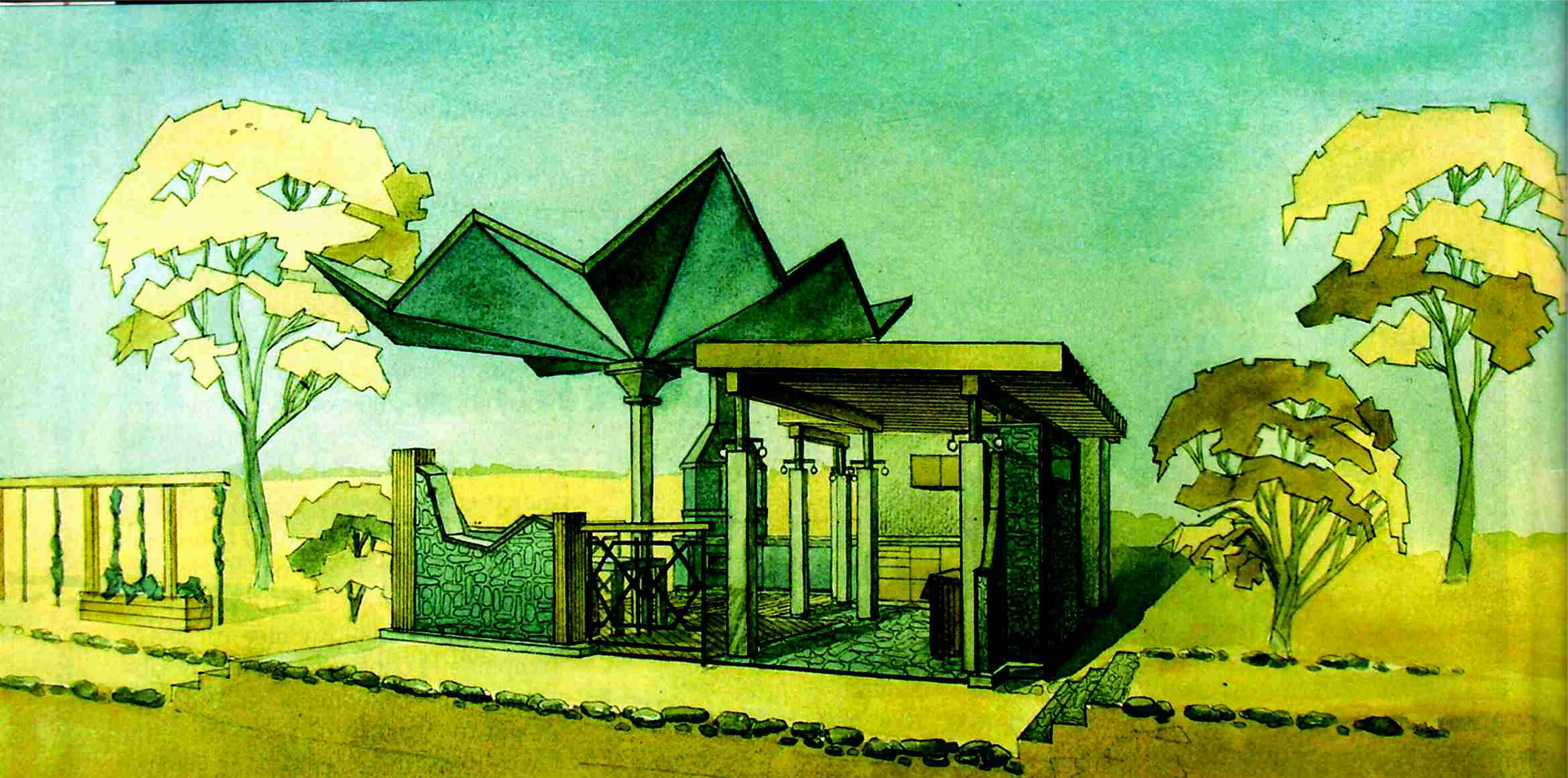
❖ Однак пташку не можна залишати голодною більше, ніж на 4–5 годин, інакше вона також може загинути.

❖Зерноїдним пташкам корм засипають один раз на добу, комахоїдним – двічі, а навесні та влітку – тричі. Відтак щоразу треба стежити, щоб за півгодини до нового годування весь попередній корм було з'їдено.

❖ Не можна тримати пернатих у приміщеннях, де не буває сонячного світла. Приміщення, у якому утримують птахів, має гарно провітрюватися, але без протягів.

Підготувала ***О. Мартиросова***

Майданчик для відпочинку – справжня окраса садиби

Крім житлового будинку і господарських споруд на сучасній дачній або присадибній ділянці має бути і куточок відпочинку. І якщо господарі докладуть певних зусиль до його впорядкування, то він може стати справжньою окрасою їхньої садиби.

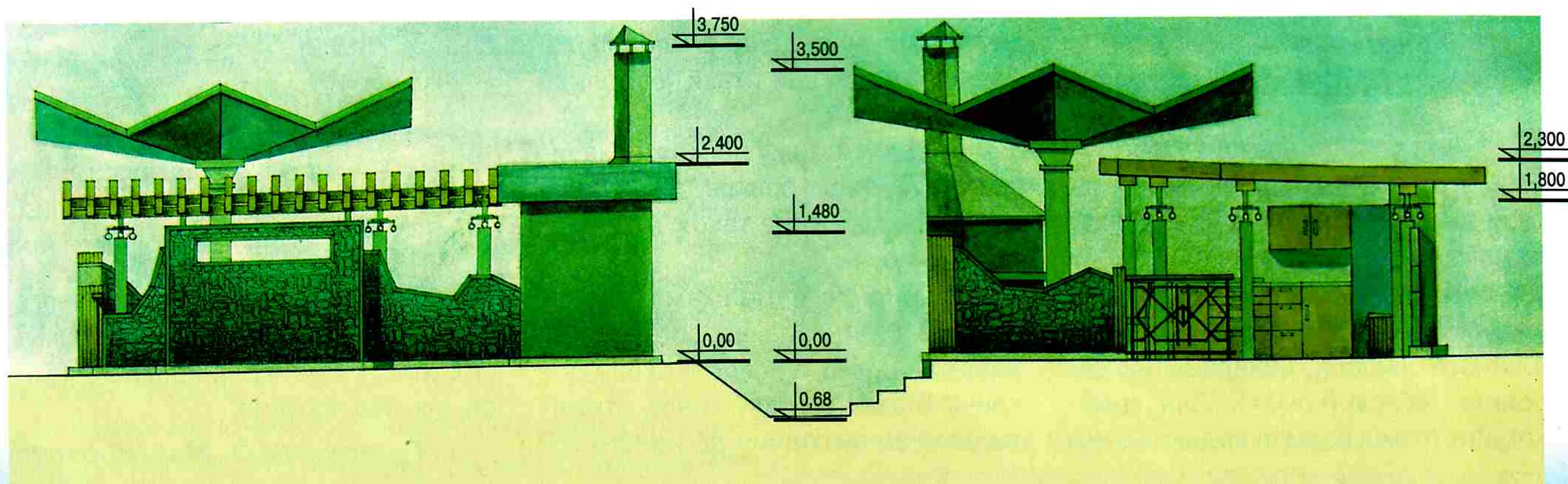
Напевно, наші шановні читачі погодяться із незаперечною істиною – в теплу пору року більше часу хочеться проводити на свіжому повітрі. Тож такі функції стаціонарного будинку, як приготування та приймання їжі, чимало з них бажають наблизити до зеленої зони відпочинку присадибної ділянки. А відтак пропонуємо варіанти облаштування присадибної або дачної ділянки приватного будинку.

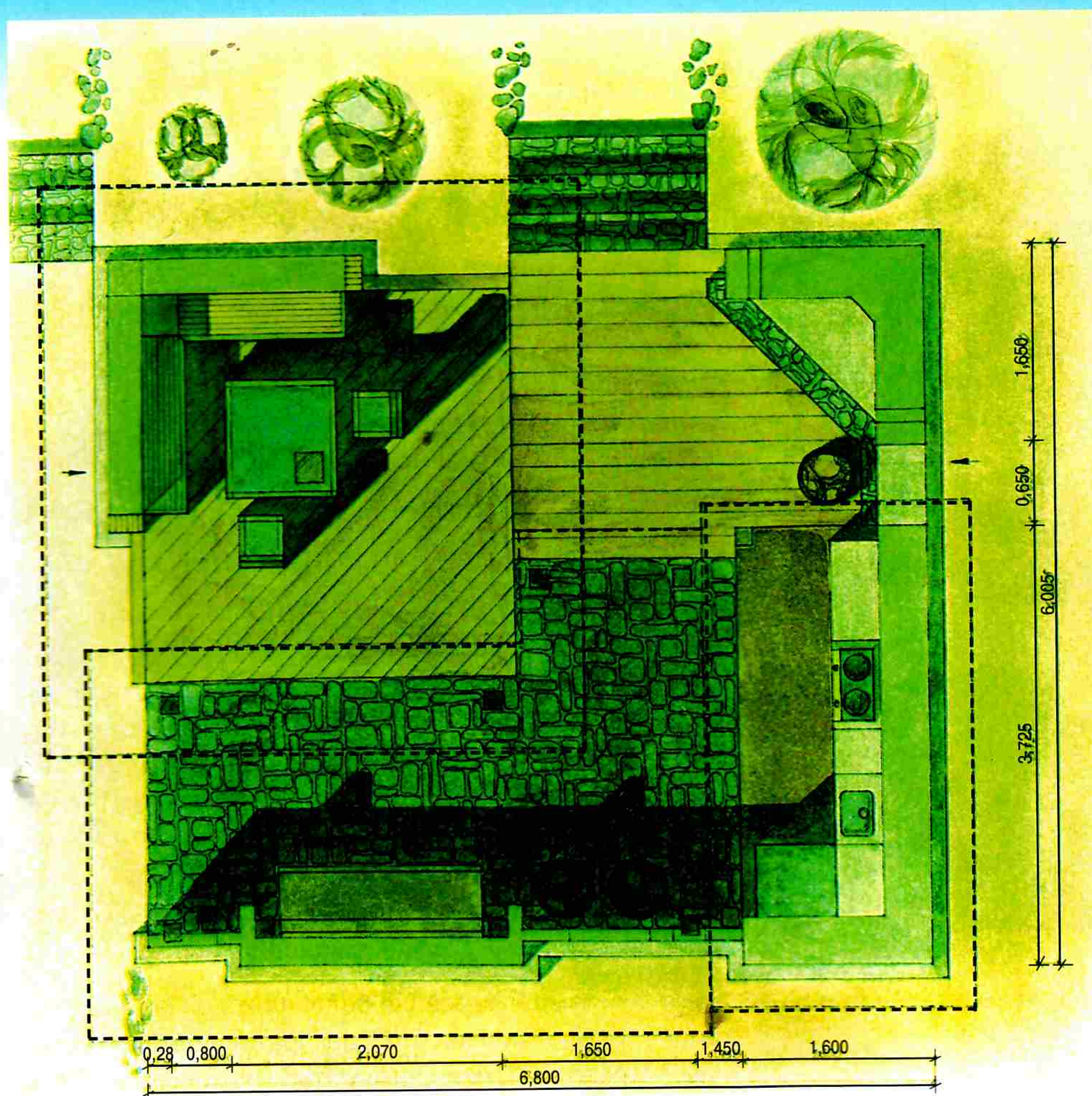
У цьому та в наступних номерах журналу ми друкуватимемо проекти, які виконали студенти Київського національного університету будівництва та архітектури: О. Дем'яненко, Г. Гуріна, М. Труханська, С. Кириловець, О. Сандул та О. Бубнова. Майбутні архітектори розробили різноманітні варіанти рішення майданчика відпочинку. Керівники проектів: С.Б. Зиміна, Н.Ю. Меженна, Г.Н. Ушаков, Т.А. Олійник та Луїджі Ф'юмара.

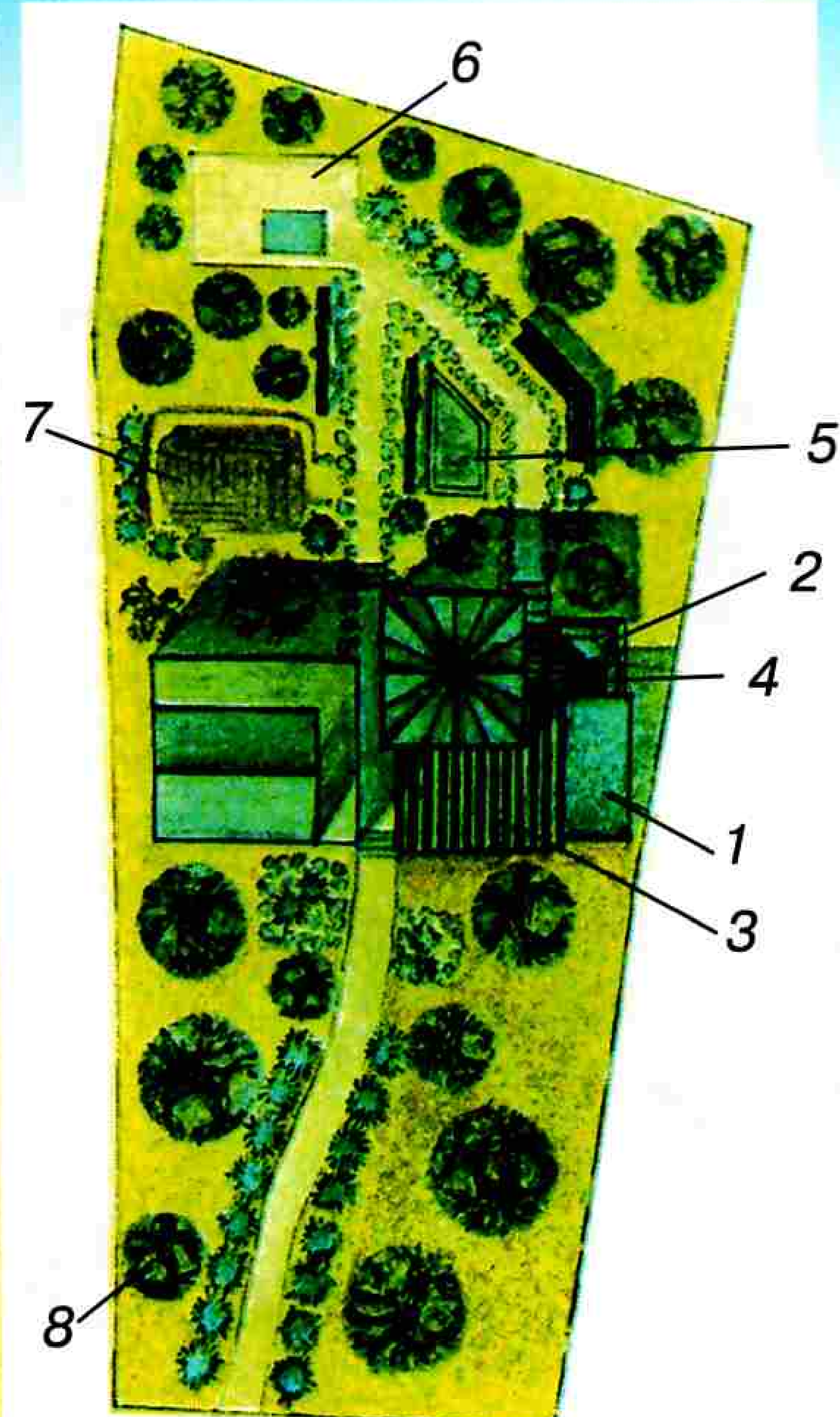
Усі майданчики відпочинку складаються з літньої кухні, що має мінімальний набір обладнання (мініплита, мийка, холодильник і столик), місце для приймання їжі (стіл з лавами та стільцями), піч-мангал. Частину майданчика заплановано накрити суцільним навісом, а решту – тіньовим.

Прямокутний майданчик для відпочинку
(автор О. Дем'яненко)

Цей майданчик має прямокутну форму і розміри 6,8 х 6,0 м. Як бачите, він займає площу, що приблиз-

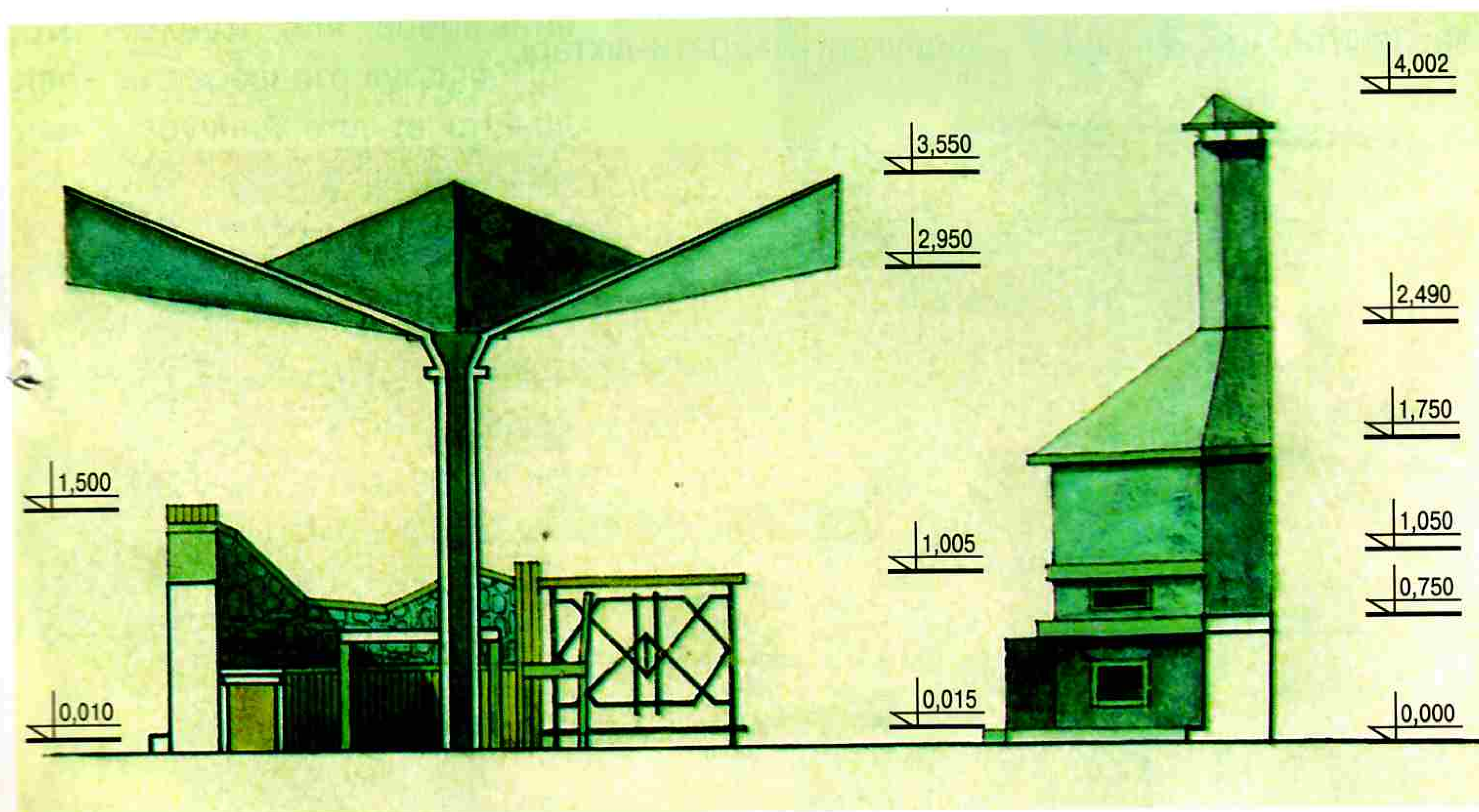

Експлікація:

1 – літня кухня;
2 – навіс;
3 – тіньовий навіс;
4 – мангал;
5 – водойма;
6 – дитячий майданчик;
7 – город;
8 – сад.

но дорівнює площі самого котеджу та має вигідне місцерозташування – на мінімальній відстані від будинку з іншого боку від основної доріжки ділянки.

Майданчик для відпочинку та котедж візуально утворюють єдиний об'єм, що неначе стіна відокремлює приватну зону відпочинку та дитячий майданчик від вулиці.

Майданчик має компактне планування, що складається із зони приймання їжі з лавами та великим столом, де можна розмістити велику кількість гостей під час сімейних свят та інших важливих подій. Є тут кухонна зона з робочою панеллю, куди вмонтовані мийка та електроплита (над панеллю – шафи для посуду) та зона великої печі-мангалу.

Архітектура майданчика побудована на використанні природних будівельних матеріалів: бутового каміння та деревини з вкрапленням залізобетонних елементів індивідуального виготовлення та кованих решіток.

Своєрідною "родзинкою" та безперечною окрасою даного майданчика для відпочинку є складчаста залізобетонна конструкція навісу, що як квітка розпускається з опори-колони з внутрішнім водостоком, навколо якої змонтовано обідній стіл.

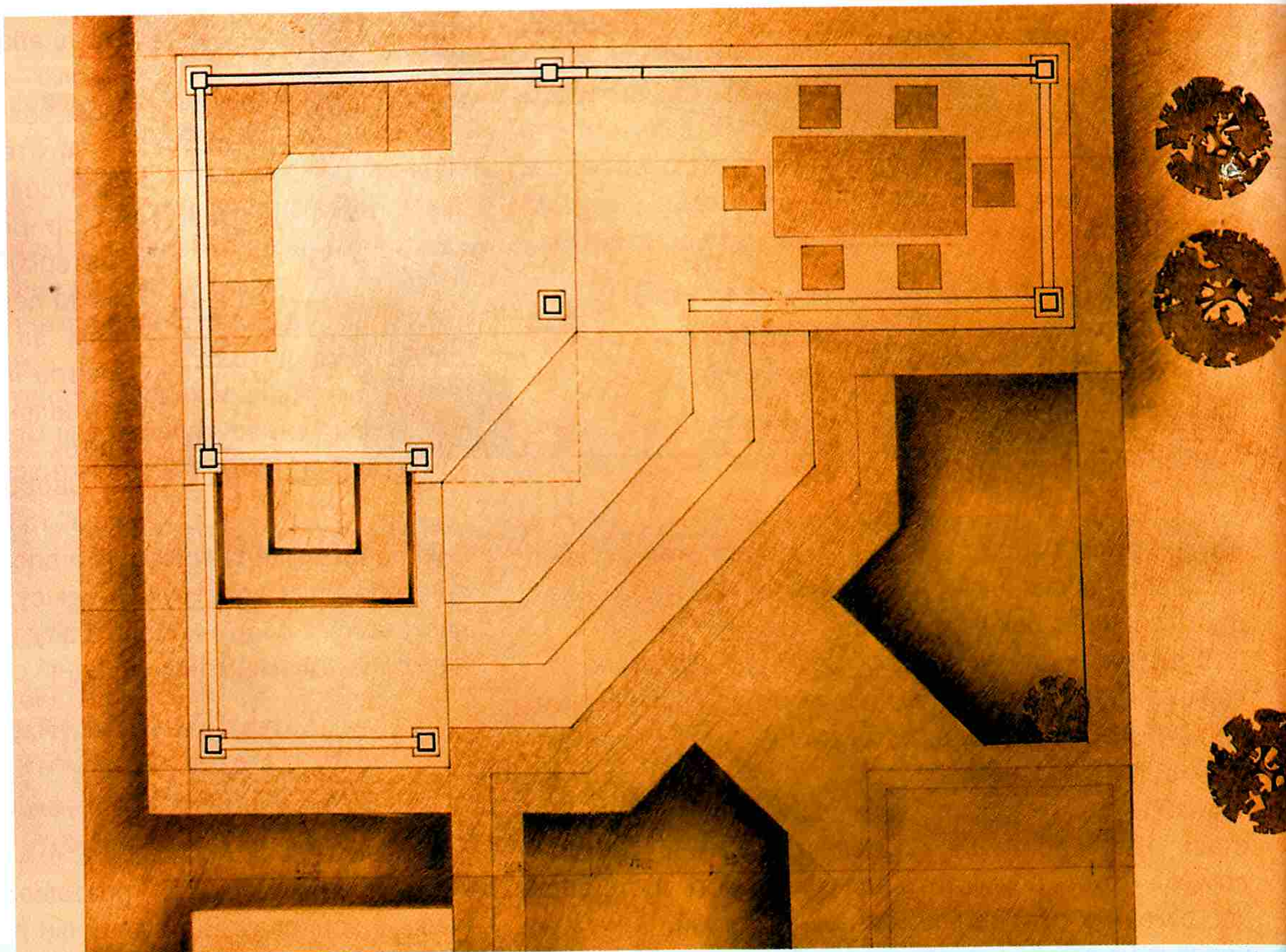
Г-подібний майданчик для відпочинку
(автор Г. Гуріна)

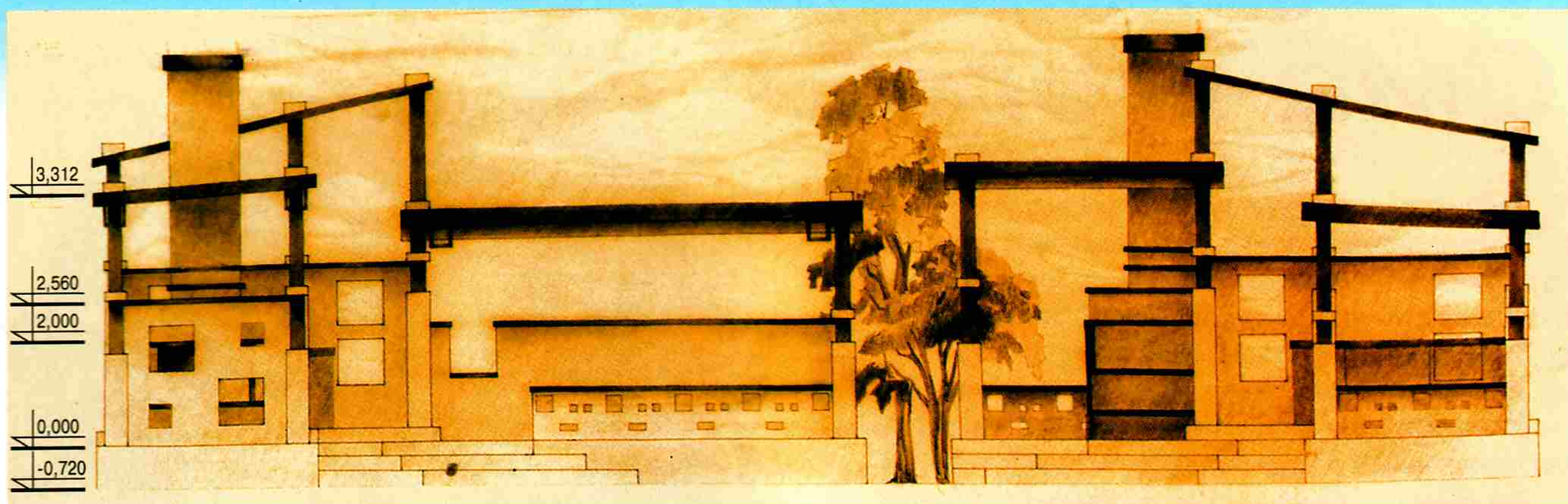
У цьому проекті майданчик для відпочинку, що також має великі розміри, розташований у глибині ділянки в зоні саду. Від вулиці він прихований стінами котеджу.

Майданчик розташований на 45-сантиметровій платформі та за формою наближається до літери "Г", у внутрішньому куті якої є сходи.

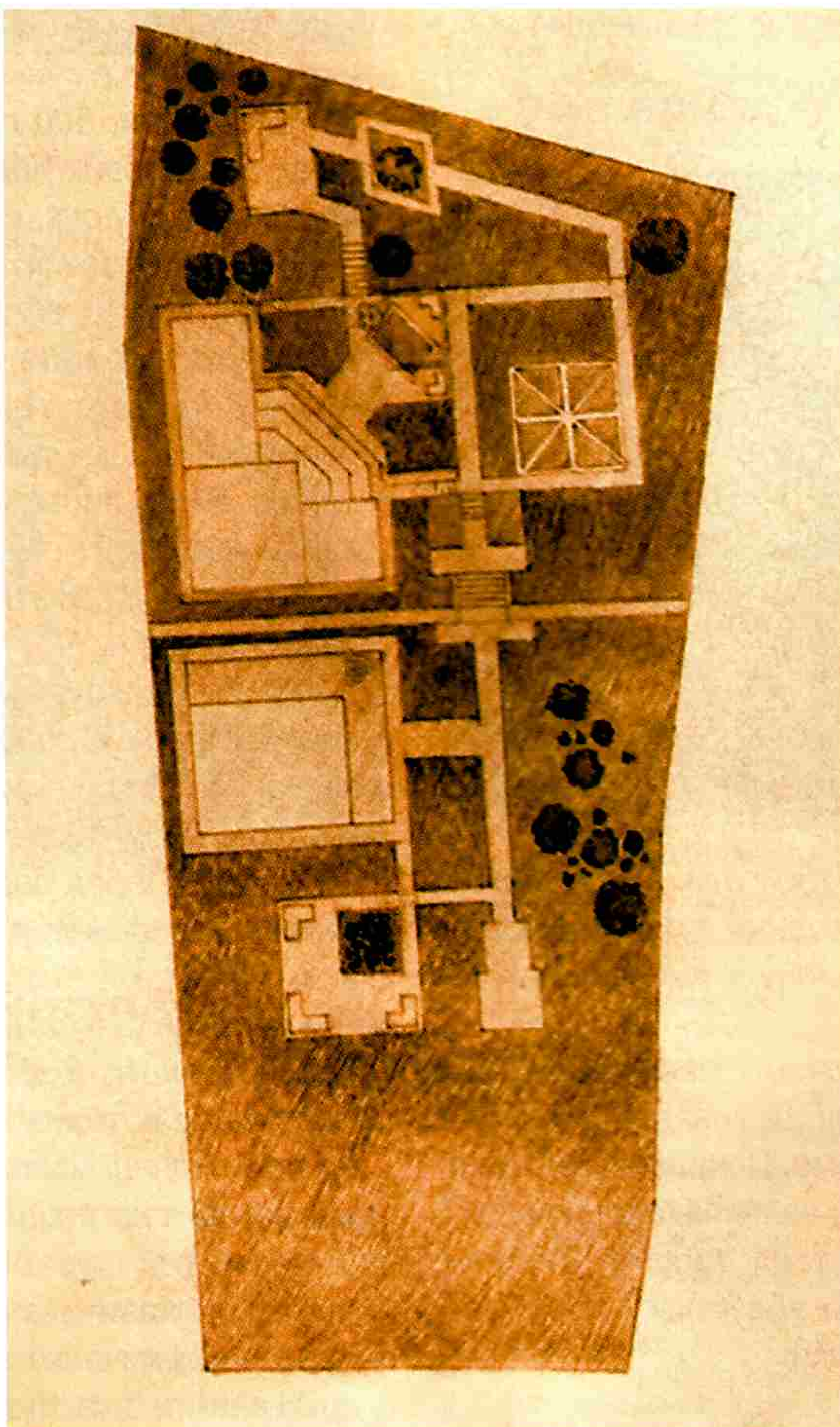
У центрі літери "Г" розташована зона кухні з кутовою робочою панеллю. Слід зазначити, що більша частина літери "Г" (4 х 2 м) – це зона приймання їжі, де встановлено великий зручний стіл і стільці, а менша частина літери (2,5 х 2 м) – зона каміну, який займає половину її площі. Він розташований зовні й відгороджений від саду декоративною стіною з прямокутними отворами.

Архітектурна композиція майданчика побудована на контрастному співвідношенні вертикальних і горизонтальних елементів, на яскравому поєднанні темної деревини балок та колон із тинькованими стінами різної висоти з декоративними прямокутними отворами. Стіни закінчуються поруччям з темної деревини. Доповнюють архітектурний образ споруди вишукані квадрати-ліхтарі.

Отже, якщо раніше, ще 25–30 років тому, садибні майданчики для відпочинку являли собою лише місце для вогнища, розташоване біля невеличкого стола під навісом, то з часом вони значно удосконалилися. Тепер не може бути й мови про недбало оформлений та погано спланований простір із купою дров, що розкидані поряд. Місце для відпочинку слід ретельно благоустроїти. Так, до плити деякі господарі додають полиці для розміщення продуктів, біля печі встановлюють ємкості для зберігання дров чи деревного вугілля. Поряд – зручний стіл та стільці. Тобто нині це вже доволі капітальна й зручно облаштована споруда.

Звичайно ж, простий майданчик для відпочинку на дачній або присадибній ділянці можна побудувати самостійно, на відміну від складнішої будівлі, яка вже потребує професійної майстерності. А відтак, шановні читачі, перед початком будівництва необхідно вирішити найголовніші питання. Тобто визначити, що саме вам потрібно, як ви збираєтеся будувати майданчик для відпочинку, а потім і використовувати його, де саме на ділянці плануєте його розташувати – у безпосередній близькості до будинку чи, навпаки, у дальньому кутку саду, а також вирішити ще чимало інших важливих питань. І лише після цього розпочинати будівництво.

Отже, у цьому номері журналу ми представили два проекти майданчика для відпочинку. Кожен з них по-своєму цікавий та оригінальний, але вони мають одну спільну рису – дарують господарям особливу радість від відпочинку на природі. Адже цей відпочинок буде доволі зручним і комфортним.

Тамара Новицька, Світлана Зиміна

Від редакції. Шановні читачі! Колись у народі говорили: "Листопад зиму запрошує в сад". А зима, як відомо, – час, коли природа відпочиває. Отже разом із нею можуть відпочити дачники та власники присадибних ділянок? Ні! Коли ж іще знайдеться час, аби подумати, підрахувати і спланувати свою роботу в наступному році. Адже вашої уваги потребують не тільки город і садок. Щороку більшість господарів докладає чимало зусиль, щоб упорядкувати свій дім та подвір'я, відремонтувати паркан, полагодити лавочку чи альтанку, доріжки або гараж, привести в порядок квітник...

А поки що, коли ви робите останні підрахунки, гортаєте спеціальну літературу у пошуках нових цікавих ідей з облаштування оселі, набираєтеся терпіння у передчутті приємного спілкування з природою та виконання запланованої на наступний сільськогосподарський сезон роботи, пропонуємо на сторінках розділу "Дім і садиба" поділитися власними "винаходами", як зробити свою садибу ще кращою, надати їй раціональної простоти, індивідуальності та неповторності.

Поділіться вашими ідеями з читачами журналу. Переконані, вони з вдячністю ними скористаються.

Наша адреса:

КП "Дім, сад, город", вул. Академіка Заболотного, 19, м. Київ, МСП-680, 03680 (на конверті зробіть позначку – "Дім і садиба").

Смачного!

Добрий день шановна редакціє журналу!

Я давно читаю ваш журнал. Він цікавий, доступний. У журналі можна знайти багато корисних порад. Добре, що є сторінка кулінарії. Зважилась і я взяти участь у конкурсі "Господиня-2008". Надсилаю кілька рецептів. Буду рада, якщо сподобаються вони вам і читачам.

Зичу успіхів у творенні журналу і бажаю мати ще більше прихильників серед читачів.

З повагою і найкращими побажаннями

Тамара Василівна Мамотюк,

с. Росошани, Кельменецький р-н, Чернівецька обл.

Свинячі відбивні по-особливому

Треба мати: м'ясо на 4 відбивні, 30 г олії, 40 г вершкового масла, 100 г сметани, сік половини лимона, 4 яблука, зелень петрушки, трішки бульйону, сіль, перець – за смаком.

М'ясо відбиваємо, солимо, перчимо, паніруємо у борошні і підсмажуємо у киплячій олії. Доливаємо бульйон, сметану, лимонний сік і проварюємо. Почищені і нарізані четвертинками яблука стушкувати на вершковому маслі. Підсмажені відбивні викласти на теплі тарілки і полити соусом, прикрасити тушкованими яблуками і посипати дрібно посіченою зеленню петрушки.

Гарячі бутерброди з помідорами і салатом з рибою

Треба мати: білий хліб – 10–12 шматочків, помідори 3–4 штуки, 20 г вершкового масла або маргарину, 3 яйця, 1 велике яблуко, 1 копчену салаку або оселедець, 2–3 столові ложки майонезу, ріпчасту цибулину, кріп, перець, сіль – за смаком

Шматочки білого хліба змастити вершковим маслом, зверху покласти по шматочку помідора, посолити та поперчити. Після того готуємо салат. Дрібно січемо варені яйця, очищене яблуко, ріпчасту цибулю і копчену рибу. Додаємо дрібно посічений кріп, заправляємо майонезом. Викладаємо салат на кружальця помідорів, зверху знову кладемо шматочок хліба, так, щоб масло було знизу. Недовго запікаємо у духовці за температури 260–270°С, щоб бутерброди злегка підрум'янились.

Голубці з сиром

Треба мати: 500 г сиру, 900 г білоголової капусти, 6 яєць, 5 столових ложок жиру, 1 склянку сметани, 30 г вершкового масла, сіль – за смаком.

Сир протираємо і змішуємо з дрібно посіченими вареними яйцями. Капусту очищаємо від верхніх листків, видаляємо плодоніжку і варимо 10 хв. у киплячій підсоленій воді. Потім капусту виймаємо, даємо стекти воді і розбираємо на окремі листочки, зрізуючи на кожному потовщення. Якщо листя капусти з середини головки погано знімаються, тобто ще не проварились, то капустину треба знову покласти в окріп і таким чином розібрати на листочки повністю.

На листок капусти кладемо одну ложку підготовленого сирного фаршу і загорнути так, щоб листочок не розгорнувся. Потім обсмажуємо на сковороді з вершковим маслом, перекладаємо на деко, заливаємо сметаною і запікаємо. Перед подачею до столу голубці полити розтопленим вершковим маслом.

Коктейль виноградний

Треба мати: 2 склянки ягід винограду, 2 столові ложки цукру, по 1 склянці молока, води, 4 жовтки курячих яєць.

Промитий виноград розім'яти, вичавити з нього сік. Виноградні вичавки залити водою і варити 5 хв. Відцідити. До відвару додати виноградний сік, холодне кип'ячене молоко, цукор, збиті жовтки.

Коктейль збити у міксері і розлити на порції в бокали або склянки.

Кисіль з меду

Треба мати: 200 г меду, 800 г води, 36 г картопляного крохмалю.

У невеликій кількості гарячої води розводимо половину меду (100 г) і доводимо до кипіння. Постійно помішуючи, повільно вливаємо розбавлений у холодній кип'яченій воді картопляний крохмаль. Знову доводимо до кипіння, знімаємо з вогню, додаємо решту меду, добре розмішуємо і розливаємо у вазочки. Подаємо до столу охолодженим.

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

Хочу взяти участь у конкурсі "Господиня-2008". Надсилаю рецепти салатів, які найбільше стануть у пригоді жінкам, які не хочуть набирати зайву вагу.

З повагою ***Раїса Віденко,***
м. Миргород.

Салат "Французький сніданок"

Треба мати: баночку консервованої сайри у маслі, 4 столові ложки вареного рису, 1 яблуко, 1 помідор, 1 огірок (свіжий або солоний), 0,5 пакетика майонезу, по 50 г петрушки та кропу, листочки зеленого салату.

Консерви відкрити, видалити великі кісточки і розім'яти рибу виделкою. Додати рис, подрібнену зелень, нарізані шматочками яблуко і помідор, нашинкований соломкою огірок. Усе заправити майонезом і перемішати. Розкласти на зелені листочки салату. Подати до салату підрум'янені грінки.

Салат із баклажанів

Треба мати: 4 середнього розміру баклажани, 2 солодких червоних перці, 2 головки ріпчастої цибулі, 3 зубки часнику, 1 столову ложку цукру, третину чайної ложечки меленого насіння коріандру, 3 столові ложки оливкової або соняшникової олії, дрібку чорного меленого перцю, 1 чайну ложечку 9%-ного оцту, сіль – за смаком.

Баклажани миємо, чистимо, нарізуємо шматочками і варимо 10 хв., відкидаємо на сито і даємо стекти воді. Солодкий перець чистимо, миємо і нарізуємо соломкою. Цибулю нарізуємо гострим ножем якомога тоншими кільцями, часник пропускаємо через часникодавку. Овочі з'єднуємо, заправляємо олією, оцтом, цукром, коріандром, сіллю та перцем. Перемішуємо. Перед подачею до столу прикрашаємо листочками петрушки.

Салат "Ситний"

Треба мати: 200 г макаронів, 200 г копченої шинки, 1 маленьку головку цвітної капусти, 2 морквини, 1 корінь селери, 3 столові ложки майонезу, 2 ложки олії, 1 чайну ложечку французької гірчиці (з зернятками), 1 чайну ложечку оцту, сіль – за смаком.

Макарони відварюємо, заправляємо частиною олії і охолоджуємо. Моркву, корінь селери нарізуємо кубиками, капусту розбираємо на суцвіття. Варимо овочі у підсоленій воді. Відкидаємо на сито, охолоджуємо. Коли овочі охолонуть, з'єднуємо їх з макаронами, заправляємо майонезом, рештою олії, оцтом, гірчицею, додаємо нарізану соломкою шинку.

Смачного всім!

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД“
виробничо-практичний журнал
№11, листопад, 2008 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К. Донгаш, І.Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка **Н.Х.Дець**
Комерційний директор
Г.А.Донець,
Реклама **Н.В.Васильєва,**
тел.: (044) 222-93-17,
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail: dimsadgorod@voliacable.com або vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І. Лазебник
тел.: 223-22-58
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 3.10.98
Підписано до друку 18.10.2008 р.
Загальний тираж 141 033 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця: вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com
При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на ***„Дім, сад, город“*** *обов'язкове.*
Думки авторів і редакції не завжди збігаються.
Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень.
Листування з читачами лише на сторінках журналу.
Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні ТОВ «Новий друк».
м., Київ, вул. Магнітогорська, 1.
Тел.: (044) 559-73-19;
тел./факс: (044) 292-80-50.

Індекс 74142

ISSN 1814—4357 Дім, сад, город. №11, 2008. 1—48 с. Ціна договірна.